NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראָשען

22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 273 | Łódź, Piątek, 27 listopada 1936 | אדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt.1.06 | לאָדז, פרייטאָג פ׳ ווישלח י״ג כסלו תרצ״ז | 14-טער יאָהרגאַנג

גרויסע היזקות אויפ׳ן אוניווערזיטעט

האָבען אנגעמאַכט די ענדעקישע סטודענטען אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 26 (טעל.)

אין שייכות מיט דער בלאָקאַדע פון וואַרשאָיער אוניווערזיטעט זענען נאָך געבליבען אין אַרעסט 280 סטודענטען, 69 פרויען-סטודענטקעס זענען באַפרייט געוואָרען. ווי די אויספאָרשונג האָט פעסט-געשטעלט געפינען זיך צווישען די פערהאַלטענע עטליכע צעהנדליג פערשוינען פון דער אונטערוועלט, וועלכע זענען שוין געמשפט געוואָרען פאַר גנבות און באַנדיטישע איבערפאַלען.

דאָס מעבעל אין אוניווערזיטעט איז רואינירט, אויך אַ טייל פון די ביבליאָטעקען זענען בעשעדיגט. דער היזק איז זעהר גרויס. צווישען די „טראָפעען" האָט מען געפינען צוויי רעוואָלווערען, מעסערס, אייזענס, פּאַראַגראַפען, קאַסטעטען א. אַז. וו.

וועגען טערמין ווען דער אוניווערזיטעט אין וואַרשאַ וועט צוריק געעפענט ווערען איז נאָך גאָרנישט בעקאַנט. דער בילדונגס-מיניסטער וועט אַרויסגעבען אַ פעראָרדנונג וועגען טערמין, ווען עס וועט זיך ווידער אָנהויבען די איינשרייבונגען אין אוניווערזיטעט.

ווי מען גיט איבער וועלען די סטודענטען, וואָס האָבען זיך בישט בעטייליגט אין אונרוהען וואָהר-שיינליך בעפרייט ווערען פון די קאָסטען וואָס זענען פערבינדען ביים ווידער איינשרייבען זיך אין אוניווערזיטעט.

פּראָפעסאָר שימאַנאָווסקי וועגען די געשעהענישען אויף די אוניווערזיטעטען

אין בעכטיגען „דזענניק פּאָפּולאַרני" פערעפענט-ליכט פּראָפעסאָר שימאַנאָווסקי אַ אַרטיקעל אין וועל-כען ער רעדט אַרום די געשעהענישען אויף די פּוי-לישע הויך-שולען, פּראָפעסאָר שימאַנאָווסקי שרייבט צ״ שען אַנדערעם פאָלגענדעס:

„עס איז געקומען די צייט צו זאָגען קלאָר און אָפען, אין פּוילען קומט פאָר אַ קאַמף אַרום דער מאַכט. עס שטרעבט צו איהר אַ גרופּירונג, וואָס האָט זיך אוזורפּירט די ראָלע פון דעם איינציגען פאָרשטעהער פון פּוילישען פאָלק. זי פיהרט זי מיט יעדען, וואָס שטעהט איהר אין וועג: פון דער „זשידאָ-קאָמונאַ" ביז צו די העכסטע פאַקטאָרען אין דער מלוכה. ריכטיג, מאַריאַ דאָמבראָווסקאַ זעהט די ערשטע שפּראָצען פון שלעכטס, אָדער בעסער דראָהענדסטען סימפּטאָם אין יאָהר 1922. אַ ציטער האָט דאַן אויפגעטרייסעלט מיט דער געזעלשאַפט, דער שטורב איז אַדורך, אָבער דאָס פייער האָט ווייטער געטליעט. עס איז געקומען די מאַי איבערקעהר-רעניש, וועלכע האָט אָהן שום ספק שטאַרק גע-טראָפען די ענדעקעס, אָבער די גאַנצע שאַרפקייט האָט זיך נישט געווענדעט געגען איהר, דער פּרינ-ציפּ פון אַקעגענשטעלען דאָס „פאָלק" די גאַנצקייט פון דער געזעלשאַפט איז אויף אַ מינוט נישט אָפּגעשוואַכט געוואָרען. עס האָבען זיך באַר געענ-דערט די פאָרמען פון קאַמף, צוערשט האָט מען איהם געפיהרט אויף דער פאַרלאַמענטאַרישער אַרענע און אין דער פּרעסע. איצט איז פערשוואונדען געוואָרען די פאַרלאַמענטאַרישע אַרענע און עס האָט זי פער-טרעטען די גאַס. עס זענען געקומען נייע מעטאָדען, וועלכע די זיגרייכע טאַקטיק פון היטלערן האָט זיי צוגעגעבען אַ אונהיימליך בירגער רעכט".

אַרומרעדענדיג ווייטער די געשאַפענע לאַגע, אַז אַלע פון די גרעסטע ביז די קלענסטע מוזען זיך אָפּגעבען אַ חשבון וועגען דער דראָהענדער לאַגע אויב מען וויל נישט, אַז די דייטשע געשיכטע זאָל זיך איבערחזר׳ן אין פּוילען. די הויפּט לאָזונג פון קאַמף איז אייגענטליך דער אַנטיסעמיטיזם, אָבער ער ווענדעט זיך אויך געגען אויפריכטיג דעמאָקראַ-טישע סאָציאַליסטישע און פּויערישער יוגענד, וועל-כע שטעלט זיך אַ קעגען דעם באַרבאַריזם פון די ענדעקעס און פון די נאַראָצעס.

ס׳הערשט נישט קיין שלום-בית צווישען די ענדעקעס

דער געכטיגער „חדשעבניק פּאָפּולאַרני" דער-צעהלט פּאָלגענדע אינטערעסאַנטע פּרטים וועגען די מחלוקת אין די ריהען פון די ענדעקעס:

פון סטודענטען, וואָס האָבען נאָך פריהצייטיג פערלאָזען די אוניווערזיטעט דערוויסען מיר זיך פּרטים וועגען דער „בלאָקאַדע", וועלכע זאָגט עדות וועגען דער שטיק פון די בלאָקירענדע און די בעצי-הונגען, וואָס הערשען אין דער פאַשיסטישער פּאַ-לינע. די בלאָקאַדע האָט געזאָלט אָרגאַניזירט ווערען מיטוואָך אין אָוונד, ווען אויפען שטח פון אוניווערזיטעט וואָלט זיך צולויפ׳ דעם ערשטען ציקל פאָרלעזונגען, זיך געפינען די יוגענד אויך פון די אַנדערע הויכשולען.

די יונגע נאַראָדאָוצעס, מורא האָבענדיג, אַז אין דעם פאַל וואָלט די איניציאַטיווע איבערגענומען אין די הענד פון די נאַראָוצעס, האָבען ווי אויסגעבאַפּט די איניציאַטיוו ערקלערענדיג די בלאָקאַדע שוין מאָנ-טאָג אָוונט. דערפיר האָט מען זיך אַזוי צוגעאיילט צו ערקלערען די בלאָקאַדע, אַז פריהער האָט מען ערקלערט די בלאָקאַדע און ערשט דאַן האָט מען אָנ-געהויבען צו בעטראַכטען דעם ציל און די לאָזונגען פון דער בלאָקאַדע.

די נאַראָוצעס זענען געוואָרען אויפגערעגט, אַז מען מאַכט אַ בלאָקאַדע אָהן זיי און זיי האָבען באַלד געוואָלט פערלאָזען די אוניווערזיטעט.

עס איז געקומען צו אַ געשלעג און מען האָט די נאַראָוצעס נישט אַרויסגעלאָזט. דאַן האָבען זיך אָנ-געהויבען די אינטערהאַנדלונגען. די נאַראָוצעס האָ-בען פערלאַנגט דריי ערטער אין פּרעזידיום. די יונגע ענדעקעס האָבען דערויף נישט געוואָלט מסכים זיין און די נאַראָוצעס האָבען אונטער דעם אַקאָמפּאַני-מענט פון אַ געפייפעריי און אויסרופען „זשידאָ-סעס פּאַכאָלקעס" פערלאָזען די אוניווערזיטעט.

צווישען די איבערגעבליבענע איז אָבער דאָך נישט געקומען צו אַ פערשטענדיגונג. עס האָבען זיך געשאַפען פערשידענע גרופּען, הויפּטזעכליך אַ גרופּע פון סאָלסקי׳ן, ראַסמאַן און אַנדערע.

די אָקופּירענדע האָבען פערמאַלירט די איינריכ-טונג פון אוניווערזיטעט.

ווייטערדיגע בלאָקאַדע

פון אַקאַדעמישען הויז אין פּויזען

פּויזען, 26 (טעלעפאָניש).

די פּויזנער סטודענטען בלאָקירען ווייטער דאָס נייע אַקאַדעמישע הויז.

פערמיטאָג האָט דער סענאַט פון פּויזנער אוניווערזיטעט אָפּגעהאַלטען אַ זיצונג, דערביי האָט דער רעקטאָר פּראָפ. פּערעטיאַטקאָוויטש אַרויס-געגעבען אַ פעראָרדנונג, וואָס שטעלט אָפּ די לעקציעס אויף דער אוניווערזיטעט. גלייכצייטיג האָט דער סענאַט בעשלאָסען, אַז אויב די יוגענד וועט נישט צוריקקעהרען צו די לימודים און עס וועט נישט פאָרקומען אַ פולשטענדיגע בערוהיגונג ביז דעם 30 ד.ח. וועלען די לימודים אָפּגעשטעלט ווערען ביז צום סוף פון טרימעסטער.

אַנטי-יודישע עקסצעסען אין לעמבערג

געהאַקט שויבען און געשלאָגען יודען

לעמבערג. 26 (ספּ. טעל.)

אין לעמבערג זענען היינט ווידער פאָרגעקומען אַנטי-יודישע עקסצעסען. די ענדעקעס האָבען פאַר-מירט אַ דעמאָנסטראַציע, דאַן האָבען זיי אָרגאַניזי-שטעלט פּיקעטען פאַר די יודישע געשעפטען און טיילט צעטלען, אין וועלכע זיי האָבען אויפגעפאָדערט נישט אַריינצוגעהן קויפען צו יודען. זיי האָבען אויך נישט אַריינגעלאָזט אין די געשעפטען, שפּעטער האָ-בען זיי זיך פערשפּרייט איבער די גאַסען און געהאַקט שויבען און געשלאָגען יודען. די עקסצעסען זענען אויסגעבראָכען אין מיטען טאָג און עס זענען תיכף גאָוסען. די געשעפטען זענען שוין געבליבען געשלאָ-סען אַ גאַנצען טאָג.

די פּאָליציי האָט אומעטום ענערגיש איינטערווע-נירט און צוטריבען די אָנפאַלער.

ליקווידירט דעם שטרייק פון די קהלה-בעאַמטע אין וואַרשא

וואַרשאַ, 26 (טעלעפאָניש)

דער שטרייק פון די קהלה-בעאַמטע איז דהיינט ליקווידירט געוואָרען. עס איז היינט פאָר-געקומען אַ געמיינזאַמע זיצונג פון דער עלטער און נייער קהלה-פערוואַלטונג, אויף וועלכער פרע-זעס מאַזור האָט רעפערידט די שטרייק-פראַגע. ער האָט ערקלערט, אַז אויב די אַלטע און נייע פער-וואַלטונגען זענען מסכים וועט ער פערקויפען אַ הויז, בכדי צו ליקווידירען דעם שטרייק.

אַ טייל פרנסים האָבען זיך אַרויסגעזאָגט געגען פערקויפען אַ הויז. דער בונדישער ראַטמאַן אַלטער האָט ערקלערט, אַז ער האָט שוין געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט אַ ריי באַנק-דירעקטאָרען וואָס זענען גרייט צו ערטיילען דער קהלה אַ הלואה פון 200 טויזענד זל. 50 טויזענד זאָלען זיין אַ קורץ-טערמיניגע הלואה אויף וועקסלען אונטער-געשריבען דורך פּרעזעס מאַזור, לאַאָן לעוויטע, רונדא, ד״ר מייזנער און אַשעך און 150 טויזענד זלאָטעס אַלס לאַנגטערמיניגע הלואה אויף היפּאָ-טעקען. אַלע אויסגערעכענטע האָבען מסכים געווען צו זשירירען די וועקסלען. עס זענען באַלד אַדורכ-געפיהרט געוואָרען די פאָרמאַליטעטען פון אונ-טערשרייבען די וועקסלען און דער שטרייק איז ליקווידירט געוואָרען.

מאָרגען טרעטען שוין די בעאַמטע צו צו דער אַרבייט.

צושלאָגען יוד. סטודענטען אין קראָקא

ענדעקעס איבערגעריסען די בלאָקאַדע

קראָקא, 26 (יט״א טעל.)

היינט איז דאָ פאָרגעקומען אַ מיטינג פון דעמאָקראַטישע סטודענטען. אויפ׳ן מיטינג האָבען זיך אַריינגעריסען אַ גרופּע ענדעקעס און צושלאָגען 7 פּערזאָן.

האַלב 1 אַ זייגער בייטאָג האָבען די ענדע-קישע סטודענטען אָפּגעהאַלטען אַ מיטינג, אויף וועלכען זיי האָבען אָנגענומען אַנטיסעמיטישע רעזאָלוציעס און דאַן פריוויליג איבערגעריסען די בלאָקאַדע.

אַלפרעד ראָזענבערג וועגען די לעצטע געשעהענישען אין ראַטען-פערבאַנד

בערלין, 26 (ספּ. טעל.)

דייטשע אינפאָרמאַציע = ביוראָ מעלדעט: דער פאָרשטעהער פון דער יאַפּאַנישער אַגענטור אין טאָקיאָ האָט זיך געווענדעט טעלעפאָניש צו אַלפרעד ראָזענבערג, אַז ער זאָל זיך אַרויסזאָגען וועגען די לעצטע געשעהענישען. ראָזענבערג האָט ערקלערט: די לעצטע געשעהענישען אין ראַטען-פערבאַנד, בעת עס זענען אַרעסטירט געוואָרען אויך דייטשע בירגער זענען אַ ווייטערדיגע פּראָ-וואָקאַציע פון אַלע פעלקער. דער אורטייל אין נאָוואָסיבירסק איז אַן אויסשליסליך פּאָליטישער אורטייל.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען מיין ליבע פרוי, אונזער אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, שוועסטער און טאַנטע נ״ע

אסתר בת ר׳ דוד ז״ל רובינאָוויטש

(געב. פּראַבאָווניק) אין עלטער פון 55 יאָהר

די לויה קומט פאָר היינט פרייטאָג, דעם 27 נאָוועמבער ד. י. 12 בייטאָג פון טרויער-הויז לימאַנאָווסקיעגאָ 101, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

בעקאנטמאכונג!

צום הערבסט= און ווינטער=סעזאן

A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86.

האט דאס בעוואוסטע שיך=געשעפט
צונעגרייט א קאלאסאלען אויסוואהל
שפאציר און ספארט=שיך
לויט די לעצטע מאדעלע.

צוגענגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער=שיך.

לאדזער יודען

דער ראבינאט איז מודיע, אז דער קצב
שלמה גריצענשטיין אנדזשעי...
איז גע'אסרט, ווייל מען האט ביי איהם אין דער יאטקע ...
טראפען גאנץ מיט געפעלשטע ארויפגעדריי...
פלאמבעס נ"צ ווארענט דער ראבינאט, אז יעדער ...
אכטונג געבען ביי דעם קויפען צנ'עוף, אז די פלאמבע ...
זיצען פעסט אויף דער קצב

יצחק זענטקאווסקי פיעטריקאווער 117
איז גע'אסרט, ווייל ער האט געשיקט צו א יונת פלייש ...
ח"ב. וואס איז אנ'איסור כרת ער לאזט נישט קיין ...
טרייבערן.

ועד הרבנים ועד הכשרות.

צו די ה' מתפללים פון דער
אלטשטעטישער שוהל

אויף דער קאנפערענץ, וואס איז אפגעהאלטען געווארן
צווישען שוהל-קאמיטעט מיט'ן פרעזעס פון דער קהלה-...
וואלטונג דעפ. י. ל. מינצבערג, איז באשלאסען געווארן
אייך מודיע צו זיין, אז דאס בית-דין פון דריי דיינים ...
עניין חזן איז טעטיג און ווער עס האט וועלכע ס'איז טענ...
צום חזן, קען זי בעלייגען ביים בית-דין.

גלייכצייטיג ווערען די מתפללים געבעטען אין ...
דערמיט זיך צו פערהאלטען רוהיג אין שוהל. ווי ס'פאסט ...
א מקום-קדוש און נישט צו דערלאזען צו חילול השם, ...
נאכצוקומען די וואונשען פון דעם שוהל-קאמיטעט, כדי ...
גאנצער ענין זאל קענען ערלעדיגט ווערען אויף א ווירדיג...
אופן.

דער שוהל-קאמיטעט.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען
אין עלטער פון 46 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און נישט-פערגעסענער פאטער, ברודער, שוואגער
און פעטער

ג"ע
משה פריץ ב"ר זאב ז"ל **לאנדא**

די לויה קומט פאר היינט פרייטאג י"ג כסלו תרצ"ז,
12 א זייגער מיטאג פון טרויער-הויז פ. א. וו. (סקווע-
ראווא) 13, וועגען וואס ס'טיילט מיט אין גרויס צער
די פערבריבענע פאמיליע.

געדענקט, ביי
שטשעשליווי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליגער און
טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען
אויך פערשידענע רעשטען
קומט און איבערצייגט אייך
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראנט II שטאק.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne
S. Brawerman
Łódź, Piotrkowska 17
front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט א רייה יאהרען הענדעלס-ביכער אין ביורא
און אויס'ן ארט. צוגענגליכער האנארא.
אינפארם. ווערען ערטיילט אין די ביורא-שעה'ן אומזיסט.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאטשעס, אייז-מאכטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפטמען
אמבילליגסטען אין דער עלטסטער
און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער חשובן פריינד
אשר וואלקאוויטש
מיט פרל. **פעלא הילער**
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע
צוקונפט. יהושע נאטליב און פרוי
משה בארנשטיין און פרוי
משה חיים בירנבוים און פרוי
שמחה מאיר בראמבערג און פרוי

אונזער ליבען ברודער און שוואגער
משה און סטעלע עלבוים
צום געבורט פון זייער טעכטערל - ווינשען
מיר א הארציגען מזל-טוב.
יצחק און רבקה סירש
(בריסעל).

אייער פערזענליכער אינטערעס
באר צו קויפען די ווילנעז
מיט דער מארקע
„באראוויז"
נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און
צו פרידענהייט פאר בילליג געלד.

וויכטיג נייעס פאר'ן לאדזער פובליקום!
דער קינסט=פאטאגראפישער אטעליער
„POLONIA"
גדאנסקא 31
האט רעדוצירט די פרייזן אויף אלע ארט פאטא-
גראפיעס און דערצו א נייעס.
6 פאטאגראפיעס אין 6 פערשידענע פאזען, נור 1 זל.
6 פאטאגראפיעס אויף וויזיט-פאפיר, 6/9
און א שפיגעל מיט אנ'אייגען בילד 1.50 זל.
6 פאסטקארטען, ברוין, שעהן רעטושירט
מיט א פערגרעסערט בילד 3.50 זל.
די פאטאגראפיעס, וואס ווערען אויסגעפערטיגט אין דעם
ארטיסטישען אטעליער „פאלאניא" שטייגט איבער
אלע פאטאמאטאנען און שנעל-פאטא, ווייל די פירמע גיט
ארויס דויערהאפטיגע און גוט רעטושירטע בילדער.
נוצט אויס די געלעגנהייט און איבערצייגט אייך, און
איהר וועט זיין צופרידען און ווארפט נישט ארויס קיין
געלד אומזיסט.
בעמערקונג: די פרייזען זענען באר אויף א קורצע צייט.
געדענקט דעם אדרעס א די יודישע פירמע
„POLONIA"
לאדז. גדאנסקא 31.

עווא ווארשאווסקא
דוד זאגאיסקי
פערהייראט
לאדז, אין נאוועמבער 1936.

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע קינדער
פרל. **עווא ווארשאווסקא**
מיט ה' **דוד זאגאיסקי**
ווינשען מיר זיי א גליקליך און צו-פרידען צוזאמענלעבען.
די עלטערן.

צו דער חתונה פון אונזער שוועסטער, שוועגערין ברודער און שוואגער
פרל. **עווא ווארשאווסקא**
מיט ה' **דוד זאגאיסקי**
ווינשען א הארציגען מזל-טוב
געשוויסטער און שוואגערס

דאס לאנג-בעקאנטע
ווייך=געשעפט פון
ע. שיקיער
(אינהאבער ישראל שיקלער)
פריהער פולנאצנא 1
איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84
ווילנעז, קאניאקען
און ליקערען
עמפפעהלט די בעסטע
עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

ערשטקלאסיגער
הערען-שניידער אטעליער
Bracia GRANAS
36 זגערזשער גאס 36
אין הויף, 2-טער איינגאנג 2-טער שטאק.
נעמט אן אלערארט בעשטעלונגען ווי:
ווינטער - פאלטענס, פעלצען, אנצוגען
סמאקינגען א.אז.וו. לויט די נייעסטע פא-
ריזער מאדעלען, פון אייגענע און אויך
אנפערטרויטע סחורה. צוגענגליכע פרייזען

הזכרה
זונטאג, דעם 29 נאוועמבער 1936, 1 א זייגער בייטאג
וועט אויפ'ן בית-החיים פארקומען א הזכרה און די ענט-
הילונג פון דער מצבה פון מיין אונפערגעסליכע מוטער
נ"ע **העניע רבקה (העלענע)**
פאלאטעק
אלע קרובים, פריינד, בעקאנטע ווי אויך אלע צייטונגס-
פערשפרייטער פון לאדז ווערען געבעטען צו קומען.
דער זוהן.

וויכטיג פאר
יודישע מחותנים!!!
מיר מאכען בעקאנט, דאס דער
נייער קאנצערט-זאל
פיראמאוויטשא 3
בעזיצט א הכשר פון שומרי ומזהירי שבת
עם ועד הרבנים בלודז, און איז נאך א
פולשטענדיגען און הערליכען רעמאנט צו
פערדינגען אויף חתונות און חנוכים
צו זעהר צוגענגליכע פרייזען.
בעמ.: דער זאל איז פריי א גאנצן טאג
און איז אויך צו פערדינגען אויף בעלער
און אנדערע אימפ-עזעס.

וויכטיג פאר
פאבריקאנטען!
און האנדווערקער
שווייסונגען,
מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אויס בילינ
די מעכאנישע
שלאסעריי
י. רעדער
11 ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאכאדניא)

דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אויס מיין הארציג-
סטען דאנק דעם ה'
ד"ר ד. ווייסקאפ
פיעטריקאווער 101
פאר גענצליך אויסקורירען מיין פרוי פון
א שווערער קראנקהייט און ווינש איהם
ווייטערן ערפאלג אויפ'ן מעדיצינישען
געביט. מיט אכטונג
ע. גראבניק און קינדער
בזשעזינער 5.

יומא דהילולא
דעם שבת פרשת וישלח י"ד לחודש
כסלו פאלט אויס די יאהרצייט פון זיידען
אדמו"ר ר' יעקב משה זצ"ל וואס דער
אהל געפינט זיך אין וואלבארזש, בעת
מען זעהר די וואלבארזשער חסידים אין
אויך די אלע מענשען, וואס האבען גע-
האט א הילף פון צדיק זצ"ל צו קומען
שבת דאווענען צום וואלבארזשער רבי
אדמו"ר יוסף ברוך ריבאק שליט"א, וואס
וואוינט פראנצישקאנער 15. דער רבי
שליט"א וועט דאווענען פארן עמוד מיט
דעם זיידענס נגונים.
בעמ. דער רבי נעמט אן קוויטלעך אלע
טאג פון 4 ביז 9 אווענד.
בשם הועד חסידים מוואלבארזש.

אפּער צום געוויסען פון דער וועלט

געגען דעם באמבארדירען מאדריד

שטילשטאנד אויף די פראנטען אין שפאניען

וואלענסיא, 26 (ספ. טעל.)
די שפאנישע אגענטור מעלדעט: די שרייבער פּיטרא כעני (זשיטאליטעטור) און יוליוס דויטש (עסטרייכער) האבען פּערעפענטליכט פאלגענדען אויפרוף אדרעסירט צום געוויסען פון דער וועלט. מיר פּראָ-טעסטירען געגען דער באמבארדירונג פון מאדריד, וואו עס פאלען קרבנות שוצלאזע זקנים, פרויען און קינדער. צי איז מעגליך, אז צווישען די פּראטעסטווארט־ליכע מענטשען אין אייראפא זאל קיינער נישט האבען די דרייסטקייט צו זאגען: גענוג.

מאדריד, 26 (ספ. טעל.)
דאס קריגס־מיניסטעריום האט פארעפנטליכט פאלגענדען קאמוניקאט: אויף דעם מיטעל־פראנט און אויף דעם אפשניט ביי טאלא האבען מיר באמבארדירט די קאנצענטרירונגען פון פיינד. די אויפשטענדישע האבען ליכט אנגעגריפען אויף דעם געגנט פון טאלאווערא. אויף דעם אפשניט סאמאסיערא און גוואדאלאראא איז קיין שום נייעס צוליב'ן שלעכטען וועטער וועלכעס הערשט אויף אלע אנדערע אפשניטען א שטילשטאנד.

פאריז, 26 (ספ. טעל.)
די ראדיא־סטאנציע אין טענעריף האט געבעטען אין קאמוניקאט מיטגעטיילט, אז די פערטיידיגונג פון מאדריד איז לעצטענס איבערגעגעבען געווארען אויסשליסליך דער אזוי גערופענער „אינטערנאציאנאלער בריגאדע", וועלכע בעשטייט אויסשליסליך אויסלענדער פון פרייוויליגע וואס רעקרוטירען זיך פון בירגער פון פרעמדע מלוכות.

פאריז, 26 (ספ. טעל.)
פון מאדריד מעלדעט מען, אז מיט'ן אויסנאהם פון דעם צפון־מערב'דיגען שטאָדטטייל, האט זיך דער קאמף ארום מאדריד פערוואנדעלט אין א רעגולערען פאזיציע־קאמף. ביידע צדדים בעשיסען זיך פון אונטער די אקאפּעס אדער באריקאדען, דורך וועלכע עס זענען פערשלאגען די גאסען, וואס פיהרען צום צענטער־שטאדט.

די אויפשטענדיגע ווילען פראוואצירען א קאנפליקט

גיבראלטאר, 26 (ספ. טעל.)
רייטער מעלדעט, אז א שיפעל פון די אויפשטענדיגע האט אפגעגעבען א ווארנונגס־שאס אין דער זייט פון א סאוויעטישער שיף, וואס איז בעכטען דורכגעשווימען דעם גיבראלטאר, פאהרענדיג אין דער ריכטונג פון מערב אויף מזרח. רייטער מעלדעט אויך, אז אכט בעוואפענטע שיפלעך פון די אויפשטענדיגע פאטרולירען כסדר אין דורכגוס ביז איצט האבען זיי אבער נאך נישט פערשפעפט קיין איין שיף.

די ציווילע בעפעלקערונג פערלאזט מאדריד

סאלאווערא, 26 (ספ. טעל.)
דער האוואס קארעספאנדענט מעלדעט, אז עראפלאנען פון די אויפשטענדיגע סיגנאליזירען, אז א גרויסע צאהל פליטים פערלאזען די הויפט שטאט. די לופט־פליהער האבען בעקומען א בעפעהל נישט צו באמבארדירען די פליטים.

גענעראל פראנקא בעשטימט א נייטראלע סטרעפע אין בארצעלאנער פארט

פאריז, 26 (ספ. טעל.)
האוואס מעלדעט פון לאנדאן: דא איז דער־ווארטען געווארען א ידיעה, אז די אויפשטענדיגע האבען מיטגעטיילט דער בריטישער אנפיהרונג פון פלאט, אז אויף די וואסערען פון בארצעלאנער פארט וועט געשאפען ווערען אין הסכם מיט'ן ענגלישען וואונש, א נייטראלע סטרעפע.

טיראנא, 26 (ספ. טעל.)
דאס אלבאנישע פרעסט־ביורא מעלדעט: די אל־באנישע רעגירונג האט אנערקענט די רעגירונג פון גענעראל פראנקא.

Luksusowy pięciolampowy ekranowy odbiornik. Trzy pentody. Duodioda. Cztery zakresy fal. Elektrodynamiczny głośnik.

ELEKTRIT RADIO

ODBIORNIKI O DŹWIEKU NATURALNYM

Niniejszym podajemy do wiadomości, że na terenie m. Łodzi następujące firmy radiotechniczne:

Alfa-Radio, Nawrot 1,
Audiofon, Piotrkowska 166,
Elektrodom, Piotrkowska 115,
Elektros, Śródmiejska 5,
H. Gotlibowski, Zgierska 30.
Iskra-Radio, Narutowicza 9,
B-cia Lajb, Piotrkowska 50 i Zgierska 9.
Muza-Radio, Narutowicza 18,
Radio-Audion, Traugutta 1.

zostały wyłącznie uprawnione

do zapewnienia swojej P. T. klienteli usług naszego specjalnego

SERVICE'u RADIOTECHNICZNEGO

(Obsługa. reklamacje i naprawy).

który jest wykonywany

TYLKO

w stosunku do odbiorników nabytych w powyżej wymienionych firmach.

TOW. RADIOTECHNICZNE
ELEKTRIT, Wilno.

ראטען=פערבאנד זאל קינדיגען

די יאפאנישע נאפט-קאנצעסיעס אויף סאכאלין

מאסקווע, 26 (ספ. טעל.)
אין די קרייזען פון די אויסלענדישע זשור־נאליסטען האט זיך פערשפרייט א קלאנג, אז די סאוויעטישע רעגירונג האט בדעה צו קינדיגען די נאפט־קאנצעסיעס, אויף דער אינזעל סאכאלין, וואס איז ערטיילט געווארען יאפאן. די אפיציעלע קרייזען לייקענען אפ דעם דאזיגען קלאנג.

צוזאמענפאר פון די סאוויעטען דיסקו־טירט איבער דער נייער קאנסטיטוציע

מאסקווע, 26 (ספ.)
סיי די נאכמיטאג זיצונג ווי אויך די אוונט זיצונג פון צוזאמענפאהר פון די סאוויעטען זענען געווען געווידמעט דער דיסקוסיע איבער דעם פראיעקט פון די קאנסטיטוציע.

אין זיצונגס־זאל איז צום סוף פון דער אוונד־זיצונג אריינגעקומען א דעלעגאציע פון בע־וואפענטע קאזאקען מיט פאהנער. אונטער שטור־מישע אוואציעס האט א רעדנער פון דער דעלע־גאציע ערקלערט, אז די דאנער קאזאקען וועלען קעמפען פאר דער פערטיידיגונג פון סאציאליסטישן פאטערלאנד.

טאג - טעגליך

רומענישער אויסערן=מיניסטער אין ווארשא

בעכטען איז געקומען קיין פוילען דער רומע־נישער אויסערן־מיניסטער, כדי אפצוהאלטען גע־שפרעכען מיט די פוילישע מלוכה־מענער, פאר זיין ארויספאהר פון בוקארעשט האט דער מיני. אנטאנעסקו אויסגעדריקט זיין איבערצייגונג, אז די ווארשעווער געשפרעכען וועלען דערפיהרען צו פער־פעסטיגען דעם בונד וואס פעראייניגט ביידע לענדער.

אויך אין פוילען ערווארט מען פון דעם וויזיט פון מיני. אנטאנעסקו די צוריקאויפלעבונג און אויסבוי פון די בעציהונגען, דער בונד מיט רומעניען איז שטענדיג געווען און וועט זיין א וויכטיגער פאקטאר פון דער פוילישער אויסערן־פאליטיק און אלע שאצען געבוג אפ די דאזיגע בעציהונגען פאר דעם אייראפעאישען שלום.

פוילען מיט רומעניען האבען שטענדיג נישט נאר געלעבט בשלום נאר זענען געווען ענג פער־בינדען צווישען זיך, אין די לעצטע צויי יאהר האט אבער געדראהט א דורכברוך אין דעם דאזיגען בונד, ווי מ'האט געזאגט איז די פאליטיק פון גע"ו. אויסערן־מיניסטער טיטולעסקו געווען א שטערונג אין דער דאזיגער פויליש רומענישער צוזאמען־ארבייט, טיטולעסקו, האט לויט דער מיינונג פון פוילען, געוואלט אריינציהען רומעניען אין א בלאק פון מלוכות און פערבינדען זי מיט א גגענזייטיגע הילפס־אפמאך מיט די סאוויעטען, מאכענדיג דאס לאנד פאר א געביט דורך וועלכען די רויטע ארמעע וואלט געקענט אדורכמארשירען.

איצט איז טיטולעסקו אוועק און פון ביידע זיי־טען האט מען אנגעהויבען צו זוכען צוריק דעם וועג צו פערשטענדיגונג, דעריבער איז איצט גע־קומען דער וויזיט פון נייעם רומענישען אויסערן־מיניסטער אנטאנעסקו, וועלכער זוכט צו פיהרען א פאליטיק פון פערשטענדיגונג מיט פוילען, די רעזולטאטען פון די ווארשעווער געשפרעכען וועלען זיין די ריכטליניען פאר דער ווייטערדיגער רומענישער אויסערן־פאליטיק.

ל.

שטורם איז ענגלאנד געגען דער דייטש=יאפאנישער פערשטענדיגונג

לאנדאן, 26 (ספ. טעל.)
די גאנצע ענגלישע פרעסע מיט דער אולטרא קאנסערוואטיוען „מארנינג פאסט" אין דער שפיץ פערארורטיילט ענטשידען די דייטש־יאפאנישע פער־שטענדיגונג, פעסטשטעלענדיג, אז די בריטישע רע־גירונג פערארורטיילט בעזונדערס שארף דעם פרוב צוצוציהען אנדערע לענדער צו דער פערשטענדי־גונג. „מארנינג פאסט" דריקט אויס די איבערציי־גונג, אז מיט'ן אויסנאהם אפשר פון איטאליען, וועט קיין שום גרעסערע מלוכה נישט צושטעהן צום אפמאך.

אלגעמיינער שטרייק אין ווילנא

צוליב די לעצטע געשעהענישען איז אראפּ רוהיג

ווילנא, 26 (טעל.)
היינט איז דא פארגעקומען דער אלגעמיי־נער שטרייק וואס איז פראקלאמירט געווארען דורך די פראפעסיאנעלע פעראיינען. צום שטרייק איז צו־געשטאנען די גאנצע יודישע געזעלשאפט אין ווילנא. אלע יודישע געשעפטען, געוועלבער, קראמען, ווארשטאטען און פאבריקען זענען געווען געשלאסען. די יודישע צייטונגען זענען נישט ער־שינען. דער טרויער אין שטאט האט זיך שטארק אנגעזעהען. אויף די גאסען האבען פאטרולירט שטארקע פאליציי אפטיילונגען. דער טאג איז אדורך רוהיג. אין מאנכע ערטער זענען צום שטרייק צוגעשטאנען, אויך פוילישע ארבייטער.

ביי גריפּע, פארקילונג, ביי ברעכען אין די ביינער באַקומט מען פארלייכטערונג, באנוצנדיק טאגאל־טאבלעטן. טאגאל פארקלענערט די היץ און שטילט דעם ווייטאג.
צו באקומען אין יעדער טעגסטער אפטעק

אונזער ווארט

צוויי בלאקאדעס

אויף די ליפּען פון יעדען לעזער געפינט זיך איצט דאס מאדערנע ווארט, דאס ווארט וואס שטעהט איצט אויף דער טאג־ארדנונג — בלאקאדע, אויף די שפאלטען פון די צייטונגען איז דאס ווארט ארויף אין 2 אויפלאגען אנ'אויסלענדישע און אנ' אינלענדישע.

די „אויסלענדישע בלאקאדע צילט אפצושניידען דאס קעמפענדע שפאנישע פאלק פון. דעם קאנ־טאקט מיט דער ציוויליזירטער וועלט, האט פארא ציל איבערצולאזען דאס שפאנישע פאלק מיט א באנדע, וועלכע האט זיך צובונטעוועט געגען דער לעגאלער מאכט און געגען די דעמאקראטישע פריי־הייטען, די „אויסלענדישע" בלאקאדע צילט ארויס צוגעבען טויזענדער ארבייטער, פויערים צוזאמען מיט זייערע פרויען און קינדער די געדונגענע זעל נער פון פאשיזם, די דאזיגע „בלאקאדע" בעקומט די ברכה פון אלע זייטען און אין דער ערשטער רייה פון היטלער און מוסאליני, וועלכע פאלגען מיט אזא גרויסען אינטערעס נאך דעם אנהויב פון דער דאזיגער בלאקאדע.

די „אינלענדישע" בלאקאדע צילט אפצושניידען די פוילישע הויכשולען פון דער געזעלשאפט, צילט אריינצופיהרען אין די פוילישע אוניווערזיטעטען פינסטערניש און רעאקציע, צילט נישט צו דערלאזען די אקאדעמישע ארימקייט זיך צו בילדען אין א רוהיגער אטמאספער, אויך די דאזיגע „בלאקאדע" בעקומט די ברכה פון אלע זייטען. די דאזיגע בלא־קאדע ווערט אדורכגעפיהרט דורך „אינטעליגענטען" אין סטודענטען־היטלעך.

ביידע בלאקאדעס — שרייבט דער „דושעננין פאפולארני" וועלען פלאצען ווי זייפען־בלאזען, און זיי וועלען זיך אנטרעפען מיט דעם דערפרישענדען ווינד פון דעם ווילען פון א גרויסען, געזונדען טייל פון דער געזעלשאפט.

איהר שטים האט אויך דערהויבען די בעקאנטע שרייבערין מאריא דאמבראווסקא, וועלכע שלאגט אנ' אלארם צוליב די געשעהענישען אין די אוני־ווערזיטעטען. אפשר איז דאס דער אנהויב פון דער פרישערען ווינד.

ד.

געפלאַנט אַנ'אַטענטאַט אויף מיניסטער דאַלאַדיע און גענעראַל גאַמלען

פאַריז, 26 (ספ. טעל.)

לויט קלאַנגען, וואָס האָבען זיך פערשפרייט אין פאַריז, איז אויף דעם מיניסטער פון נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג דעלאַדיע און שעף פון גענעראַל־שטאַב גאַמלען געפלאַנט געוואָרען אַ אַטענטאַט. מיניסטער דעלאַדיע און גענעראַל גאַמלען זענען דעם 24 נע־פאָהרען קיין מאַלהויזען אויף דער שווייצאַרישער גרענעץ אויף אַ אינספעקציע־רייזע. ביים אריינפאָה־רען אויף דער סטאַציע מולהויז האָט דער לאָקאָמאָטיוו־פיהרער בעמערקט, אַז שטיקע סיגנאַלען אויף די שינען, אויף וועלכע דער צוג איז געפאָהרען פונקציאָנירען נישט. עס איז אויך תיכף פעסטגעשטעלט גע־וואָרען, אַז די סיגנאַלען זענען בעשעדיגט געוואָרען. עס האַנדעלט זיך דאָך נוהן שום ספק אין אַ סאַבאָ־טאַזש אַקט מיט'ן ציל אַרויסצורופען אַ קאַטאַסטראָ־פע מיט'ן צוג מיט וועלכען עס זענען געפאָהרען מי־ניסטער דעלאַדיע און גענעראַל גאַמלען.

הילף פאַר די נויטליידענדע קרייזען אין ענגלאַנד

לאָנדאָן, 26 (ספ. טעל.)

אויף דער בעכטיגערזיצונג פון מיניסטאַרען־ראַט איז געקומען צו אַ שאַרפער מיינונגס אויס־טויש אין שייכות מיט דער פּאָליטיק פון דער רע־גירונג לגבי די געביטען וואָס נויטיגען זיך אין אונטערשטיצונג, אַ גרופּע מיניסטאַרען מיט דעם אַרבייטס־מיניסטער אין דער שפּיץ האָט געפאָדערט אַ פולשטענדיגע ענדערונג פון דער ביז איצטי־גער רעגירונגס־פּאָליטיק מיט'ן ציל צו קומען תיכף צו הילף די קרייזען אין ענגלאַנד און שאָטלאַנד, וואָס נויטיגען זיך בעהנדערס אין הילף.

מאַשינען־געוועהרען אנשטאַט באַנוועל

פאַריז, 26 (ספ. טעל.)

די אויספאָרשונגס־מאַכט פיהרט אַ אויספאָר־שונג בכדי צו ענדיגען אַ געהיימנישפול שמוגעל־אַפּערע פון געוועהר. אויפ'ן צפון יאָקזאַל ביים אי־בערלאָדענען קאַסטענס מיט ביינוועל, וואָס זענען דעקלאַרירט געוואָרען פון בעלגיען קיין שפּאַניען האָט מען ענטדעקט, אַז אַנשטאַט ביינוועל געפינט זיך, גאָר דאָרט טיילען פון מאַשינען געוועהרען.

Składajcie ofiary na zimową pomoc dla bezrobotnych. Konto PKO Nr. 70.200 Pomoc Zimowa.

אַנ'אָפּגעבערנט יודיש שטעטעל רופט נאָך הילף

וואַרשאַ, 26 (יט"א טעל.)

יט"א האָט בעקומען פאָלגענדען הילפס־רוף פון שטעטעל איזביצע (לובלינער געגענד):

מיט לערך צוויי וואָכען צוריק איז אָבגעבערענט געוואָרען דאָס שטעטעל פאַר דער לעצטער צייט איז עס שוין די דריטע שרפה, און עס זענען צוגע־קומען פרישע 15 נשרפים־משפחות. דאָס שטעטעל איז זעהר אָרים. און די נשרפים זענען אַרויס בעירום וחוסר־כל. די אָפּגעברענטע רופען יודען בכל־אתר־ואתר צו קומען צו הילף מיט וואָס עס איז נאָר מעגליך. דער רוף איז געווענדעט דער עיקר צו די לאַנדסלייט פון איזביצע, וואָס זענען צוזייהט איבער פוילען און דער גרויסער וועלט. צעהנדליגער משפחות זענען הויל־נאַקעט און האָ־בען נישט קיין דאַך איבער'ן קאָפּ. הילף דאַרף מען שיקען אויפ'ן אַדרעס פון רב אָדער קהלה פון איזביצע.

יודישע פילאַנטראָפּישע פעראיינען

בעטייליגען זיך אין דער אַקציע פון ווינטער־הילף

וואַרשאַ, 26 (טעלעפאָניש).

די הויפּט־פערוואַלטונג פון „עזרת חולים ועניים" און די צענטראַלע פון די „לינת'ן", האָט בעשלאָסען צו צוטרעטען צו דער אַקציע, וואָס ווערט געפיהרט דורכ'ן אַלגעמיינעם קאָמיטעט פון ווינטער־הילף פאַר אַרבייטסלאָזע.

זאַל פילהאַרמאָניע

לאָדזער יודישער מוזיק־פעראיין „שיר" נאַרוטאָוויטשאַ 32

דינסטאָג. דעם 8־טען דעצעמבער 8,45 אָוועגד קומט פאָר אַ

גרויסער קאָנצערט פון יודישע לידער

אויסגעפיהרט — דורך דעם „שיר"־כאָר

אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. פּילוּוישלס ביים קלאַוויר: א. באַלזאַם

מיט'ן אנטייל פון סאָליסטען:

ס. קראַפּיווניק־יאַכימעק (סאָפּראַן), ר. גרינשפאַן (אַלט). יאַססאָוויטש (באַס), ש. שליוואָקאָוויטש (טענאָר), ה. טורין (טענאָר), י. ווינער (באַריטאָן)

בילעטען צום פּרייז פון 75 גר. ביז 3 זל. שוין צו בעקומען אין לאָקאַל פון „שיר" נאַרוטאָוויטשאַ 32 און אין טאָג פון קאָנצערט ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

די איבערוואַנדערונג קיין בירא־בידזשאַן

מאָסקווע (יט"א). אויף דעם ראַטען־צוזאַ־מענפאָהר, וואָס איז די טעג פאָרגעקומען אין בירא־בידזשאַן, איז אין די בעריכטען אַנגעוויזען געוואָ־רען אויף דעם פאַקט, וואָס אין לעצטען יאָהר האָט זיך איינגאַנצען אָפּגעשטעלט די צוריקוואַנדערונג פון דער יודישער אויטאָנאָמע געגענד. זייט עס האָט זיך אָנגעהויבען די איבערוואַנדערונג קיין בירא־בידזשאַן ביז'ן יאָהר 1934 זענען קיין בירא־בי־דזשאַן אָנגעקומען 25 טויזענד איבערוואַנדערער, פון וועלכע עס איז אין 1935 יאָהר (צום מאָמענט, ווען בירא־בידזשאַן איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אלס יודישע אויטאָנאָמע געגענד) איבערגעבליבען בסך הכל 7,000 איבערוואַנדערער, יעניגער ווי איין דריטעל, זייט אָבער בירא־בידזשאַן איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אלס יודישע אויטאָנאָמע געגענד איז פאַר־געקומען אַנ'איבערברוך: אין 1934 זענען צוריקגע־קומען בלויז צעהנדליגער, אין 1935 האָט זיך דאָס צוריקקעהר אינגאַנצען אָבגעשטעלט. היינט־צו־טאָג צעהלט די געגענד 23 טויזענד יודישע איינוואוינער.

היינטיגעס יאָהר זענען ווידער געווען איינצעלנע פאַלען פון צוריקוואַנדערונג, אַרויסגערופען — ווי עס ווערט געזאָגט אין בעריכט — „דורך דער ביוראָ־קראַטישער, קאַלטער בעציהונג פון אַ טייל בעאַמטע", אָבער צו דער זעלבער צייט בעמערקט זיך אַ בעדייטענדער שטראָם פון צוריקגעקומענע איבערוואַנדע־רער, וואָס האָבען שוין בעהאַט פערלאָזען דאָס גע־געגנד. אַזעלכע זענען היי־יאָהר געווען אומגעפעהר טויזענד פערזאָן.

אַ גרויסער פּראָצענט פון די יודישע איבער־וואַנדערער האָט זיך איינגעאָרדענט אויף די אייזענ־באַהנען, הגם עס איז פערהאַן אַ גרויסער פּראָצענט נישט צוגעפּאַסטע עלעמענטען, וואָס האָבען זיך בע־קומען אלס רעזולטאַט פון שלעכטען אַבקלייב. אַלעב פאַלס, זענען די יודישע איבערוואַנדערער־אייזענבאַה־נער זעהר וואַרים אויפגענומען געוואָרען דורך די נישט־יודישע אייזענבאַהן־אַרבייטער.

אַלס גרעסטער דו־כרייס אין דער בויאונג ווערט בעצייכענט דאָס, וואָס אַנשטאַט 10 טויזענד אי־בערוואַנדערער וואָס האָבען לויט'ן פּלאַן געדאַרפט היי־יאָהר בעזעצט ווערען אין דער יודישער אויטאָ־נאָמער געגענד, זענען בזעצט געוואָרען בלויז 6 טויזענד, און אַנשטאַט 600 פאַמיליעס־קאָלכאָזניקעס זענען אויפגענומען געוואָרען בלויז 138 פאַמיליעס, שולדיג אין דעם זענען די בוי־אָרגאַניזאַציעס, וואָס האָבען אַנשטאַט 900 הייזער קוים אויסגעבויט אי־בער 200 הייזער און וועלכע זועלען ביז'ן סוף יאָהר אויסבויען העכסטענס 300 הייזער.

אויפ'ן קומענדען יאָהר איז אונגעמערקט אויסצו־בויען וועניגסטענס 1,200 הייזער. עס ווערט אַנגע־וויזען, אַז עס איז נויטיג אויסצונוצען די קאָלכאָזני־קעס אויף בוי־אַרבייטען אין די ווינטער־חדשים, ווען זיי זענען פריי פון פעלד־אַרבייט.

ווייטער איז אַנגעוויזען געוואָרען, אַז אין דער זעלבער צייט, ווען אַ רייהע גרויסע אונטערנעמונגען האָבען היי־יאָהר אָנגעהויבען צו אַרבייטען, זענען אַנדערע נישט פערענדיגט געוואָרען, וי עס איז אָנ־געמערקט געוואָרען לויט'ן פּלאַן. אויפ'ן 1937 יאָהר איז אַנגעמערקט געוואָרען אַ רייהע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען אין פערשידענע ראַיאָנען פון דער געגענד.

עס איז אויך אַנגעוויזען געוואָרען דערויף, אַז אין אויספילען דעם פּלאַן פון לאַנדווירטשאַפטליכער אַרבייט, האָט די יודישע אויטאָנאָמע געגענד פער־נומען דעם ערשטען אָרט אין גאַנצען ווייט־מזרח'שען קאַנט. צו דער זעלבער צייט איז די געגענד היבטער־שטעליג אויפ'ן געביט פון פיהצוכט.

דייטשער געזאַנדטער האָט נישט דערלאַנגט די האַנד

דעם סאָוויעטישען געזאַנדטען אין בוקאַרעסט

בוקאַרעסט, 26. (ספ. טעל:) די רומענישע פּרעסע מעלדעט וועגען אַנ'אינצידענט, וועלכער איז צעהער נעכטען פאָרגעקומען בעת אַנ'אויפנאַהמע אין אויסערן־מיניסטעריום אין בוקאַרעסט.

דער סאָוויעטישער געזאַנדטער אָסטראָווסקי איז צוגעגאַנגען צום דייטשען געזאַנדטען פאַבריטיוס און וועלענדיג זיך בעגריסען האָט אָסטראָווסקי דערלאַנגט די האַנד, פאַבריטיוס האָט נישט צוריק־געגעבען די האַנד און געזאָגט: „די מערדער פון מיינע ברידער גיב איך נישט די האַנד", דער אינ־צידענט האָט אַרויסגערופען אַ סענסאַציע.

אָפּגעשאַפט די דעוויזען בע־גרענצונגען אין איטאַליען

רוים, 26. (ספ. טעל.) דעם 1. דעצעמבער געהט אריין אין קראַפט דער רעקרעט פון דער איטאַליענישער רעגירונג, וועלכער שאַפט אָפּ אַלע דעוויזען בעגרענצונגען אין איטאַליען מיט דעם בעדינג, אַז אַרויסשיקען געלד וועט מען קענען נאָר דורך אַנ'איטאַליענישער באַנק.

1254 עולים אין אָקטאָבער

ירושלים, 26 (יט"א טעל.)

אין דער אָפיציעלער רעגירונגס־צייטונג איז היינט פערעפענטליכט געוואָרען אַ בעריכט, לויט וועלכען אין חודש אָקטאָבער זענען אריינגעקומען קיין ארץ־ישראל 1254 עולים, דערונטער 106 קאַפּיטאַליסטען.

די לויה פון יאַצקאַן'ען

קומט פאַר זונטאָג אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 26 (יט"א טעל.)

די לויה פון י. יאַצקאַן וועט פאָרקומען אין וואַרשאַ, זונטאָג 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג.

לאָדזער נייעס

אַרבייטער פון זאַקען־אַפּרעטור

אָרגאַניזירען זיך אין אַ פעראיין

(א) אין לאָקאַל פון די קל. פעראייבען, איז פאָר געקומען אַ פערזאַמלונג פון די אַרבייטער פון די זאַקען־אַפּרעטורען, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט געווען אָרגאַניזירט אין אַ פעראיין. ס'איז בע־שלאָסען געוואָרען, צו אָרגאַניזירען זיך אין אַ פער־איין, ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען אנצונעמען אַנ'אַקציע וועגען שליסען אַ קאָלעקטיווען אָפּמאַך מיט די פאַבריקאַנטען.

געלונגענע און נישט געלונגענע גנבות

(א) אין ווין און שפּירט־געשעפט פון אַלעק־סאַנדער פּריטשע (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 67), האָבען זיך אריינבעקומען גנבים, און צוגענומען פערשידענע אַרטיקלען אויף אַ גרעסערע סומע געלד.

אין דער וואָליבנג פון הערצקע הזוער (פּאָד־זשעטשנאַ 6), האָבען זיך אריינבעקומען גנבים, זיי זענען אָבער איבערגעשראָקען געוואָרען און אנט־לאָפען מיט גאַרנישט.

אַרעסטירט 2 ציגיינער

בעקאַנטע פערד־גנבים

(א) אין פּאָזען זענען פערהאַלטען געוואָרען צוויי ציגיינער'ס, וואָס זענען געזוכט געוואָרען פון לאָדזער אויספאָרשונגס־אַמט פאַר פערד־גנבות. די ציגיינער לודוויק גראַבאָווסקי און מיכאַל בזשע־ושינסקי זענען אַרעסטירט געוואָרען. ביי זיי האָט מען אויך געפונען רעוואָלווערען, וואָס שטאַמען פון גנבות.

די בעסטע און געזונדסטע זענען די 4־וואַטקאָווע גילזען „OSMAN"

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציעל־אַרצט פאַר הויט־, געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער־שוועכע

האָט זיך איבערגעציהען פון פּעטריקאָווער 10 אויף

161 פּעטריקאָווער 161

טעל. 245־21.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצאַ־פּרייזען

דאָס נייע בוך

זי שפּילט ווייטער

פּיעסע אין 3 אַקטען, 4 בילדער — פון — ח. י. בזשוסטאָווסקי

צו בעקומען אין דער אַדמיניסטר. פון „נייעם פאָלקסבלאַט", פּעטריקאָווער 21.

●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען

טראַוגוטאַ 9, טעל. 262־98

נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוונט

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

Dr.

Wołkowyski

ציגעל־גאַס 11, טעל. 238־02

ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע

נעמט אָן פון 8—11 פרימאָרגן און 4—9 אָוונט

●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●

1־טע לעטשניצע מיט שטענדיגע בעטען פאַר כירורגיע פון ציינער, קיהן־באַקען און יאַסלעס פון Dr. med.

Sadokierski

פּעטריקאָווער 56, טעל. 129־77.

עמפאַנגס־שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 ביינאַג.

דער פאטש אין פנים דעם היטלער-לאנד

די אנערקענונג די שלום פרעמיע א זוהן פון דייטשען פאלק

די אנערקענונג די שלום פרעמיע קארל פאן אסיעצקי ווערט דורך דעם היטלער דייטשלאנד בעטראכט אלס א פאטש אין פנים. דאס דייטשע אינפארמאציע ביורא האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט אין וועלכען עס ווערט אויסגערעכענט אלע אסיעצקיס חטאים און עס ווערט צווישען אנדערען אנגעוויזען, אז אין יאהר 1931 איז אסיעצקי געהאט פערמשפט געווארען צום טויט פאר מלוכה פערראט. אזעלכע פאליטישע געגנער, ווי עס איז אסיעצקי — ווערט אין קאמוניקאט געזאגט — ווערען אין ראטען פערבאנד צוגעשטעלט צו דער וואנד און דערשאסען. די אנערקענונג די שלום פרעמיע פאר אסיעצקין איז דעריבער א בעליידיגונג פאר דייטשלאנד און זי וועט דערפון ציהען קאנסעקווענצען.

די שלום פרעמיע פאר'ן יאהר 1935 איז אבער פון ענטגילטיג אנערקענט געווארען פאר אסיעצקין אין דער צארן פון ברוינעם דייטשלאנד וועט שוין גארנישט ענדערען. דורך דער פינסטערער אטמאספער וואס הילט איין די צייטען אין וועלכע מיר לעבען, דורך דעם גערויש פון די הייזעריגע קולות פון שנאה, וואס הערען זיך אין דער וועלט, האט זיך דורכגעריסען א דרייסטער און איידעלע שטימע פון דער מענשליכער פערנונפט, אזא דרייסטע שטימע, אז מען דארף זיך פשוט וואונדערען, אז עס זענען נאך פערהאן ערטער, וואו אזא שטימע קען ענטשטעהן.

דאס איז דער צפון פון אייראפע, די סקאנדינאווישע לענדער, דער צענטער פון אויסגעפרובטער דעמאקראטיע, וואס רעפרעזענטירט דאס, וואס איז נאך פון דער גערמאנישער ראסע געבליבען אונפערענדערט, וואס אונטערליגט נישט קיין שום פארבערגעהענדע קאניונקטורעלע השפעות, די באזעל פונדאציע וואס ווירקט טאקע אין דעם צענטער, און וועלכע פערטיילט צווישען די בעסטע און איידעלסטע אויפ'ן געביט פון שאפונג פון מענשליכען גייסט איהרע פרעמיעס, האט אסיעצקין אנערקענט פאר ווירדיג פון דער שלום פרעמיע, זי האט געמאכט א ערליכען, איידעלען און דרייסטען זשעסט.

דאס יאהר 1935 אין וועלכען עס האבען זיך אין אייראפע געהערט די אפקלאנגען פון דער מלחמה אין אפריקע, דאס דאזיגע יאהר האט אסיעצקי וואס א אמת פערבראכט אין איזאלאציע פון דער [illegible]. אבער ווי שטארק האבען געמוזט זיין זיינע ווערטער וועלכע ער האט פריהער ארויסגעזאגט, ווי ליידענשאפטליך און הייס דער קאמף וועלכען ער האט פריהער געפיהרט, ווען ער איז נאך געווען פריי, אויב זיין אנדענקען האט נאך בעוויזען אדורכצוברעכען אזויפיל פארמאליטעטען, מיט וועלכע עס איז פערבינדען דאס אנערקענען די פרעמיעס אין סטאקהאלם.

א זוהן פון א פערמעגליכען סוחר האט קארל פאן אסיעצקי נאך אלס יונגער פובליציסט זיך געהאט דערקענען אלס א גרויסער טאלאנט נאך פאר דער מלחמה, שוין דאן האט ער אנגעקניפט א קארעספאנדענץ מיט ראמען ראלאן וועגען פערעפענטליכטע איהם טיפע שטודיעס. מיט די קרייזען פון דער דייטשער סאציאל דעמאקראטיע, מיט לעדעבור, יונגער און קאאוטסקי האט איהם פערבינדען נאהענטע בעציהונגען — ער איז אבער נישט געווען קיין טעטיגער מיטגליד פון דער פארטיי. די מלחמה האט אסיעצקי אדורכגעמאכט אויף פראנט אלס זעלנער. דער צוזאמענבראך פון דייטשע מיליטאריזם, דער צוזאמענבראך פון די האהענצאלערנס, די קאטאסטראפע פון די זינקענדע טראהנען — דאס איז דאס שלאכט פעלד, וואו ער האט דערזעהען יענע ער האט זיך צוריק גענומען צו דער פעדער.

צוזאמען מיט אנדערע דייטשע שרייבער און פובליציסטען האט ער געגרינדעט די גרופע, וואס האט זיך גערופען: „קיינמאל מעהר נישט מלחמה"!! און ווער האט מעהר ווי ער, א זעלנער פון דער גרויסער מלחמה, האט הייסער געקענט פראפאגירען דעם שלום.

דאס וואכענבלאט „וועלט ביהנע" פון וועלכען ער איז געווארען די טרייב-קראפט האט אונטערגענומען דעם פעראנטווארטליכען דינסט פון פערטרייבען די פינסטערניש, וועלכע עס האט דער יונגער דייטשער רעפובליק איבערגעלאזט בירושה די לאנגע יאהרען פון ביסמארקס ריקזיכטסלאזע פאליטיק און די פרייסישע מיליטערישע פויסט.

אסיעצקי פערטיידיגט יעדען ענין, וואס איז לויט זיין מיינונג א פערגעוואלדיגונג פון די רעכט פון דער פאלקס פרייהייט און פון מענש.

אבער דער הויפט ציל פון זיינע אטאקעס איז געווען די רייכסוועהר און... די סאציאל-דעמאקראטישע פארטיי, דעמאסקירענדיג די געהיימע בעוואפנונגס פלענער פון די דעמאלסדיגע שעפען פון דער רייכסוועהר, אויפדעקענדיג איהרע בעציהונגען מיט דער וואקסענדער נאציאנאל-סאציאליסטישער בעוועגונג און מיט די פאבריקאנטען פון געוועהר, האט אסיעצקי גלייכצייטיג געשטורמט געגען מילערן און שיידעמאנען, וועלכע געבענדיג ערלויבנישען אויף די קריגס בודזשעטען, האבען זיי דערמיט מעגליך געמאכט, אז עס זאל צוריק אויפשטעהן די מאכט פון דער דייטשער פיקעלהויב.

אסיעצקיס פראצעסען מיט דער רייכסוועהר דאס איז א גאנץ קאפיטעל פון דער געשיכטע פון רעפובליקאנישען דייטשלאנד, וואס האט זיך געוואקעלט צווישען ברינינגען און דעם גענעראל גרענער, אין יאהר 1931 איז אסיעצקי געגאנגען אויף אנדערטהאלבען יאהר אין תפיסה פאר דער כלומרשטער בעליידיגונג פון דער ארמעע, פאר פערעפענטליכען דעם פולען טעקסט פון דער ווענדונג פון פויבסט בענעדיקט דעם 15 פון (פון יאהר 1915) האט מען איהם אויך געוואלט פערמשפטן — דאס געריכט האט איהם אבער בעפרייט.

ווען שלייכער איז געקומען צו דער מאכט — דער אמת'ר שפיץ פון דער דייטשער מיליטערישער מאכט — האט די פערעפענטליכטע אמנעסטיע אויף א קורצע צייט איהם בעפרייט פון תפיסה. ער האט געהאט די געלעגענהייט מעהר אהין נישט צוגעהען, אלץ איז געווען צוגעגרייט צו אנטלויפען. אבער אסיעצקי בעגלייט דאך א מאניפעסטאציע פון דייטשע שריפטשטעלער — דערונטער טאמאס און הענריך מאן, האט בעסער געוואלט צוריק אריין אין תפיסה בכדי זיינע מוטיגע ווערטער נישט צונעהמען דעם ארגומענט פון אובערשיטערליכער פעסטקייט פון דער איבערצייגונג.

צומארגענס נאך דער שרפה פון רייכסטאג, איז אסיעצקי ארעסטירט געווארען, ער איז געהאלטען געווארען אין די קאנצענטראציע לאגערען, תפיסות און לעצטענס אין דעם תפיסה שפיטאל איבער דריי יאהר, די בעסטע פעדערס פון אייראפע האבען געקעמפט פאר זיין בעפרייאונג. ענדליך איז עס געשעהען, די פרייהייט האט איהם געגעבען די העכסטע אנערקענונג, וועלכע עס קען אין דער וועלט פון די צראבערונגען פון מענשליכען גייסט בעקומען א קעמפער פאר אידעע: נאבעלס שלום פרעמיע.

(ק. פ.)

P.K.O.
ODDZIAŁ w ŁODZI
Al. Kościuszki 15, tel. 191-82
otwiera i prowadzi rachunki czekowe
wykonuje zlecenia czekowe na wszystkie
miejscowości w kraju i zagranicą.

גרויסע ווירטשאפטליכע בעראטונג גערופען דורכ'ן קאמיטעט פון יודישען וועלט-קאנגרעס אין לאדז

מיט'ן אנטייל פון בעקאנטען עקאנאמיסט יעקב לעשטשינסקי

בעשלאסען אנצוהויבען א גרויסע הילפס-אקציע פערבונדען מיט א קאנסטרוקטיווען פלאן פאר דער ארויסגעשטויסענע פליישער-משפחות אין לאדז

דינסטאג אווענד איז דורך דער איניציאטיוו פון לאדזער קאמיטעט פון יודישען וועלט-קאנגרעס פארגעקומען א גרויסע ווירטשאפטליכע בעראטונג אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט די פראמינענטסטע פארשטעהער פון עקאנאמיש - ווירטשאפטליכען לעבען ביי אונז אין שטאט. די בעראטונג איז געעפענט געווארען דורכ'ן פרעזעס פון קאמיטעט פון י. וו. ק. ה'

ד"ר א. טארטאקאווער,

וועלכער האט ברייט ארומגערעדט וועגען דער לאגע פון יודישען פאלק אין פוילען, וואס פיהרט א שווערען קאמף פאר די פאליטישע און עקאנאמישע פאזיציעס. מיר מוזען דערהאלטען די ווירטשאפטליכע פאזיציעס און שאפען די יודיש-ווירטשאפטליכע רעפרעזענטאנץ. אונזער אויפגאבע איז געזונד מאכען דאס יודישע עקאנאמישע לעבען. די נויט פון יודישען לעבען פערלאנגט שוין אנ'ענטפער. מיר מוזען זיך שוין בעשעפטיגען מיט די טויזענדער משפחות, בעטראפענע דורכ'ן שחיטה-געזעץ, וועלכעס בעצוועקט ארויסצושטויסען די יודען פון זייערע עקאנאמישע פאזיציעס. די יודישע פליישער וועלען מיר נישט לאזען פאלען — רופט אויס ד"ר טארטאקאווער — זאלען זיי וויסען, אז הינטער זיי שטעהט די גאנצע יודישע געזעלשאפט און זיי ליידען צוליב זייער שווערען גורל. דער לאדזער קאמיטעט האט פראקלאמירט דעם געדאנק פון ראטעווען די פיל הונדערטער יודישע משפחות, הגם עס איז נישט נאר א לאדזער פראבלעם, איז עס אבער אויך אין א גרויסע מאס א לאדזער פראבלעם, ווייל מיר האבען פיל פליישער-משפחות. ד"ר טארטאקאווער שטעלט זיך אויך אפ אויף דער פראגע פון פיל מיליאנען פאלקס-געלדער, וואס זענען נישט תמיד (בענוצענדיג א שוואכען אויסדרוק) פערווענדעט געווארען ווי געהעריג. מיט אזא גרויסען נאציאנאלען קאפיטאל האט מען געקאנט פיל דערגרייכען. דער י.וו.ק. האט זיך געשטעלט א ציל צו פערווענדען אלע מאבילזירטע הילפס-געלדער אויף א ראציאנעלען און קאנסטרוקטיווען אופן. נאך א וויכטיגע ארבייט האט גענומען אויף זיך דער י.וו.ק. דאס איז די וויסענשאפטליכע ארבייט, וואס בעשטעהט אין אויספארשען די לאגע פון די יודישע מאסען און זוכען די וועגען ווי אזוי זיי צו העלפען. מיר נויטיגען זיך אין מיטלען צו קענען זאמלען די מאטעריאלען און צו בויען דאס יודישע לעבען.

צום סוף פון זיין דערעפנונגס-רעדע בעגריסט ד"ר טארטאקאווער דעם חשובען גאסט ה' יעקב לעשטשינסקי, וועלכען די פערזאמעלטע נעמען אויף מיט ווארימע אוואציעס, אלס איינעם פון די הויפט-פיגורען פון דער יודישער עקאנאמישער וויסענשאפט ביי וועמען עס געהען צוזאמען וויסענשאפט און לעבען, קאמף פאר ריינע הנחות און קאמף פאר פערבעסערן דאס יודישע לעבען. ביי אנ'אלגעמיינער אויפמערקזאמקייט פון אלע פערזאמעלטע, הויבט אן זיין רעפעראט

ה' יעקב לעשטשינסקי

וועלכער האט במשך פון א שעה צייט געגעבען א שארפען אנאליז פון דער יודישער ווירקליכקייט אין דער וועלט. באלד אין אנהויב האט ה' לעשטשינסקי בעמערקט, אז עס האנדעלט זיך נישט בלויז אין נאכאמאל פעסטשטעלען דעם יודישען דלות נאר איז אויפשטעלען א ברייטען אלזייטיגען קאנסטרוקטיווען פלאן. אין 2 לענדער — סאוויעט-רוסלאנד און דייטשלאנד ווערט די הילפס-ארבייט פאר די דעקלאסירטע יודען געפיהרט אין צוויי געגענזעצטע ריכטונגען. אין רוסלאנד איז די ארבייט געווען נאר אנ'ארטיגע. דאס פראבלעם פון די דעקלאסירטע איז געלעזט געווארען דורך לאנדווירטשאפט און אינדוסטריע. אין דייטשלאנד דאגעגען איז אלץ קאנצענטרירט אויף אויסוואנדערונג. 45 פראצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג איז דייטשלאנד זענען שוין ליקווידירט און די איבריגע זענען אויפ'ן שוועל פון ליקווידאציע. די אויסוואנדערונג פון די דייטשע יודען געהט בעיקר קיין ארץ-ישראל און אין אנדערע לענדער.

אין פוילען איז די לאגע אנ'אנדערע. מיר זענען ארגאניש פערוואָרצעלט אין עקאנאמישען לעבען פון לאנד און מיט אמאל שלעפען אונז צום אפגרונד איז אונמעגליך, ווייל ס'וואלט גלייכצייטיג דעשיטערט געווארען די אלגעמיינע ווירטשאפט. מיר זענען 30 פראצענט פון דער שטאטישער בעפעלקערונג און יעדע רעגירונג מוז זיך מיט דעם רעכענען. אבער מיר טארען נישט פערמאכען די אויגען אויף דעם פראצעס פון ארויסשטויסונג. פאר די לעצטע 15 יאהר זענען צוגעקומען אין פוילען 6 מיליאן מענשען און אויב פון 1895 ביז 1930 האבען אויסגעוואנדערט פון פוילען 5 מיליאן מיט 7000 עמיגראנטען, איז אבער פאר די לעצטע 5 יאהר נאך צוגעקומען אנ'עודף פון צוריקוואנדערער אין דער צאהל פון 3000 מענשען. אין דער זעלבער צייט ווען אין פוילען בכלל איז נאך געווען אנ'עודף פון צוריקוואנדערענדע מענשען, האבען אויסגעוואנדערט 85 טויזענד יודען. דאס איז דער כח פון די סטיכישע פראצעסען פון עמיגראציע. ווער עס וויל נישט הערען פון עמיגראציע, דער פערשטעהט בכלל נישט וואס ס'קומט פאר אין יודישען לעבען. א דאנק דער אויסוואנדערונג האבען מיר א שטארקען יודישען קבוץ אין אמעריקא. עמיגראציע איז אלזא א וויכטיגע זאך, אבער בויען אלץ אויף עמיגראציע קען מען נישט. נישט נאר דא ווי אין רוסלאנד, און נישט נאר אויסוואנדערונג ווי אין דייטשלאנד. מיר מוזען האבען א קאמבינירטען סינטעטישען פראגראם. מיר מוזען האבען א גרויסען קאנסטרוקטיווען פלאן אין וועלכען ס'זאל פון עקאנאמישען שטאנדפונקט אויך ארייגענומען ווערען עמיגראציע און שאפען גרויסע אינסטיטוציעס פאר האנדווערק און ארבייט, כדי די יודישע מאסען זאלען נישט אפשטיין פון דער ארומיגער בעפעלקערונג און זאלען קענען איינהאלטען זייערע פאזיציעס. איצט וועגען די פליישער. עס זענען פערהאן אין פוילען בערך 12.000 יודישע קצבים מיט 9 — 10 טויזענד ארבייטער. נאכ'ן איינפיהרען דאס שחיטה-געזעץ, וועלען א דריטעל פון די קצבים און בערך א העלפט פון די ארבייטער בלייבען אהן פרנסה. דאס הילפס-פראגראם פאר די פליישער וועט אויך מוזען זיין א קאמבינירטעס אין אלע מעגליכע פארמען.

נאך ה' יעקב לעשטשינסקי בעקומט דאס ווארט דער פרעזעס פון „ארט" און קאמיטעט-מיטגליד גליד פון י. וו. ק.

ה' ד"ר שמעון ווישעוויאנסקי.

וועלכער שטעלט זיך בעיקר אפ אויף די קאנקרעטע פראבלעמען פון דער פראדוקטיוויזאציע אין יודישען לעבען. עס ווערט, לויט דער מיינונג פון רעדנער, געמאכט א פעהלער, וואס מען לעגט ווינציג אכט אויף דער אינדוסטריאליזירונג און מען רעדט נאר וועגען האנדווערק, בעת אין דער ווירקליכקייט ווערט דער האנדווערק מעכאניזירט און פערקלענערט. דער אונטערשיד צווישען האנדווערקער און ארבייטער איז די קוואליפיקאציע, אבער וויכטיגער ווי לערנען א פאך איז ארייגפיהרען ארבייטער אין פאבריקען אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע, למשל, טרעפט מען זיך אן אויף שוועריגקייטען ביים היינטיגען טאג נישט אזוי מצד דעם יודישען פאבריקאנט, ווי מצד די קריסטליכע ארבייטער. דאס פראבלעם בעשטעהט בעיקר אין דער פראגע ווי אזוי פיהרט מען פארט אריין די יודישע ארבייטער אין די פאבריקען. פערהאן „אקופירטע" ארבייטס-געביטען, ווי וועבעריי, למשל, פערהאן אבער וויכטיגע וועגען, ווי אזוי ארייצוקומען אין די פאבריקען. אונז געהט אין דער מאסענהאפטיגקייט פון אריינפיהרען יודישע ארבייטער אין פאבריקען און פאר א מאסען-דערשיינונג איז נישט נויטיג א לעהרע פון פאך, נאר א קורצער פארבערייטונגס-קורס דורך „ארט" א. א. זייענדיג שוין אין פאבריק, קען דער יודישער ארבייטער ארייגציהען אנדערע, פונקט אזוי ווי עס טוט עס דער קריסטליכער ארבייטער. צום סוף פון זיין רעפעראט זאגט זיך ד"ר ווישעוויאנסקי ארויס פאר א דעטאלייזירטען און סיסטעמאטישען ארבייטס-פלאן.

נאך די רעפעראטען האט זיך ענטוויקעלט א לעבהאפטע דיסקוסיע, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט א גרויסער טייל פון די אנוועזענדע.

ה' פיאטר כארי

בעראטונג, וואס בעשטעהט פון שאפען ממשות'דיגעס פאר די יודישע מילך-הענדלער, וועלכע פונקט ווי די פליישער זענען אויך בעדראהט אין זייער עקזיסטענץ און מען דארף זיך מיט זייער גורל פער בעהמען.

ה' י. מ. ביאלער

קלערט אויף דעם כאראקטער פון דער היינטיגער בעראטונג, וואס בעשטעהט פון שאפען ממשות'דיגעס. ער לעגט דעריבער פאר, עס זאלען געשאפען ווערען קאמיסיעס פאר די בעזונדערע ארבייטס-געביטען ווי למשל א קאמיסיע פאר אומשיכטונג, א קאמיסיע פאר אריינדרינגען אין די נייע ארבייטס-צווייגען א. אז. וו.

ה' אדוו. י. ווייצמאן

רעדט אויך ארום די שחיטה-גזרה און בעמערקט צווישען אנדערע, אז די שוועריגקייט ליגט נישט נאר אויף דער פלעכע פון שחיטה-געזעץ, נאר אויך דער ענין פון די מנקרים און די נישט-איינהייטליכע שטעלונג פון די ראבינאטען אין גאנץ פוילען אין דער פראגע פאדערט א בעזונדערע בעהאנדלונג. ה' אדוו. ווייצמאן האלט, אז מען דארף האבען א סיסטעמאטישען פלאן. דער רעדנער מיינט אויך, אז מען דארף אויך קאארדינירען די ארבייט פון לאדזער קאמיטעט, אין הסכם מיט דער צענטראלער הילפס-אקציע פאר די פליישער, וואס ווערט געפיהרט אין ווארשא.

עס רעדען נאך די ה"ה: אינזש. קורץ, י. טיטעלבוים, שטייגוואקס (ווארשא) און עס האלט א קורץ ענטפער-ווארט ה' לעשטשינסקי, וועלכער האלט אז די בעראטונג איז זעהר א וויכטיגע און זי וועט זייער ברענגען נוצען. נאך דעם ווי ד"ר טארטאקאווער דאנקט דעם גאסט יעקב לעשטשינסקי און אלע אנוועזענדע, ווערען אנגענומען פאלגענדע בעשלוסען:

1) שאפען די עקאנאמישע רעפרעזענטאנץ פון לאדזער יודענטום;

2) א קאמיסיע פאר די פליישער-ענינים, אין וועלכער עס געהען אריין פאלגענדע ה"ה: קאנסול מאקס קאן, י. קראטאשינסקי, מ. האלצמאן, י. זשורקאווסקי, פ. ראטנער, י. זאיאנטשקאויסקי, ד. וויגדמאן און נ. ד. פאפאווסקי.

1-טע, גרויסע וויסענשאפטליכע
ענציקלאפעדיע
אין יודיש
איז 20 בענדער
ארויסגעגעבען דורכ'ן דובנאוו-פאנד אין פאריז.
א צירונג פאר י' דער שטוב,
אנ'אוצר פאר יעדען אינטעליגענטען מענש.
שוין ארויס דער ערשטער און צווייטער באנד,
אין דרוק דער דריטער באנד.
פרייז פון יעדען באנד: אין פראכט-איינבונד— 24 זל.
אין האלב-לעדער-איינבונד— 27.50 זל.
אבאנענטען ווערט דערמעגליכט אויסצוצאהלען אין ראטעס.
צו ווענדען זיך אין לאדז:
צום פארטרעטער פון דער דובנאוו-געזעלש. אויף לאדז און
אומגעגענד ה. זילבערבערג, טעגליך פון 7—8 אוונט און
דער „קולטור-ליגע", זשעראמסקא 68, טעל. 191-15.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעצ. פאר הויט. ווענערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען
פון ציגעל-גאס 7 אויף
69 פילסודסקיעגא 69
(ווינ. נארוטאוויטשא) טעל. 141-32

איז שוין טאקי גאר קיין עצה נישטא?

צו די „געשעהענישען" ביי אונז אין לאנד

פון ישעיה אונגער

עס איז גאר קיין וואונדער נישט, וואס פוילישע יודען זענען אזוי אויפגערעגט, נערוועזיש. לעבען זייט חדשים אין איין אנגסט און שרעק, זענען בייגעהערשט פון א פסיכאז, לײדען פון האלוציניאציעס. האבען מורא בכשטעבליך פאר א קול עלה נדף, פאר'ן גערויש פון בלעטער, וואס פאלען פון די ביימער. האבען היינט מורא אין גרויסע שטעט און א פשיטא שוין אין קלענערע שטעטלעך צו בעווייזען זיך אויף די גאסען שפעט אין אוונט, צו רעדען פויליש צווישען זיך, צו בעזוכען געזעלשאפטען און פערוויילונגס ערטער. קוקען זיך ארום אלעמאל מיט שרעק און פערדאכט, ווען זיי געהען אויף די גאסען, צי געהט זיי עמיצער נישט נאך און צי האט נישט טשאסעם דער „עמיצער" עפעס א „לי"ר" ביי זיך אין טאש, א קאסטעט, א גומענעם שטאק אדער א רעוואלווער פון פעוואסטען סיסטעם, וואס האט שטענדיג די טבע ארויסצושיסען פון זיך אליין און טרעפען דווקא נאר א יודען...

עס איז קיין וואונדער נישט, וואס יודען זענען געווארען אזוי היסטעריש. מ'דארף באמת אייזערנע נערווען, אז מ'זאל דאס אלץ קענען אריבערטראגען, און דאס אלץ, וואס מ'הערט זיך אן, וואס מ'לייענט, וואס מ'לעבט איבער פערזענליך יעדען טאג, יעדע שעה און טאג. אט דערשיסט מען צוויי יודען אין מיטען העלען טאג אויף א בעלעבטער גאס, אין א גרויסער שטאט, אט קוילעט מען אויס א גאנצע יודישע פאמיליע פון פינף נפשות, און אט געפינט מען א יודישען בהמות־הענדלער, א דארפסגייער, ערשטיין אויף א וועג א געשאכטענעם א גרויזאם צעשטעקעטען. און די גזירות אינע נאך דער אנדערער... און דארט דעמאלירט מען יודישע געשעפטען. האקט מען שויבען. פערניכטעט מען יודיש האב און גוטס... פעטארדעס, קלאפּוניצעס, אנ'אנשיקעס זענען אין גאנג... און כסדר צעשפאלטענע יודישע קעפ... שווער פערוואונדעטע... פאנאטאוויטע... שפיטעלער... און יודישע אקאדעמיקער מיט זשילעט־מעסערלעך צעשעפטעווערטע און מיט גומענע שטעקענס צעפאסטעטע פון זייערע קריסטליכע „קאלעגען"...

און דאס יעדען טאג אזוי. און הער מארגען־צייטונג האט איהר דעם אנהויב, און הער אוונד־צייטונג די פארטזעצונג. און דאן ווייסט איהר שוין, אז אויב עס האט זיך אנגעהויבען, איז שוין —

— „פארטזעצונג קומט"... היינט אין ווארשא, מארגען אין ווילנא און איבערמארגען ערגיץ אנדערשוואו.

והער איז דאס אימשטאנד אריבערצוטראגען, מ'דארף דאך זיין שטארקער פון אייזען. מ'קען פשוט משוגע ווערען פון אזעלכע איבערלעבונגען. די צאהל נערווען קראנקע צווישען די יודען אין פוילען האט זיך טאקע לעצטענס שטארק פערמעהרט. די יודישע נערווען זענען שוין נישט בכוח אויסצוהאלטען די אלע צרות, די דערנידעריגונגען און בעליידיגונגען, די פיזישע און מאראלישע יסורים, וואס מיר שטעהען אויס.

וואו מ'גיט היינט א קוק — טרעפט מען יודען צושראקענע, דערשלאגענע, פעראומערטע, פערייאושטע. קיינער פיהלט זיך נישט זיכער — אז קיינער ווייסט נישט וואס עס קען מארגען זיין מיט איהם, וואס עס קען נאך היינט מיט איהם פאסירען, ווען ער געהט ארויס אויף דער גאס.

* * *

אט האב איך זיך די טעג געטראפען מיט א יודישען פאבריקאנט, א פוילישער יוד פון הור־דורות, שטאמט פון א אנגעזעהענער משפחה, גר אליין א אינטעליגענטער מענש, א חשובער געזעלשאפטליכער טוער.

האב איך איהם געטראפען אין א זעהר געדריקטער שטימונג, און מיר האבען זיך פאנאנדערגערעדט. רופט ער זיך אן:

— איך וועל אייך זאגען דעם אמת. איך קומער זיך היינט וועניג וועגען געשעפט. איך טראכט איצט מעהר וואס וועט זיין מיט אונז פוילישע יודען. וואס דשע, אט אזוי איז שוין טאקע בעשערט, אז מיר זאלען זיין דאס כפרה־הינדעל דא אין פוילען? — צי אט דאס הייסט פרייהייט — אז מ'זאל אונז קענען פראנס און פרוי אנטון געפרעגטע צרות? — און גאר נישט, עס איז גאר קיין עצה נישטא? —

— מיר יודען, זאג איך, האבען שוין עפעס ערגערס איבערגעלעבט און פונדעסטוועגען...

— עפּיס ערגערעס, שלאגט ער מיר איבער די רייד, וואס קען שוין ערגער זיין, אז איהר זענט נישט זיכער מיט אייער לעבען, מיט אייער האב און גוטס? — וואו האט איהר די זיכערקייט, אז ווען איהר וועט ארויסגעהן אין גאס וועט מען אויך אייך נישט אויסטראכטען א בלבול, אז איהר האט בעליידיגט פוילען, און מ'וועט אייך נישט איינזעצען אין געפענגעניש, אדער מ'וועט אייך נישט דערלאנגען מיט א שטיק אייזען איבערן קאפ אדער גאר אריינשיסען אייך א קויל אין הארצען אריין? — איהר האט דען אנ'אהנונג, וואס איך צ.ב. לעב איבער די לעצטע צייט, ווי נערוועז איך בין געווארען. און נישט גאר איך, נאר אלע בני־בית מיינע — מיין ווייב, מיינע זיהן, מיינע טעכטער, מיינע איידימס. דער גאנצער לעבענס־שטייגער אונזערער האט זיך געענדערט. קיין וויזיטען מאכען מיר נישט און אווענט, פרינציפיעל בכדי מיר זאלען נישט דארפען קומען שפעט א היים און זיך נישט פלאנטערן דעם שטן פאר די פיס. קיין פויליש רעדען מיר נישט אויף דער גאס, פרינציפּיעל, מיר האבען זיך זאגאר פארגעווינען נישט צו געברויכען די ווערטער „פאלסקא" און „פאליאציי". וואחום א קשיא אויף א מעשה — זאל א ענדעק דער הערען אויף דער גאס, ווי איהר זאגט ארויס דאס ווארט „פאליאציי". לאזט ער צונויפשטעלען א פראטאקאל און גיט זיך אן פאר אנ'עדות, אז איהר האט „בעליידיגט" פוילען און מען פערפיהרט א פראצעס נעגען אייך און איהר געהט זיצען... א שיינע פערספעקטיווע, אמת?! — אויך אין דער היים זענען מיר זעהר פארזיכטיג מיט'ן פויליש־רעדען; פאראן א דינסט ביי אונז און א הויזוועכטער, וואס האבען א זעהר פיינעם געהער און הערען אפילו וואס מ'רעדט נישט, וואס קען אייך אפילו אויפ'ן געדאנק נישט קומען — זיי זענען דאך כמעט מיטגלידער פון דער נ. ד. פארטיי, און צוליב דער איינציגער סיבה טאקע בעזונדער קענען מיר נישט קיין עפענטליכע לאקאלען, קיין פערוויילונגס ערטער, וואו מען טרעפט זיך מיט נישט יודען. איהר קענט דען וויסען ווער עס טשעפּעט זיך אלץ אין אזא געמישטע געזעלשאפט? — איהר קענט דען קאנטראלירען יעדען איינעם? — אט זיצט איהר, דאכט זיך און קוקט זיך רוהיג צו, ווי מענשען פערברענגען, וויילען זיך, און איהר אליין שווייגט — איהר שווייגט ווי א פיש, און פון דעם הארציגען שווייגען טראכט, שטעלט זיך פאר, קען ווערען א „בעליידיגונג פון פוילישען פאלק", און דאס שמעקט שוין מיט תפיסה, אז מ'קען היינט מיין חכם נישט זיין. איהר זאלט אפילו זיין מיט צעהן קעפּ, וועט איהר זיך נישט איינהיטען פון א בלבול, פון אנ'אומגליק, וואס לויערט אויף אייך אויף שריט און טריט. דעריבער מוז מען זיין זעהר פארזיכטיג. מיר צ.ב., ווען מיר קומען אריין אין א געשעפט עפּעס קויפען, האלטען מיר אויגען אויף יעדען איינעם, וואס עפענט די טיר, און מיר שטעהען זאגאר נאהענט ביי דער טיר, בכדי מיר זאלען קענען תיכף ארויסלויפען, ווען עס מאכט זיך עפּעס... ווארום איהר קענט דען וויסען? — עס קומט אריין, דאכט זיך, א מענש מיט א אומשולדיג פנימל, און אידער איהר קוקט זיך אום פלאצט א פעטארדע, א באמבע, און איהר האט נאכדעם צו טון מיט א אויסגערונען אויג, מיט אנ'אפּגעריסענעם פינגער — אנ'עסק מיט דאקטוירים א פאר חדשים צייט. אנ'אנגענעהמע זאך, האא, ווי מיינט איהר? — און אזוי איז עס מיט אלעמדינג. אזוי לעבט מען כסדר אין איין שרעק. אין א חגא, א יום־טוב גייען מיר גאר כמעט אויף דער גאס נישט ארויס, אפילו ביים שענסטען וועטער. עס ווילט זיך נישט זיין קיין צווייטער גליצענשטיין... אדער א בערקאוויטש, א זענדעל... ווערט א טומעל, א געדרודער אויף דער גאס, אנטלויפען מיר וואו די אויגען טראגען אונז. האקט מען שויבען, שלאגט מען, אנטלויפען מיר ווידער. וועגען פערטיידיגען זיך טראכטען מיר אפילו נישט. דאס איז דאך נאך געפעהרליכער. ווארום עס קענען זיך תיכף געפינען מענטשען, וואס זאלען עדות זאגען, אז עס איז נישט געווען קיין נויט־פערטיידיגונג נאר אנ'אנפאל פון אייער זייט — און וואס עס קומט דערפאר, ווייסט איהר. נישט־יודישע עדות, נאטירליך, גלויבט מען וואס זיי זאגען. אט האט איצט אין ווארשע א געוויסער גרינצייג, א קאליקע נעבעך, מיט א הויקער, א מענש — הויט און ביינער איז נישט אימשטאנד א פליג אויף דער וואנד שלעכטס צו טון, — האט דער דאזיגער גרינצייג בעקומען צוויי יאהר תפיסה; עס האבען זיך געמעלדעט מענטשען, וואס האבען עדות געזאגט, אז אט דער קאליקע האט געמאכט א פאגראם אויף פאליאקען... נו, איז דאס א לעבען, פרעג איך אייך? — ווי לאנג קען מען דאס אויסהאלטען? —

— ער, רוף איך זיך אן, דאס איז שוין אפּיסעל צו שטארק איבערגעטאפט די מאס. איהר זענט נערוועזיש, צו היסטעריש, צו אנגעשראקען. שטעלט איהר זיך פאר אלצדינג מעהר ווי דאס איז.

— מעהר ווי דאס איז? — שפרינגט ער אויף אנ'אויפגערעגטער. איהר האט א טעות. די ווירקליכקייט איז א סך ערגער. דאס ווייסט איהר אויך. איך רעד שוין נישט וועגען גלייכבערעכטיגונג. איך וויל נישט רעדען וועגען די רעכט, וואס קאנסטיטוציע גאראנטירט אונז. אונזער וועגען עוולות, וואס מען בעגעהט געגען אונז יודען, [illegible] טראגען אלע לאסטען גלייך מיט די איבעריגע בירגער פון לאנד און אפשר נאך מעהר ווי אנדערע, [illegible] דערפיהלען אויפן לאיאלסטען אופן זייערע פליכטען לגבי דער מלוכה, לגבי דעם לאנד, אין וועלכע זיי לעבען שוין הונדערטער יאהרען. וועגען דעם רעד איך איצט נישט. אבער אויף די זיכערהייט פון אונזערע לעבענס און פערמעגענס — אויף דעם האבען מיר רעכט? — דאס איז דאך דאס עלעמענטארע רעכט, וואס ווערט גאראנטירט יעדען איינעם אין יעדען ציוויליזירטען לאנד... איהר זאגט „איבערגעטאפט די מאס". ניין, די ווירקליכקייט איז א [illegible] שרעקליכער. נעהמט מאמש די געשעהענישען אין די אוניווערזיטעטען. און דעם נאכשפּיל אין ווילנע און בכלל... צי ווייסט איהר כאטש, וואס יודען שלעפּען איבער, ווען זייערע קינדער, אקאדעמיקער, קומען אהיים מיט געשפּאלטענע קעפ, מיט צושניטענע געזיכטער, פערייאושטע, מאראל צעבראכענע. און וואס לעבט איבער אונזער יוגענד — און דאס געטא, וואס מ'פיהרט איין אין די אוניווערזיטעטען — איז ביי אייך א קלייניגקייט? — אט לעבען שוין פאר די ענדעקעס, אז מ'זאל איינפיהרען בעזונדערע וואגאנעס פאר יודען. דאס קען מען נאך אויך פאדערען אויף אנ'אופן ווי מ'האט געפאדערט דעם „סטראגאן". מיר זעהען דאך שוין אויס ערגער ווי די ערגסטע, ערגער ווי די נעגער, ווי די פאריאס אין אינדיען... מ'קען דאך איינער פון זינען ארויס. צי עס איז שוין גאר קיין עצה נישטא פאר אונז? — פאר וואס שווייגען אונזערע פאליטיקער, אונזערע פארשטייהער? — מ'דארף זיך ווענדען צו דער רעגירונג... צונויפרופען א קאנגרעס, מרעיש עולמות זיין...

* * *

אוועקגעהענדיג פון מיין בעל־דבר, האב איך זיך בעטראכט: אז דער יוד איז גערעכט. מ'טאר נישט שווייגען. מ'דארף תיכף צונויפרופען אנ'אלוועלטליכען קאנגרעס פון גאנץ פוילען. אויסהויבען א פּראטעסט, זיך ווענדען צו דער רעגירונג און פארלאנגען פון איהר דערווייל נאר איין זאך:

— אנצונעהמען ענערגישע מיטלען און צו [illegible] ערען דער יודישער בעפעלקערונג דעם שוץ פון לעבען און פערמעגען, דעם שוץ פון נאקעטען לעבען, צו זיכערען איהר דאס עלעמענטארסטע, אויף וואס יעדער מענש האט א רעכט.

מיר לעגען פאר דעם פלאן אונזערע פערטרעטער, פּאליטיקער, פּארשטייהער, אונזער פארלאמענטארישער רעפרעזענטאנץ. אפשר וועלען זיי איהם אוועקשטעלן אויף דער טאגעס־ארדנונג. און טאקע פערווירקליכען אויך. עס איז דאך א וויכטיגע זאך. מיר פערלאנגען דאך גאר, מ'זאל אונז לאזען לעבען און אטעמען.

היינטיגע עפּאכע /

פון י. האמסקי

מיר האבען די טרויעריגע פריווילעגיע צו לעבען אין אנ'אינטערעסאנטער עפּאכע. יעדען טאג, יעדע שעה משונהען אזוי פיל טרויסע זאכען.

דער איינצעלנער מענש ווערט פערצומישט און פערפלאנטערט און פליהט פאר די קליינע סענטימענטען. פאר זיין צייטונג פון חיים קיין בערלין און פון דארט קיין טאקיא און צוריק קיין מאדריד און ווייטער אין מאסקווע און מיטאמאל ערגיץ אין די דונאי־לענדער און ער פערשטעהט גאר נישט, וואס פארא שייכות האט זיין שטיל, בעשיידען און אפילו ארים לעבען מיט די אלע אנגענעהמע זיגזאגען און פלאנטערס פון א וועלט, וועלכע האט פערלוירען איהר וועג. ער פיהלט בלויז אנ'אונרוהע און א מורא. עפּעס גרייט מען אין טאקיא נעגען איהם, נעגען זיין קליין ביסעלע גליק נאך וועלכען ער גארט. עפּעס שמידט מען אין בערלין און אין רוים שווערדען נעגען זיינע ביסעל יאהרען און פארוואס? — און צוליב וועמען? — און מיט וואס האט ער עס זיך פערשולדיגט, ער דער קליינער שטילער פשוט'ער מענש, וועלכער וויל לעבען? — וועמען שטערט ער? — און וועמען משטעט ער, וואס אזוי פיל פינסטערע כוחות ווילען איהם דווקא פון דער וועלט אפרוימען.

* * *

אמאל האט מען נאך געקענט געפינען א שטיקעל תירוץ פאר'ן מענשען. דער קיסר קארל איז בייז אויפן קיסר שאל דארף איוואן דערשיסען סטעפאנען. נאכהער האט מען געוואוסט אז דאס קעמפט דער קאפּיטאל. די הארמאטען פירמע קרופּ איז געגען דער הארמאטען פירמע שניידער. אבער דער קריג האט איינגעשטעלט, אז די פירמע שניידער קען ביי איהר גאנצען „פאטריאטיזם" פערקויפען געוועהר נעטען די זעלבער אין איהר לאנד און די הארמאטען פירמע קרופּ קען טון פונקט דאסזעלבע, שפעטער האט מען געזאגט אז מלחמות מאכען בענק. גוט! — אדרבא וואס פאר א מאטעריעלע פראפיטען האבען די איטאליענישע בענק. און דער איטאליענישער מלוכה אוצר פון דעם וואס מען האט אויסגעגעבען מיליארדען אויף איינגענומען אבעסיניען? — וואו זענען דארט די פאנטאסטישע מעטאל גרובען, וואו זענען די ריזיגע נאפט קוואלען? — וואו איז דער מינדעסטער אנהויב פון קענען בעפרוכפערען דעם מיליאן העקטאר ערד ארום דער אזיאטע מסאגא? — וויאו זענען דא די נאציאנאליסטישע גליקען וועלכע זאלען קענען פעראייליכען דעם געווין אפילו פון איין איינציגער מאמע, וועלכע קלאגט אויף איהר געפאלענעם זון? — וואו? — אין די לעכערליכקייט פון דינים וואס קעניג וויקטאר עמאנועל וועט שוין נישט הייסען מעהר קעניג נאר אימפעראטאר? — ווער האט איהם דען געשטערט אהן שום מלחמות א נאמען געבען זיין איטאליען נישט בלויז אימפעריע, נאר סופּער אימפעריע? — עס איז דאך א טרויעריגע עפּאכע פון א ליפּט פיל פאלווער. אבער מען וואלט דאך געקענט קיכען פון געלעכטער פון דער גאנצער געשיכטע. אבער קיינער לאכט נישט. אלע נעהמען דאס ערנסט. מיליארדען ווערען פערטון אין פערניכטונג. טויזענדער לעבענס ווערען פערשניטען און דאס איטאליענישע פאלק לעבט אין דער גרעסטער ארימקייט און דער הונגעריגער איטאליענער, וועלכער ארבייט א טאג — ווען ער האט שוין ארבייט — עסט קוים פאר זיין ליין א שטיקעל ברויט מיט ציבעלע, און ער טעט נאך אין די גאסען און א פרעליכען מארש און שיקט נאך זיין הונגעריגע אינגעלעך אין די „באלילא" גרופען און אלע — און די מיליאנען — אונזער וויקטאר עמאנועל איז שוין נישט קעניג, נאר אימפעראטאר! אימפעראטאר הייסט ער! — און ווי גוט אונז איז!

מא וואו איז די טרייבקראפט פון די אלע שווארצע טעג, וועלכע יאגען זיך אן אויף אונז? — קאפיטאליזם? — צי טאקע ווירקליך? — דער כוח פונם קאפּיטאליזם אפילו היי זיין צופאלען זיך איז נאך אלץ א ריזיגער. אבער עס קומט איצט צו אזא מערקווירדיגען פאראדאקס, אז אויסלויבען קען זיך נאך דער כוח פון קאפּיטאל נאר אין דעמאקראטישע לענדער. אין אמעריקא און ענגלאנד. אין פראנקרייך קעמפט נאך — און זיגט נאך אפט — דער קאפּיטאל, און אין די פאשיסטישע לענדער איז זיין פראפיט אין א גרויסער מאס שוין געבונדיגט. דער קאפיטאל האט געשאפען דעם פאשיזם, אבער דער גולם איז איבערגעוואקסען מיט זיין ברוטאלען און ריזען־כוח זיין שעפער. און מען ווייסט מער נישט, ווער עס איז די מאר אנטקעגען פון וועמען? — צי ציהט נאך אלץ דער קאפּיטאליזם דעם שטריק פונם פאשיזם אדער צי האט נישט מוסאליני און היטלער טיילווייז געבענדיקט אויך די „גאלד זעק"? — אמעריקא און פראנקרייך פיהרט דער גרויסער פאטראנאט א פערביטערטען קאמף געגען יעדער מינדעסטער פערבעסערונג פאר דעם ארבייטער און אין די דיקטאטור לענדער מוז דער פאטראנאט מיט פערביסענע ציין אויפנעמען פיעל זאכען וועלכע צווינגט איהם אויף. מא ווער און וואס איז די טרייב קראפט פון אונזער צייט?

מען זאגט: — מוסאליני האט געשאפען א מיסטיק! — היטלער האט געשאפען א מיסטיק! — וואס פאר א מיסטיק? — פון נאציאנאלער גרויסקייט? — און וואס בעשטעהט משוטינס־געזאגט גרויסקייט? — מען העצט אויף די יודען? — מען בערויבט די תון טייערסטען, וואס יעדער האט: — איהר אויפוואכענדיג פערזענליכקייט — איהר פריהלינג פול חלומות! און מען טרומייטערט דער יוגענד אין קאפּ פון די ערשטע יאהרען אן — א בושה ליגט אויף דיר! — דער כוח פון דיין פאלק און דו אליין ביזט גאר נישט, אבסאלוט גארנישט... און די מיליטערישע פויק האט עפּעס ווילדעס אין איהר קלאפּען. וואס בעטייבט יעדען מענשליכען געפיהל און וועקט בלויז דעם תאוה די שנאה! — מען נעמט די אידעאלע קינדערישע נשמה און מען לערענט זי בלויז האסען און זיין בלויז אונטערטעניג פאר דעם העכערען, און פאר נאך דעם העכערען ביז צו יענעם „הויכען" איינעם וועלכער האט אליין זיך א נאמען געגעבען „פיהרער" און ער קלאפּט א'ן טיש; „איך"!... — אדער א נאמען זיך געגעבען „דוטשע" און ער קלאפּט אויך אין טיש: — „איך"! — א נעראן האט געהאט פאר דער געשיכטע די פערענטפערונג פון וועלען געניסען פון לעבען, פון ארגיעס, פון סעקסועלער פערוואנדלונג, פון א משוגענעם „עסטעטיזם" ביז פערברענען רוים און קענען שפּילען ביים שרעקליכען און הערליכען פלאם פון דער ברענענדער שטאט אויף זיין הארפע — וואס פאר א געפיהל שטויסט די היינטיגע צוואחם די פיהרער און די דוטשעס צו וועלען אנצינדען א פלאם אויף דער וועלט? — וואס פאר א נערזאנג ווילען זיי עס אויסזינגען אויף די חורבות פון א וועלט?

אומעגליך עפּעס צו פערשטעהען: — משוגעת!

— משוגעת — און נישט קיין אנדער דיאגנאז איז איצט דא פאר דעם וואס עס געשעהט ארום. מאסען פסיכאז, פונקט ווי דער מאסען פסיכאז פון מיטעל אלטער, ווען גאנצע טענענדרען פלעגען פערטאנצען פונם משוגעת „הייליגען וויט" טאנץ! — אט משוגעת ווי דאס וואס מען רופט אן מענשליך צו וויסען איז איינגאנצען אויסגעלאשען געווארען. וויל אנדערש וואלט דא די וועלט פלוצלינג אנגעהויבען ווילד שרייען ביי אזא מעגליכען און כסדר'דיגן מארד פון מאמעס און קינדער אין מאדריד, ביי אזא אכזריות ווי דערשיסען א זון הונדערט וואס זיין פאטער איז לארגא קאבאלערא! — משוגעת! — וויל אנדערש וואלט דאך אייראפּע וועלכע איז דער איינענטליכער קרבן, דערזעהן ווי מען פיהרט די יודען טאג מיט א ריזיגען שריט נעגטער צום טויט און פערניכטונג! — און יעדער איינצעלנער דייטש פיהונדער וויל דאך זיכער לעבען און יעדע דייטשע מאמע ציטערט דאך איבער איהר זון, מ'זאגט איהם אויס שלאגט קיין נעכט נישט, האדעוויגט איהם פונקט ווי די איטאליענישע מאמע, פונקט ווי יעדע אנדערע מאמע.

* * *

מא ווער איז שולדיג אין די שווארצע טעג וועלכע רוקען זיך אן אויף אונז? — ווער? — די דייטשע מאסען, וועלכע שטימען אין די מיליאנען פאר זייער פיהרער? די איטאליענישע מאסען? — ניין און ניין — זיי וועלען דאך אויך אפגעשיימט ווערען, זיי וועלען דאך אויך די קרבנות זיין, ביי זיי נעמט מען דאך צו דאס „פוטער פאר הארמאטען בעטער" — איז טאקע די ערד צו ענג פאר דעם מענשען?

מען האט אלעמאל געזוכט צו וויסען, ווער עס איז שטארקער דער איינצעלנער מענש צי די מאסען? — און ווער פיהרט וועמען? — און ווער לײדער זענען איצט דא אין דער וועלט עטליכע פינסטערע אבער שטארקע פערזענליכקייטען? — און ווער איז איבער ריגג די מאסען צי אט די איינצעלנע פיהרער? — אך, בלויז עטליכע איבעריגע זענען איצט דא, און ווען נישט זיי וואלט די מענשהייט אזוי פריי געקענט אטעמען.

פּאָליטישע אוניפאָרמען

פון לעאָ קעניג

דער געזעץ־פּראָיעקט צו פערבאָטען פּאָליטישע אוניפאָרמען, וואָס ווערט איצט דורכגעפיהרט אינם ענגלישען פּאַרלאַמענט, איז פון גרויס בעדייטונג און ווערט אויך צוליב אויסערליכע פּאָליטישע טעמים.

די איצטיגע נאַציאָנאַלע באַלדווין־רעגירונג, שלאָגט פאָר דעם געזעץ נישט נאָר צו פערטיידיגען אין דעם פּרט די פּאַראַדירונגען און געפיהלען פון צעהנדליגער מיליאָנען ענגלישע בירגער פון אַלע פּאַרלאַמענטאַרישע פּאַרטייען און ריכטונגען נאָר אויך מיט אַן אויג כלפּי־חוץ.

דער דאָזיגער פערבאָט פון פּאָליטישע אוניפאָרמען אין ענגלאַנד — און לעת עתה איז עס צוליב רעאַליסטישע און פּראַקטישע טעמים געווענדעט ספּעציעל קעגען דעם ענגלישען פאַשיזם — קען אויך בעטראַכט ווערען אַלס דשעסט קעגען דעם פאַשיזם אין אייראָפּע בכלל.

אַלעספּאַלס ווערט דער געזעץ און די פאַשיסטישע לענדער אויב נישט אַזוי אויסגעטייטשט ווערען עפענטליך — די דיקטאַטאָרען לאָזען דאָך דערהערן אין זייער פּרעסע נאָר ווענען זאַכען וואָס פּאַסען זיך זיי — ווערט ער אָבער אַזוי אויפגענומען ווערען און דערפיהלט ווערין צווישען די דאָרטיגע דערשטיקטע און פערשטומטע מאַסען. אין ענגלאַנד ווערען פערבאָטען פאַשיסטישע אוניפאָרמען. עס קען קיין ספק נישט זיין, אַז די פאַשיסטישע רעזשימען, און בעזונדערס דער דייטשער נאַציזם, וועלכע פיהרען אַן אַ אויפהעריגע פּראָפּאַגאַנדע אין אַלע לענדער, און שטורמען איבער אַלע זייערע גרענעצער, וועלען ענגלאַנד דערפאַר נישט איבעריג דאַנקבאַר זיין.

פּונקט ווי מ׳קען זיך משער זיין, אַז די איצטיגע ענגלישע נאַציאָנאַלע רעגירונג וואָלט זיך נישט געאיילט מיט דעם געזעץ ווען זי האָט מעהר נחת, און זי פיהלט זיך נישט אַזוי געשטערט און געדראָהט (ווי אַלע דעמאָקראַטישע און פּאַרלאַמענטאַרע מלוכות) פונם אייראָפּעאישען פאַשיזם, פון די דיקטאַטורען וואָס בּושוען איצט אין אייראָפּע.

און דערפאַר האָט דער געזעץ־פּראָיעקט געגען פּאָליטישע אוניפאָרמען אַ דאָפּעלטען ווערט. אוניפאָרמען מונדירען, האָבען אַ געוואַלדיגע צוציהונגס־קראַפט. בעזונדערס פאַר דער נישט ריפער און רוהער יוגענד. די אוניפאָרמען און די פערשידענע אַנדערע סימבאָלען און עמבלעמען, האָבען זעהר פיל צוגעהאָלפען צו מוסאָליני׳ס און היטלער׳ס דערפאָלגען. דאָרט וואו מ׳קען נישט אויפקלערען די פאָלקסמאַסען, הייבט מען זיי פערשפּילען מיט פערשידענע צאַצקעס, עמבלעמען, סימבאָלען, קאָלטען און אוניפאָרמען. און דאָס איצטיגע ענגלאַנד פיהלט זיך נאָך גענוג זיכער מיט איהרע אויסגעפּרובטע, טראַדיציאָנעלע רעגירונגס־פאָרמען, עס זאָל זיך איהר לוינען אַ מאָגלי דערפאָלג.

און פון דער אַנדערער זייט איז אויך דער פערבאָט אויף אוניפאָרמען שוין אויסגעפּרובט געוואָרען מיט גרויס דערפאָלג אין אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער, וואו פאַשיסטישע מונדירען און מיליטאַריסטישע פּאַראַדען זענען פערבאָטען געוואָרען אין דאָך רוהיגער געוואָרען.

און פון אַלגעמיינער פּאָליטישער בעדייטונג און ווערט איז אַט דער פערבאָט אויף אוניפאָרמען אין ענגלאַנד, ווייל מיט איהם גיט ענגלאַנד — אי וועלענדיג, אי נישט־וועלענדיג — אַ „סנאָב״ און אַ קאָפּולער אַנצוהערעניש די איצטיגע פאַשיסטישע דיקטאַטאָרען אין אייראָפּע, אַז ענגלאַנד איז גאָרנישט אַזוי סימפּאַטיש צו זיי, ווי זיי וואָלטען זיך געוואָלט, ווי זיי האָפען אַזוי שטאַרק געהאָפט.

מיט דעם פערבאָט אויף פּאָליטישע אוניפאָרמען האָט ענגלאַנד אפשר אויך בעוויזען דער וועלט, אַז איהרע סימפּאַטיעס און אינטערעסען דשעוויטשערן זיך אַלץ מעהר און מעהר פון די פאַשיסטישע מלוכות מיט זייערע מיליטאַריסטישע אידעאָלאָגיעס.

ענגלאַנד איז נאָך אַלץ פאַרן פעלקער־בונד, פאַר קאָלעקטיווער זיכערקייט און פאַר סטאַבּיליטעט. דעם אַנטי־באָלשעוויסטישען האַקען־קרייץ צוג, מיט וועלכען די נאַצי־פיהרערס אין נירענבערג האָבען געפּרובט אונטערצוטרייבען אייראָפּע, האָט זיך זיי נישט איינגעטעטשעט. נישט נאָר האָט ער זיך נישט „אָנגענומען״ אין ענגלאַנד, נאָר אַלע ענגלישע און מלוכה־לייט פונם פּרעמיער אָן, האָבען זיך בפירוש אַרויסגעזאָגט געגען די פערזוכען צוצוטיילען אייראָפּע אין צוויי אידעאָלאָגיש־דאָגמאַטישע בלאָקען, אין צוויי ביטערע פּאָטענציאָנעל־קריגערישע מחנות. און איצט פּאַסט נאָך דער פּאַרלאַמענט אַ געזעץ־פּראָיעקט וועלכער וועט אַם מייסטען טרעפען די ענגלישע פאַשיסטען און זייערע רביים און מיניסטאָרען אויסער ענגלאַנד. וועלען זיי פערשטעהן דעם וואונק פון דער איצטיגער ענגלישער רעגירונג, און אין דעם פּרט אויך פון דער גאַנצער ענגלישער געזעלשאַפטליכער מיינונג פון אַלע פּאָליטישע פּאַרטייען און ריכטונגען, וועלכע שטיצען דעם געזעץ?

און וואָס פאַרא בעהאַלטענע און אָפענע רעפּלעקסיעס וועט דער ענגלישער געזעץ פּראָיעקט אַרויסרופען אין די פאַשיסטישע מדינות?

קען מען פון דעם געזעץ־פּראָיעקט אויך נישט דרינגען, אַז ענגלאַנד האָט איצט ווייניגער מורא פאַרן רוסישען קאָמוניזם ווי פאַר דעם דייטשען נאַציזם. אמת, דער געזעץ פערזאָרגט זיך אויך געגען קאָמוניזם און וועט אויך קאָנען גענוצט ווערען געגען קאָמוניסטישע אוניפאָרמען ווען זיי וועלען זיך מאַכען, אָבער לעת עתה איז ער הויפּטזעכליך געווענדעט געגען בריטישען פאַשיזם און פאַשיזם בכלל.

דערפאַר וועט די גאַנצע פּראָגרעסיווע און דעמאָקראַטישע וועלט בעגריסען אַט דעם נייעם אַקט פונם ענגלישען פּאַרלאַמענט; פאַר די פּראָגרעסיווע און שלום זוכענדע כוחות פון דער גאַנצער וועלט האָט אַט די ענגלישע אַקציע געגען דעם ענגלישען פאַשיזם נישט קיין פיל קלענערען ווערט אפשר ווי רוזוועלט׳ס געוואַלדיגער זיג אין די פּרעזידענט־וואַהלען. דער בעסטער בעווייז איז דאָך, אַז די פינסטערע און שוואַרצע רעאַקציע אין פון זיי ביידען נישט צופרידען.

שלמה שוואַרץ

זון אויף דיינע נעגל

(כאַנטשעלען).

די ווינטערוועלט הינטער מיר.
די זון האָט די אָן פגעהעצטע וואָלקענס אראָפּגעוואָרפען מיט אַ שמייכעל.
מיין שווייגיגקייט צעשפּליטערט.
און איך בין היינט אָפענהאַרציג, ריידעוודיג ווי דער גרינער פּאַרק.
אויפן ערדישען קאָרק. פון סעזאָן בליהט דער זומער.
דערפאַר אין האַרץ איז פול מיט גליה — איך בין זיך דאָ מגלה.
ווייל עכט ווי דיין שיינקייט איז דאָס ליד און דורשטיג מיין פּעו.
היינט קומט צו מיר אויפגעלייגט און וואַהראַפטיג.
ערשט־אַ צעהאָנגען מיינע צעפיהרטע שעהן די טריוויאַלע
אויף אַ זוניגער וואָג
צאַרט איז אפילו דער טראַפּיק. הין און קריק בלאָק נאָך בלאָק
דיין צוקער־ברויו פּנים קוראַזשירט הייט טראַפּיש.

די ווינטערוועלט הינטער אונז.
די מעטראָפּאָליע אונזערע איז מעהר נישט קאַלט, מעהר נישט שטאָל.
איז מיטאַמאָל יונגצווייגיג, גרינבוימיג פריש־בלומיג.
די שטאָט איז פול מיט יעגערס. די שטאָט איז פול מיט האָזען.
אפילו די אָמניבוסען שלעפען זיך היינט ווי בעפוצטע עלעפאַנטען — פויל.
און אין די אויגען פון יונגע מאַנספערשוינען רייפער הונגער.
די שאַרפקייט און גלאַנץ פון אָפּגעשוירענע גראָזען.
יאָ, די לייכטע ווינטען ווערען וואָס מעהר דרייסטער מיט דיינע קליידער.
ווי אַ דזשענטעלמאַן פערנעהם איך דעם פלאַטער פון דיינע זומער־מאָדעס.
דיר פּאַסט ביז גאָר דער קאַליפּולער שירם. דער זומער.
ווי מיר מיין פּערל־בעטקייט —
דאָס זונליכט אויף דיינע נעגעל פריהטאָן וועקט.

בּירא־בּידזשאַן / פאַר סאָוויעטישע יודען און אויסלענדישע

פון ד״ר ה. זשיטלאָווסקי

דער ענין „בּיראָ־בּידזשאַן״ איז נאָך אַלץ אַ פּראָבלעם, אַן אומפערשטענדליכער, אָפטמאָל אויך אַ ווידערליכער פאַר אונזער עפענטליכען געדאַנק. — וואַרפט מען אַראָפּ פון חשבון די אַלטע טענות, אַז בּיראָ־בּידזשאַן איז גאָר נישט קיין לאַנד, נאָר אַן אומגליק. סיי קלימאַטיש, סיי געאָגראַפיש, — טענות, וואָס זייער שטים ווערט אַלץ שוואַכער און שוואַכער, הויבט איצט אויף איהר קול אַ גאַנץ נייע טענה: פאַר וואָס דאַרף מען אַט דעם גאַנצען נייעם עסק, — דעם אַזוי־שווערען און פינאַנציעל אַזאַ קאָסטשפּיליגען? פאַר די יודען פון ראַטענלאַנד? אָבער זיי נויטיגען זיך דאָך נישט אין אַן׳אייגענער „נאַציאָנאַלער היים״! אלא — פאַר יענע מזרח־אייראָפּעאישע יודען וואָס ביי זיי ברענט די ערד אונטער די פיס? אָבער וויפיל פון זיי קאָן איצטער בּיראָ־בּידזשאַן אויפנעמען? און וויפיל פון זיי איז די ראַטען־מאַכט מרוצה אַריינצולאָזען? דאָך נאָר איינציגע טראָפּענדלעך? אלא ווידער — ראַטענלאַנד וויל קאָלאָניזירען אַ טייל מזרח־אזיאַטישען גרענעץ איזהריען, כדי מיט יודישע גופים צו בעשאַפען אַ דאַמבע אַנטקעגען אַ מעגליכער יאַפּאַנישער פערפּליצונג? און — פאַרוואָס זאָלען יודען, זיך בעגייסטערען פאַר אַט דעם אין תוך אַנטיסעמיטישען שמד־שטיק פון דער ראַטען־מאַכט?

נייע טענות פאָדערען נייע ענטפערס. קודם וועלען מיר דערווייל לאָזען אַן אַ זייט די נישט־ראַטענלענדישע יודען, לאָז זיין, פאַר זיי איז בּיראָ־בּידזשאַן אַ היה כלא היה. בּלייבען מיר ביי די ראַטענלענדישע און אויך דאָ וועלען מיר דערווייל פערקוקען די פּערבּאַרגענע, ריין־פינאַנסיעלע צילען פון דער ראַטענמאַכט.

בּלייבט נאָר איין שאלה: איז דאָס טאַקע אמת, אַז די יודישע בעפעלקערונג אין ראַטענלאַנד נויטיגט זיך נישט אין אַן׳אייגענער נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמער טעריטאָריע? — אַט די שאלה ווערט פערענטפערט פון די געגנער מיט אַ קרעכטיגען „ניין״! מחמת אַ פּשוט׳ן איבערקלער:

פאַרוואָס זאָל דאַרפען אַ יוד זיך נויטיגען אין אַן׳אייגענעם לאַנד? אַרבייט אין די איצטיגע וואוינערטער זייניג האָט ער. גלייכבערעכטיגונג מיט אַלעמען איז ער. פון אַנטיסעמיטיזם מיט דיסקרימינאַציעס איז ער בעפרייט. אַלע ווענען אויף צו קלעטערען אויף אַלע העכערע שטאַפּלען סיי אין דער אַקאַדעמישער וועלט, סיי אין די קולטורעלע פּראָפעסיעס, סיי אין די שטאַטליכע אַנשטאַלטען זענען אָפען פאַר איהם. הייסט — פאַרוואָס זאָל ער עיקר זיין פון זיין איינגעוואָרצעלטען אָרט, לויפען אויסגעריסען ווערען אין דער ווילדער וויסטער, כדי וואָס? כדי צו העלדענווען מיט זיין פּיאָנערישקייט? קיין יודישער בר־דעת וועט נישט מרוצה זיין אויף אַזאַ זאַך.

די, וואָס דענקען אַזוי, האָבען אָבער נישט קיין פערשטענדעניש פאַר דעם נאַציאָנאַלען פאַקטאָר אין דעם צווישענפעלקערליכען לעבען בכלל און פאַר דער נאַציאָנאַלער זייט פון דער יודען־פראַגע אומעטום בפרט.

עס איז פאַר דעם יודען אין ראַטענלאַנד שוין נישטאָ קיין ספּעציפיש־יודישער עקאָנאָמישער פּראָבּלעם; נישטאָ קיין ספּעציפיש־יודישער בירגערליכער, פּאָליטישער אָדער רעליגיעזער פּראָבּלעם; אין אַט די פּרטים זענען יודען הונדערט־פּראָצענטיג אויסגעגליכען געוואָרען מיט דער נישט־יודישער בעפעלקערונג. האָט אָבער גראָד אַט די פולע אויסגלייכונג מאַוים׳דיג איבערגעשטראָכען דעם פאַקט, אַז די יודען אין ראַטענלאַנד זענען מאַוים׳דיג נישט אויסגעגליכען אין דער נאַציאָנאַלער זייט פון זייער לעבען. אין אַט דעם פּרט שטאַרצען יודען אַרויס, ווי אַ שרייענדיגער ווידערשפּרוך צו דעם גאַנצען סאָציאַליסטישען בוי פון דעם ראַטענלענדישען בנין.

ראַטענלאַנד, וואָס שטרעבט צו אַן׳אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם, פערשטעהט אַט דעם בנין, ווי אַלע גרויסע סאָציאַליסטישע טעאָרעטיקער האָבען איהם פערשטאַנען און ווי ער מוז פערשטאַנען ווערען, לויט זיין אינעווייניגסטען מהות; ווי אַ שטרעבען צו אַ פעלקער פערבּרידערונג. יעדעס פאָלק דאַרף האָבען נישט נאָר די אַבּסטראַקטע רעכט, נאָר אויך די קאָנקרעטע מעגליכקייטען צו אַ פרייער נאַציאָנאַלער זעלבּסטשטענדיגער עקזיסטענץ און ענטוויקלונג. אַט דער גרונט פּרינציפּ איז דאָרטען דורכגעפיהרט געוואָרען פאַר אַלע פעלקער. זיי אַלע האָבען אין ראַטענלאַנד זייערע אייגענע היימען, לענדער, וואָס זענען זיי טייער. זיי אַלע ענטוויקלען זייער אייגענע קולטור, אין זייער אייגענער שפּראַך, אין זייער אייגענער היים. זיי אַלע זענען פערזיכערט מיט זייער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ און ענטוויקלונג, ווייל קיין אַנדער פאָלק האָט שוין גאָרנישט די מעגליכקייט, צו אַסימילירען זיי, און קיין פאָלק האָט פון זיין זייט נישט די מעגליכקייט, אַרויסצושפּרינגען פון די אייגענע נאַציאָנאַלע און קולטורעלע לעבענס־פאָרמען און אַריינצושפּרינגען צו אַן׳אַנדער פאָלק אין דער „מיאַליציע״ אַריין, ער זאָל עס צעקייען, אַראָפּשלינגען, איבערקאָכען און „אַסימילירען״.

אַלע פעלקער זענען פערזיכערט מיט זייער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ און ענטוויקלונג, אַ חוץ די יודען. גראָד די גלייכבערעכטיגונג אין אַלע, נישט ריין נאַציאָנאַלע ענינים. האָט אויך אין ראַטענלאַנד געבראַכט דעם יודישען לעבען דעם זעלבען רעזולטאַט, וואָס זי ברענגט אומעטום: דעם קאָלאָסאַלען אַנוואוקס פון דער יודישער אסימילאַציע מיט דער נישט־יודישער וועלט.

און לאָמיר זיך נישט נאַרען. ס׳איז טאַקע אמת, אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז אין רוסלאַנד פערוועהרט און אַז קיין אָפיציעלע דיסקרימינאַציעס ענטקעגען אונז קאָנען דאָרטען נישט פּאַרקומען. אָבער מען קאָן דאָך נישט לייקענען, אַז דער אַריינדראַנג פון די יודישע מאַסען אין דעם לעבען פון די אַנדערע פעלקער, זייער שטרעבען, נאַציאָנאַל צו אידענטיפיצירען זיך דווקא מיט די העכסט־ציוויליזירטע (גרויס־רוסען, אוקראַינער, ווייס־רוסען), מיט אימפּעט צו יאָגען זיך דווקא נאָך די וויכטיגערע, גרינגערע, אָדער פּריווילעגירטערע פּאָזיציעס, — אַז דאָס אַלץ ווערט בעגעגענט מיט אומוויילען און אומרוה מצד דעם נישט־יודישען אַרום.

אַסימילירטע יודען זענען, ווי די נאָדלען, וואָס מען קאָן נישט בעהאַלטען אין אַ זאַק. סוף־כל־סוף שטאַרצען זיי אַרויס. און — לאָמיר זיך נישט נאַרען! ס׳איז נאָך דאָ אַ נישט־אָפיציעלע נאַציאָנאַלע יודען־פראַגע אין ראַטענלאַנד, וועלכע די ראַטענמאַכט מוז זעהן צו פערענטפערן אין פולער האַרמאָניע מיט איהר נאַציאָנאַלער פּאָליטיק בכלל, מיט דעם גאַנצען פּראָגרעסיוו־נאַציאָנאַלען איינשטעל פון דעם ראַטענלענדישען רעזשים.

אַט דער איינשטעל איז זעהר ווייט פון דעם קאָסמאָפּאָליטיזם. וואָס וויל נישט וויסען פון נאַציאָנאַלע אונטערשידען, זעהר ווייט פון אַסימילאַציאָניזם, וואָס וואָלט געוואָלט, קלענערע פעלקער זאָלען איינגעשלונגען ווערען פון די גרעסערע, זעהר ווייט אויך פון יענעם נייטראַליזם, וואָס זאָל דעם נאַציאָנאַלען גורל פון יעדען פאָלק איבערלאָזען צו דעם נאַטירליכען שפּיל פון אַלערליי געזעלשאַפטליכע קרעפטען. דער איצטיגער איינשטעל אין ראַטענלאַנד איז אַן׳אַבּסאָלוט נאַציע־פריינדליכער. די ראַטענלענדערישע פעלקער זאָלען זיין איבערגעגעבען בלב ונפש נישט נאָר צו דעם אַלגעמיינעם סאָציאַליסטישען פאָטערלאַנד, נאָר אויך ספּעציעל, צו זייער אייגענעם לאַנד, צו זייער אייגענער ליטעראַטור און שפּראַך, צו אַלע די ווערטפולע אוצרות פון זייער קולטורעלען שאַפען.

דער ראַטענלענדערישער קאָמוניזם, איז שוין אַריבערגעגאַנגען יענע צייט, ווען מען האָט אויף שפּראַך און ליטעראַטור געקוקט נאָר ווי אויף מיטלען, ווי אויף געוועהר אין דעם פּראָלעטאַרישען קלאַסען־קאַמף און ווי אויף אינסטרומענטען אין דעם סאָציאַליסטישען בוי. זיי זענען געוואָרען זעלבּסט־צוועקען, אַבּסאָלוטע ווערטיגקייטען, וואָס דאַרפען זיין טייער יעדען פאָלק.

זעהר כאַראַקטעריסטיש איז אַט דעם פּרט זענען יענע פערשריפטען, וועלכע די „קאָמסאָמאָלסקאַיאַ פּראַוודאַ״ האָט פערעפענטליכט פאַר די שילער אין די סאָוויעטישע לערן־אַנשטאַלטען. צווישען זיי געפינט זיך אויך אַזאַ פּאַראַגראַף: „הויכשעצען, אָפּהיטען, ליבען דעם פּרעכטיגען לשון פון דעם אייגענעם פאָלק, דעם בעשאַפענעם אין אַ משך פון דורות״. אָפּהיטען און ליבען די אייגענע שפּראַך קאָן מען נאָר, ווי אַ ציל אין זיך גופא. און ליבע אָפּהיטען דעם לשון פון דעם אייגענעם פאָלק בעדייט נישט קיין אַנדער זאַך, ווי בעקעמפען די אַסימילאַציע, וואָס איז מבטל די אייגענע שפּראַך און פערבייט זי אויף אַן׳אַנדערער.

דאָס איז אַ נייער מאַסשטאַב פון נאַציאָנאַלער חשיבות. קיין פאָלק קאָן נישט בעטראַכט ווערען פאַר גלייכווערטיג מיט אַנדערע, ווען איהם פעהלט אַט דער אינעווייניגסטער זעלבּסט־רעספּעקט. אַט די איבערגעבענקייט צו דער אייגענער שפּראַך און קולטור; ווען ער לאָזט זיך אַסימילירען פון אַנדערע און בפרט נאָך ווען ער קריכט צו די אַנדערע, מיט דעם וואונש. אויסצופּאַרבען זיך אין זייערע קאָלירען און אין גאַנצען צו פערשטעלען דעם אייגענעם נאַציאָנאַלען פּנים.

די יודישע אַסימילירטע פאָלקס־מאַסען אין ראַטענלאַנד קאָנען געמאַכט ווערען גלייכבערעכטיגט. זיי קאָנען אָבער נישט געמאַכט ווערען גלייכבערעכטיג אין זייער נאַציאָנאַלער חשיבות.

אין ראַטענלאַנד שאַרפער, איידער ערגעץ־וואו אַנדערש, און אויסוואַקסען גראָד אַט די יודיש־נאַציאָנאַלע לעבענס־נויט: זיך צו דערהאַלטען און צו ענטוויקלען, ווי אַ בעזונדער נאַציאָנאַלער יש, און זיין נישט נאָר גלייכבערעכטיגט מיט אַלעמען, ווי מענש מיט מענש. נאָר אויך גלייכבערעכטיג מיט אַלעמען, ווי פאָלק מיט פאָלק.

אַט די יודיש־נאַציאָנאַלע לעבענס־נויט זעהט די סאָוויעטען־מאַכט צו פערענטפערן מיט דעם אויסבוי פון דער אויטאָנאָמער יודישער מדינה, און דער נאָך פון דער יודישער רעפּובּליק אין בּיראָ־בּידזשאַן. ס׳קאָן זיין, אַז די יודישע פאָלקס־מאַסען אין ראַטענלאַנד שפּירען נאָך נישט אַט די נאַציאָנאַלע לעבענס־נויט זייערע: דער עיקר אַ דאַנק דער ווירקונג פון דער אַסימילאַטאָרישער אינטעליגענץ אונזערער, אָבער דאָ קאָנען מיר זיך שוין פערלאָזען אויף דעם לעבען, ווי אומעטום. אויף דער גאַנצער וועלט, וועט אויך אין ראַטענלאַנד דאָס לעבען אויסלערנען סיי דער יודישער אינטעליגענץ. סיי די יודישע מאַסען, זיי זאָלען זיך אָפּגעוואוינען פון דער מנובל׳דיגער מידה, צו וועלען ווערען קינדער פון אַן׳אַנדער פאָלק. אויך דאָרטען וועט דאָס לעבען אַריינהאַמערען אין זיי דעם אלף־בית פון דעם מאָדערנעם פּראָגרעסיווען נאַציאָנאַליזם: צו וועלען זיין נאַציאָנאַל הונדערט פּראָצענט פון זיך אַליין און נישט אַ וואָסער עס איז פּראָצענט פון עמיצען אַנדערש.

אַט פאַרוואָס זיי, די יודען אין ראַטענלאַנד, נויטיגען זיך אין בּיראָ־בּידזשאַן.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

פויפעריזאציע פון יודען איז סוף 18־טען און תחילת 19־טען יאהרהונדערט

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

די פאקטארען, וועלכע זענען געווען דער גורם צו די ענדערונגען אין דער ווירטשאפטליכער שיכטונג פון דער יודישער בעפעלקערונג, זענען געווען סיי פאזיטיווע, סיי נעגאטיווע. די פאזיטיווע פאקטארען זענען געווען די קאלאסאלע שנויים אינם ווירטשאפטליכען לעבען פון לאנד, דער אנוואוקס פון דער היימישער אינדוסטריע, דער איבערבייט פון דער אלטפריצישער פאנטשיזנע ווירטשאפט אויף מאדערן - קאפיטאליסטישער, דער וואוקס פונם עקספארט א. אז. וו. די אלע דערמאהנטע שנויים האבען געשאפען א ריהע גייע ווירטשאפטליכע מעגליכקייטען, וואס האבען שטארקער צוגעצויגען די יודישע בעפעלקערונג, ווי דער נישט־יודישער, ווייל די יודען, אלס על פי רוב, שטאטישער עלעמענט, וואס האט אין א גרעסערע מאס דיספאנירט מיט פרייע קאפיטאלען און האבענדיג גרעסערער געניטקייט אין די מעטאדען פון א קאפיטאליסטישער ווירטשאפט, האבען זיי זיך מעהרער נעאייגענט צו די פרישע ווירטשאפטליכע פונקציעס.

דערביי זענען אבער אויך געווען נעגאטיווע פאקטארען. די דינאמיק פון דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג, וואס האט די יודען צוגעצויגען צו די ריהען פון די פריש־ענטשטאנענע פאכען, האט זיי גלייכצייטיג ארויסגעשטויסען פון יענע פאכען, וואס זענען ביז איצט דורך זיי בעהערשט געווען. אין לאדז האבען מיר אבסערווירט דעם ארויסשטויסונגס פראצעס פון יודען פון א גאנצער ריהע אינדוסטריעלע און מלאכה - בעשעפטיגונגען (שניידער, בראנפענבריזערייי, פעלשערייי, בארבעריי, בעקערייי א״א); אזא עהנליכער פראצעס איז פארגעקומען אויפן שטח פון גאנצען קעניגרייך. דער דאזיגער פראצעס איז ארויסגערופען געווארען דורך א גאנצע ריהע פאקטארען ווי: דער אנקום פון קריסטליכע בעלי־מלאכות פון די דערפער אין שטעט, דער אנפלוס פון אויסלענדישע בעלי־מלאכות אין דער עפאכע פון דער אינדוסטרי - קאלאניזאציע, די ענטשטעהונג פון דער דייטשער קליינטעלע אין די אינדוסטרי - שטעט, וועלכע האבען געהאט א חוש פארן „דייטשען" סאלידאריטעט. די גרעסערע פאך־קאנקורעניש פון די אויסלענדישע בעלי־מלאכות. די ענטשטעהונג פון יודישע בעצירקען אין א גאנצער ריהע שטעט, און לסוף דער קאמף פון די צעכען געגען די יודישע בעלי־מלאכות. דעמדאזיגען ארויסשטויסונגס - פראצעס איז נאך צו הילף געקומען די גרויסע קאנקורענץ אינם שויס פון עטליכע יודישע מלאכות, וואס איז ארויסגערופען געווארען א דאנק דער היפערטראפיע אין די פאכען. און די היפערטראפיע איז ווידער געווען א פועל־יוצא פון דער אויסערגעוועהנליכער איינזייטיגקייט פון דער יודישער מלאכה - סטרוקטור, בפרט אין תחילת פון דער יוהך אונז בעהאנדעלטער עפאכע: אין סוף פון 18־טען און אין תחילת פון 19. יאהרהונדערט, האט אנ׳ערך 70 פראצענט פון אלע יודישע בעלי־מלאכות זיך בעשעפטיגט מיט דער בעקלייד - אינדוסטרי (על פי רוב שניידערס און נעבען זיי, אויך היטעל־מאכערס). נאך אין 1836, האבען די שניידערס אין לאדז אויסגעמאכט 50 פראצענט פון אלע יודישע בעלי־מלאכות. אין 1843 האבען קנאפע 41 פראצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג, וואס איז געווען בעשעפטיגט אין דער אינדוסטרי און מלאכה, זיך פערנומען מיט דער בעקלייד - אינדוסטרי, אפי׳ אין יאהר 1857 — ביז 52 פראצענט.

גראד ווי פון דער אינדוסטרי, זענען אויך יודען ארויסגעשטויסען געווארען פון א גאנצער ריהע האנדעלס - בעשעפטיגונגען. אין שענקעריי, אנהויבענדיג פונם דעקרעט פון דער רעגירונג פון ווארשעווער הערצאגטום פון 3. אקטאבער 1812, האט זיך אנגעהויבען א סיסטעמאטישער ארויסשטויס פון יודען; טראץ דעם, וואס די ספעציעל־ארויסגעליגטע צוגאב - אפצאהלען זענען במשך פון די יאהרען 1814—1825, צעהן־פאכיג געהעכערט געווארען, טרעט דאך אריין במשך 1820—1830 א בעדייטענדיגע ירידה פון דעם „שענק־שטייער" פון יודען. עס ווערט שטארק שפל דער אמאליגער הכנסה־ברענגענדיגער שענקער־בערוף פון די יודישע דארף ארענדארען. וועלכע וואנדערן מאסענווייז אריבער אין די שטעט. עס פאלט די צאהל פון יודישע טישלערס, ווי אויך די צאהל פון יודישע רויכער און שמעק־טאבאק סוחרים. די סוחרים פון אויסלענדישע סחורות ליידען שטארק פון דעם פלוצלונגען רעגירונגס־צוג, וואס גייט איבער פון צאל־פריהאנדעלס פאליטיק צו א שטרענגער פראהיביציע - פאליטיק. די פערקלענערונג פון יודישע סוחרים פון קעניגרייך פוילען אויף די ליפציגער טרגער איז א גענוג קלארע אילוסטראציע פאר דעם זאך־בעשטאנד.

די אויבענדערמאהנטע פראצעסען פערטיפען נאך מעהרער די פויפעריזאציע פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז שוין אין 18. יאהרהונדערט שטארק פעראריטט. א ריהע אנדערע פאקטארען ווידער זענען גורם צו דער פערשארפונג פון דעם וויטערדיגען פויבעריזאציע - פראצעס אין 19. יאהרהונדערט: דער שנעלער וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג (אין די יאהרען 1816—1865 איז די קריסטליכע בעפעלקערונג אין קעניגרייך געוואקסען אויף עפעס מעהר ווי 83 פראצענט און די יודישע — אויף קנאפע 238 פראצענט). שוואכט אפ איהר ווידערשטאנדס - פעהיגקייט און בעשווערט דעם קאמף פאר איהר קיום; דאדורך איז די יודישע אקטיווע בעפעלקערונג צו־שטארק בעלאסטעט מיט דער פאסיווער (אין 1842 איז אויף איין בערופס־אקטיווען יוד, אויסגעקומען 4 פאסיווע נפשות) להיפוך צו דער קריסטליכער בעפעלקערונג, וועמענס פאמיליע־לאסט, עס איז געווען א בעדייטענדיג קלענערע.

דער פראצעס פון ארויסשטויסען יודען פון די דערפער און זייער אורבאניזאציע, איז פארגעקומען אין אנ׳אויסערגעוועהנליך שנעלער טעמפא; אין 1816 האבען אין קעניגרייך געוואוינט אין די דערפער קנאפע 33 פראצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג, אין 1843 האבען געוואוינט אין די דערפער נאר עפעס מעהר, ווי 14 פראצענט און אין 1865 האבען אין די דערפער פון ווארשעווער גובערניע געוואוינט נאר קנאפע 8 פראצענט יודען. די יודישע דארפס - בעפעלקערונג אנקומענדיג אין די שטעט. נאכדעם ווי זיי האבען פערלוירען זייערע ביז איצטיגע פרנסות אין די דערפער (ארענדע, שענקערייי א. ד. גל.) האט פערגרעסערט די ארבייטסלאזיגקייט צווישען דער יודישער בייפעלקערונג. די רעפרעסיעס געגען שמוגלעריי און דער פערבאט פאר יודען זיך צו בעזעצען אין די גרעניץ־שטעט, האבען נאך בעדייטענדיג געמינערט די צאהל פון שטעט, אין וועלכע יודען האבען זיך געמעגט בעזעצען (בלויז אין דער ווארשעווער גובערניע איז, אין 1856 געווען אזש 50 אזעלכע שטעט).

א חוץ דעם איז בכלל די יודישע בעפעלקערונג געווען זעהר ארים אין קאפיטאלען. דעם פערמעגענס מצב פון יודען אין פוילען צו יענער צייט, טוט צום בעסטען כאראקטעריזירען פאלגענדיגע בעשרייבונג פון גראף אסטראווסקי: „דער גרעסטער טייל יודען וועגעטירט פון טאג צו טאג אום א שטיקעל ברויט... פון געמיינעם און געבענדיגען פערדינסט, קלויבט זיך דער יוד צונויף און שאפט זיך איין א קאפיטאל פון 100—200 גילדען מיט וועלכען ער לאזט זיך האנדלען אין אויפקויפעריי, אדער קרעמעריי... און אויב, א יוד דער ארבייט זיך צו א גרעסערן קאפיטאל פון 1000—2000 גילדען — ווערט ער אנ׳אויפקויפער אין גרעסערן פערנערב. דער יוד וואקסט זעלטען ווען אויס. באמש אויף א קורצער צייט, צו עשירות. דער בעוואוסטער פוילישער עקאנאמיסט וו. סטראוויניצקי שרייבט, אין דער עפאכע פון ווארשעווער הערצאגטום. אז „די יודען האבען איבעריג געלעבט און לעבען ביז איצט אין דער גרעסטער ארימקייט". אויפן סיים אין יאהר 1825 האט מ[ען] געלענקט דעם אויפמערק פון דער קאמיסיע פ[ון] הכנסות און פינאנציען אויף די בעדייטענדיגע פ[ער]ארימונג פון דער יודישער בעפעלקערונג און א[ז] צוזאמענהאנג דערמיט, אויף דער ירידה פון ד[י] הכנסות פון שטייער אויף כשר־פלייש, הגם די י[ו]דישע בעפעלקערונג איז פערגרעסערט געווארען. א[ין] באמת האבען די סכומים, וואס זענען איינגעפלאס[ען] אין מלוכה־אוצר אלס שטייערן פון כשר־פלייש, ז[יך] כסדר פערקלענערט, ביי דער כסדר׳דיגער פערמ[ע]הרונג פון דעם אלגעמיינעם בחושוטיסכום. ד[ער] דאקטאר, וועלכער איז אין 1822 ארויסגעשיקט ג[ע]ווארען דורך דער רעגירונג בכדי צו ערפארשען ד[י] קראנקהייטען, וואס האבען גראסירט אין איינע פ[ון] די וואיעוואדשאפטען, שרייבט אין זיין ראפארט צ[ו] דער מאכט, אז ער האט געזעהן א סך יודען, שט[ער]בענדיגע פון הונגער, צוליב דעם, וואס מען האט [זיי] ארויסגעיאגט פון די דערפער, דאס צונויפשטופ[ען] אין די שטעטלאך און צונעהמענדיג ביי זיי יוד[ען] זיין פרנסה". גראד אזוי פעסימיסטיש זענען אויך [די] ראפארטען פון די וואיעוואדישע אמטען וועגען ד[עם] ווירטשאפטליכען און געזעלשאפטליכען מצב פון ד[ער] יודישער בעפעלקערונג אין די 40־גער יאהרען. צוו[י]שען דער יודישער פון כויט אויסגעמאטערטער ב[ע]פעלקערונג, שפרייטען זיך פונאנדער מעהרער [די] אנשטעקענדיגע קראנקהייטען, ווי צווישען קריסט[ען], בפרט אין די יאהרען 1838—1840. בכלל איז ד[י] יודישע בעפעלקערונג פון די קליינע שטעטלעך א[ין] די קריזיס - יאהרען, מעהר געטראפען פונם קריז[יס] ווי די קריסטליכע בעפעלקערונג. צווישען יודען א[יז] פערהאן א מאסע ארבייטסלאזע. אין 1825 איז קנא[]פע 44 פראצענטיגע יודען בעצייכענט אלס „אהן מי[ט]לען צום לעבען, און אז א געוויסער יודישער שרייב[ער] פון יענער עפאכע (1825) גיט אן, אז יודען האב[ען] פארמיגל אין די גאסען אום ארבייט געבעטען. ד[י] סטאטיסטיק פון רעקרוטען - שטייער, וואס איז גע[]צאהלט געווארען דורך דער יודישער בעפעלקער[ונג] פון ווארשעווער גובערניע אין 1842 בעווייזט, א[ז] צו די רייכע און בעמיטעלטע שיכטען פון דער יודי[]שער בעפעלקערונג, האבען זיך פערעכענט קוי[ם] קנאפע 3 פראצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג, די ארימע און ארימסטע האבען אויסגעמאכט א[ר]בער 97 פראצענט. אין די יאהרען 1840—1850 פע[ר]גרעסערט זיך די צאהל יודען, וואס ווערען בעשטראפ[ט] פאר האנדעלס - שטייער, וואס עס שטעהט אין צ[ו]זאמענהאנג דערמיט, וואס עס האבען פאר יוד[ען] אויסגעפעלט לעגאלע האנדעלס - מעגליכקייטען. ע[ס] וואקסט די צאהל פון יודישע שלעפערס און גנבי[ם], גנבים־באנדעס, וואס בעשטעהען טיילווייז פון יוד[ען] גראסירען איבערן לאנד.

יא. די יודען זענען שולדיג!...

מיין בעזוך אויף די מלחמה־פראנטען

פון י. אבערזשאנעק

ווער איז שולדיג אין די אלע צרות? ווער איז שולדיג אין די אלע אומגליקען? ווער אוז שולדיג אין די פאגראמען? ווער איז שולדיג אין די נויט און הונגער? — יודען!

אזוי טענה׳ן די דייטשע שרייבערס און פוילישע קארוואלקס; אין אלע צרות זענען שולדיג יודען.

הערענדיג דאס כסדר׳דיגע בילען פון די כלבים: יודען זענען שולדיג! האב איך מיך גענומען פערטראכטען: אפשר זענען זיי טאקע גערעכט? אפשר זענען מיר טאקע אין אלעם שולדיג? האב איך גענומען אויספארשען די זאך, און בין געקומען צום אויספיהר, אז ס׳איז אזוי, אז מיר יודען זענען טאקע שולדיג, און ווייסט איהר אין וואס מיר זענען אפילו שולדיג? אין די מלחמות! אין די מלחמות זענען מיר אויך שולדיג.

פון וואנען איך וויים דאס? ווייל איך האב בעזוכט די מלחמה־פראנטען. איך האב געמאכט א רייזע איבער אלע פראנטען, און האב פעסטגעשטעלט אז אין די מלחמה זענען יודען שולדיג.

דעם ערשטען וויזיט האב איך געמאכט אויף דעם

מינצבערג - ווייצמאן - פראנט

כ׳האב אויסגעפארשט די סיבות פון די „פערביטערטע שלאכטען". וועד ס׳איז געווען דער אנגריפער. דערביי האב איך פעסטגעשטעלט, אז די צדדים האבען זיך בעת דער „אטאקע" בענוצט מיט „גיפטיגע" גאזען", פון וואס ס׳איז געווארען א שרעקליכער „סוואנד"... נאך דער „פערביטערטער שלאכט", איז איצט איינגעטרעטען א צייטווייליגער שטילשטאנד. די צדדים טון זיך איצט פערשאנסען מיט שטעך... ווערטלעך. ווער ס׳וועט מנצח זיין, קען מען לע״ע נישט פאראויסזעהן.

איינס האב איך פעסטגעשטעלט, אז אין דער דאזיגער „בלוטיגער מלחמה" זענען שולדיג — יודען!...

דער צווייטער בעזוך, האב איך געמאכט אויף דעם „קריגס־פראנט" אין דער

אלטשטאטישער שוהל

די „מלחמה" האט אויסגעבראכען מיט א צייט צוריק צוליב זעהר א „וויכטיגער" סיבה. צוליבן... חזן!

ס׳האבען זיך געשאפען צוויי לאגערן: חזנ׳מיסטען און אנטי־חזנ׳מיסטען (פונקט ווי אין שפאניען) להבדיל: פראנקיסטען און קאבאלעריסטען) און די „מלחמה" האט זיך צעפלאקערט. די „קאמפען" קומען פאר משבת לשבת. דער ערשטער „אנגריף" ווערט געמאכט ביי קבלת־שבת און ענדיגט זיך נאך הבדלה.

די לעצטע „שלאכט" איז געווען א מורא׳דיגע. ס׳זענען געפאלען: טליתים, גארטלען, יארמולקעס, שטענדערס, לייכטערס, סידורים און אנדערע „קרבנות". פון דער „לופט־אטאקע" — פון דער ווייבער־גאלעריע זענען געווארפען געווארען... קללות און אנדערע אויפרייס - מאטעריאלען. צווישען אנדערע ווערט־זאכען, זענען אויך בעשעדיגט געווארען דער בימה און א שויתי.

מיט וואס די „מלחמה' וועט זיך ענדיגען, ווייסט אין גאט, איינס איז זיכער, אז אויך אין דער „מלחמה" זענען שולדיג — יודען"!...

דעם דריטען בעזוך האב איך געמאכט אויפן

פשיטיקער פראנט

לייענענדיג אין דער פרעסע די רעדע פון אנ׳ענדעקישען אדוואקאט, אז „דער פראצעס, איז א פויליש־יודישע מלחמה" האב איך בעשלאסען צו בעזוכען אט א דעם דאזיגען „קריגס־פראנט".

די דאזיגע מלחמה איז שוין אנ׳אמת׳ע מלחמה. נישט צוליב א קהלה־פענקעל, נישט צוליב א חזן, טאר צוליב... א סטראגאן. אוליב יודישער „חוצפה". יודען ווילען לעבען, יודען ווילען האנדלען, יודען ווילען לערנען, יודען ווילען נישט שטארבען פון הונגער — סקאנדאליעז!...

נו, האט זיך גטמאכט א מלחמה. איין צד קעמפט מיט פעטאורדעס און קאסטעטען און דער צווייטער צד — שרייט גוואלד!... איין צד ברעכט שויבען און דער צווייטער צד — זאגט תהלים... איין צד איז רייך אין „טאטען" און דער צווייטער צד איז „רייך"... אין קחושים.

אויפן פראצעס, האט מען טאקע געזעהען, ווי ס׳איז מקויים געווארען די ווערטער פון יצחק אבינו: „הקול קול יאנדזי, והידים ידי קאוואלסקי"....

פון חשב אלעם איז צו זעהען, אז אויך אין דער מלחמה זענען שולדיג... די יודען!

נאך די דאזיגע דריי וויזיטען, האב איך בעשלאסען, צו מאכען נאך איין וויזיט און ווייסט איהר וואו?

אויפן שפאנישען קריגס - פראנט

די לעצטע וואכען, האב איך נישט קיין טאג נישט קיין נאכט. אין שלאף חלומ׳ט זיך מיר מאדריד כ׳זעה פערברענטע שטעט און מאסען הרוגים. ביי טאג זיץ איך ביים ראדיא און הער קאמוניקאטען. כ׳־שלינג צייטונגען, כ׳עס בארצעלאנא און פערטרינק מיט וואלענסיא. און מיינע איהר, אז נאר בלויז איך בין אזוי פערקאכט מיט שפאניען? מיין יודענע ליידט אויך אויף דר „שפאניקע". זי ליינט זיך מיט בלום׳ען און שטעהט אויף מיט קאבאלעראן און אז איך פרעג זי, וואס זי האט געקאכט אויף מיטאג ענטפערט זי:

— קאטאלאניע מיט איינקאכעניז...

אזוי פערקאכט איז מיין יודענע מיט שפאניע.

דעריבער האב איך בעשלאסען צו מאכען א רייזע אויפן שפאנישען פראנט, און דערוויסען זיך, ווער ס׳איז שולדיג אין דעם שפאנישען בירגער־קריג. איך בין טאקע געווען אויפן פראנט, און האב אויסגעפונען, אז אין דער בלוטיגער מלחמה זענען שולדיג... די יודען!...

הערט וואס איך האב געזעהען אויפן שפאנישען פראנט:

קומענדיג קיין מאדריד האב איך מיך דערמאהנט די קאמפען ארום לאדז. מ׳הערט נישט מעהר: „אפגעשטויסען", „צוריקגעשטויסען", „אפגעצויגען". און דאס אינטערעסאנטסטע. וואס איך האב געזעהען, זענען — די זעלנערקעס! ווייבער מיט ביקסען אין די הענד, זייט איך האב דאס געזעהען, האב איך בעשלאסען זידך־אריין פאר די ווייבער, כ׳האב נד זעהען, אז א חוץ: מאגיקער שמינקע, פודער, טענ[ץ] אין פלירט זענען זיי „זראלנע" צו נאך עפעס. אי[ך] האב בעקומען דרך־ארץ פאר מיין איינענעם ווייב, אפילו פאר מיין שוויגער — בראווא, ווייבער!..

אבער נישט דאס וויל איך אייך דערצעהלען, נישט דאס איז דער עיקר. דער עיקר איז דאס בילד, וואס איך האב געזעהען אויפן שלאכט־פעלד אין א מאדרידער פארשטאט:

נאך א בלוטיגער שלאכט. האב איך מיך געלאזט אויף דער פראנט־ליניע. פון אלע זייטען זענען גע[]לעגען טויטע און פערוואונדעטע. מיין בליק איז גע[]האלען אויף צוויי פערוואונדעטע, איינער פון פראנ[]קאס „העלדען" און דער צווייטער א מיליציאנט. ב[י]דע זענען געקומען צו זיך. האבען זיי זיך געגוס[ט] בעטראכטען פון קאפ ביז פיס. בײדע האבען זיי געסמעניקעט. צום סוף זאגט דער פראנקיסט צום מיליציאנט:

— ברודער, פארוואס? פארוואס שלאגען מיר זיך?

— איך פרעג דיך. דאס איינענע: — פארוואס? פאר וועמען שלאגען זיך? פאר היטלער? פאר מוסאליניען? זיי זאלען האבען קאלאניעס?

דער צווייטער. דער פראנקיסט האט זיך א כאפ געטון פאר דער זייט און געזאגט:

— ברודער אין אלעם זענען שולדיג די יודען!...

— ביזט משוגע, צי חסר־דעה? ווי קומען דא אהער יודען? ווי האסטו ביי אונז אין שפאניען — יודען?

— נו יא, דאס זאג איך דאך טאקע. די יודען זענען שולדיג, וואלטען ביי אונז אין שפאניען גע[]ווען יודען, וואלטען מיר אלע זיי געשלאגען, נא[ר] אזוי ווי ס׳געפינען נישטא קיין יודען, מוזען מיר זיך נעבעך אליין שלאגען...

דער פראנקיסט האט זיך ווידער א באפגעטו[ן] ביים הארץ און איז געשטארבען זיינע לעצטע ווער[]טער זענען געווען:

— ש—ו—ל—ד—י—ג: ז ע נ ע ן י ו ד ע ן!

יא רבותי, אין אלע צרות זענען שולדיג די יו[]דען. אפילו אין דער שפאנישער מלחמה זענען אויך שולדיג — די יודען!...

דוד פרידלענדער

די ערשטע גרויסע רעפארמירער פון יודענטום נאך מאזעס מענדעלסאן. — די מערקווירדיגע פערזענליכקייט פון דוד פרידלענדער און זיין איבערגעבענהייט צום יודישען פאלק. — ווי ער האט געסעמפט פאר יודען און וואס ער האט געמאכט פון יודענטום

פון דער סעריע: „די געשיכטע פון רעפארם־יודענטום"

פון ש. ראזענפעלד

— 4 —

מענדעלסאן איז געשטארבען אין יאהר 1786, און באלד נאך זיין טויט האט זיך אנגעהויבען די פראקטיק פון דער רעפארם־בעוועגונג צווישען די דייטשע יהודען.

די רעפארם איז געווען צווייערליי: פון איין זייט האט זי געפאדערט מען זאל דעם יהדות אויפקלערען, דאן וועט ער אליין אויסוואַרפען דעם תלמוד, די פראקטישע מצוות, וואס נאר זיי שאפען שנאה צו יודען, און וועלען ווערען לייטען גלייך און אז מלוכה וועט זעהן, ווי קלוג און פארטשריטליך יודען זיינען, וועט זי אויך געבען גלייכע רעכט מיט אלע בירגער פון לאנד. פון דער אנדערער זייט האט די רעפארם געפאדערט, מ'זאל דעם פערנאכלעסיגטען יודען שענער מאכען אין זיין אינווייניגסטען לעבען. דערהויפט זאל מען די שוהל אויספוצען. שעהנע ארדנונגען זאלען זיין; שעהנע דרשות זאל מען דארט האלטען אין א שעהנער שפראך; אנ'ארגעל זאל שפילען; דער חזן און דער פרעדיגער זאלען געקליידעט זיין ווי פראטעסטאנטישע גייסטליכע א. ד. גל. און אז מלוכה וועט זעהן, ווי שעהן מיר זיינען, וועט זי אונז גלייכבערעכטיגען מיט אלע איבריגע בירגער פון לאנד...

די ערשטע פאדערונג איז פערבונדען מיט'ן נאמען פרידלענדער. די צווייטע — מיט'ן נאמען יעקבזאן. ביידע זענען זיכער געווען, אז זיי האנדלען אין מענדעלסאנ'ס גייסט, און ביידע האבען א טעות געהאט.

ווארום געוויס האט אויך מענדעלסאן געוואלט, אז יודען זאלען האבען בירגער־רעכט, ער האט אבער געהאלטען, אז עס קומט זיי בירגער־רעכט אהן שום בעדינגונגען; אז יודען דארפען נישט פריהער פערדינען זייערע רעכט דורכדעם, וואס זיי וועלען זיין פארבילדעט אהן אויסגעפוצט. בילדונג איז א צוועק פאר זיך, אבער מענשען־רעכט קומט זיי — ווייל זיי זענען מענשען. און מעגען זיי אפילו האבען זייערע בעזונדערע מנהגים, קליידונג, שפראך. א. ד. גל. שוין נישט צו רעדען פון רעליגיע.

און מענדעלסאנס אזוי־גערופענע נאכפאלגער האבען אויך געשטרעבט צו גלייכבערעכטיגונג פאר יודען, זיי האבען אבער צוגעגעבען, אז יודען, ווי זיי זענען איצט, קענען נישט אהן דארפען נישט האבען קיין פרעטענזיעס אויף גלייכע רעכט מיט אנדערע. גלייכע רעכט מיט אלעמען קענען זיי פאדערען ערשט דעמאלט, ווען זיי וועלען אליין אויך גלייכען זיין צו אלעמען, אין שפראך, קליידונג, מנהגים, בעשעפטיגונג. און — ווי ווייט מעגליך אפילו אין גלויבען...

מענדעלסאן האט געפאדערט טאלעראנץ פון מענש צו מענש. דאס הייסט, אז מענשען זאלען זיך פערהאלטען געדולדיג צו די מיינונגען און איבערצייגונגען פון אנדערע. און וואס ער האט געפאדערט פון אנדערע האט ער קו"ב כל אליין מקיים געווען. זענען אויך צווישען זיינע נאהענטע געווען מענשען פון פערשידענע ריכטונגען און אנשויאונגען, און צו אלעמען האט ער זיך גלייך גוט פערהאלטען; צום ארטאדאקס שלמה דובנא, ווי צום ליכטזיניגען אייבעל, צום פרומען וויזעל ווי צום מופקר האמבערג.

און מענדעלסאנס נאכפאלגער האבען אויך נישט אויפגעהערט צו רעדען פון טאלעראנץ. אבער דאס, וואס זיי האבען פערלאנגט פון אנדערע, בנוגע צו זיך, האבען זיי פון זיך נישט פערמאגט בנוגע אנדערע. מיט שטורם, צוואנג און גוואלט, מיט דער הילף פון דער אויסערער מאכט זענען זיי געקומען צו קעמפען געגען מיינונגען פון אנדערע און איבערצייגונגען פון אנדערע.

און אויב עס האט געהייסען: „מענדעלסאנס נאכפאלגער האבען פון זיין האנד איבערגענומען די פאהן פון אויפקלערונג און רעפארם, און זי ווייטער געטראגען! איז עס א היסטארישע פעלשונג. אונטער דעם, וואס עס איז געווען אנגעשריבען אויף דער פאהן, וואס זיינע נאכפאלגער האבען געטראגען, וואלט זיך מענדעלסאן קיינמאל נישט געווען אונטערגעשריבען.

ווער איז געווען פרידלענדער, און וואס איז ער אויסען געווען?

דוד פרידלענדער איז געבוירען געווארען אין יאהר 1750, אין קעניגסבערג, אין א רייכער, אויפגעקלערטער פאמיליע. אין 1771 קומט ער אריבער קיין בערלין. וואו ער ווערט שפעטער דער איידעם פון באקאנטען באנקיר דניאל איטציג. דא בעקענט ער זיך מיט מענדעלסאנען און טרעט נישט אפ פון איהם, געהט מיט וואוהין מענדעלסאן געהט, און פאהרט אפילו מיט וואוהין מענדעלסאן פאהרט. האלטען איהם אלע פאר מענדעלסאנ'ס חבר און תלמיד, און אזוי קוקט ער אליין אויך אויף זיך. מענדעלסאנס בעקאנטשאפט מאכט פרידלענדער'ן פאפולער אין דער פראגרעסיווער יודישער געזעלשאפט. און נאך מענדעלסאנ'ס טויט ווערט ער אנערקענט פארן פאליטישען און גייסטיגען פיהרער פונם דייטשען יודענטום. ער האט אפילו געארבייט פאר יודישע רעכט, פעטיציעס, מעמאראנדומס א. ד. גל. ביי דער פרייסישער רעגירונג. ער איז אהינגעגאנגען מיט דעפוטאציעס, פערפאסט בקשות א. ד. גל. און אין דערזעלבער צייט האט ער אגיטירט צווישען יודען, אז מ'זאל רעפארמירען די רעליגיע — ווייל ער איז געווען איבערצייגט, אז א רעפארמירטע יודענטום וועט געפינען חן ביי דער רעגירונג: און ווי וועט עס בעלוינען מיט גלייכבערעכטיגונג.

ער איז מיט'ן גאנצען הארצען געווען איבערגעגעבען צו יודען און צו זייער רעכט און זייער גליק, זיין ליבשאפט צו יודען איז געווען אזוי גרויס, אז ער איז גרייט געווען אויס ליבע צו יודען, דאס גאנצע יודענטום צו דערשטיקען. דערפאר האט ער זיך אין יאהר 1799 געווענדעט, אין זיין אייגענעם נאמען און אין נאמען פון נאך אנדערע „חשוב'ע בעלי בתים", צום פארזיצער פון דער בערלינער קריסטליכער קאנסיסטאריע, ה. טעלער, — וועלכער איז אויך געווען מענדעלסאנ'ס א פריינד, — מיט א שמד־פארשלאג.

דארט האט עס געהייסען:

„מיר, די אונטערגעשריבענע, ווילען אננעמען דעם הערשענדען גלויבען. נאר מיט'ן תנאי, אז מ'זאל דאבען מיט אונז איינז רעכיש און אונז בעפרייען פון געוויסע רעליגיעזע פרינציפען (אדער דאגמען), וואס מיר קאנען נישט אננעמען".

די דאזיגע שריפט איז דורכגעדרונגען מיט האס צו די יודישע מצוות, אבער די פראקטישע מצוות פון קריסטענטום געפעלען איהם זעהר. ער גיסט דארט אויס „כל חמתו" אויפן תלמוד, אז ער איז פול מיט סתירות, און איז אנ'אומגליק אויף מענשען; וואס ווערען דערצויגען אין זיין גייסט א. אז. וו. ער זאגט דא אויך בפירוש, אז „נישט בלויז דאס פארשען און רעליגיעזע פראבלעמען האט זיי געבראכט צו דערלאנגען די דאזיגע בקשה צום ה' טעלער, נאר אויך דער שטארקער פערלאנג פון פערבעסערן זייער לאגע און צו בעקומען אלע רעכט, וואס די אנדערע בירגער פון לאנד האבען".

ווארים, ווי געזאגט, פרידלענדער האט געגלויבט, אז די פראקטישע מצוות שאפען די שנאה צווישען די יודען און די נישט־יודען. דערביי שטיצט ער זיך אויף מענדעלסאנ'ען אז ער זאל, הייסט עס, אויך האבען געקוקט אויף דער פראקטישער זייט פון יודענטום ווי אויף א זאך, וואס מוז פערווארפען ווערען — הגם ער האט בפירוש געשריבען אנדערש. און נישט בלויז ס'פראקטישע יודענטום וויל ער אויסרייסען, נאר מלאכעם איז ער אויך דערויף, וואס יודען הערען נישט אויף ביי יעדער געלעגענהייט צו דערמאהנען ירושלים און איבערחזר'ן די האפנונג צו ווידער אומצוקעהרען אהין. דאס אלץ, מיינט ער, דארף אויפהערן. און ווייל יעדער מענש, מיינט ער, איז מחויב צו זארגען פארן וואהל פון זיינע קינדער, דארף ער זיי אזוי דערציהען, אז נישט נאר פאר דער געזעלשאפט זאלען זיי נוצליך זיין, נאר אויך פאר זיך אליין". דערפאר ליינט ער פאר טעלער'ן, צו עפענען פאר יודען די טיר צום קריסטליכען גלויבען אויף די ראציאנאליסטישע בעדינגונגען, וואס ער האט פארגעלייגט. נעמליך, מ'זאל זיי, אז די דאזיגע נייע קריסטען נישט צווינגען צו גלויבען אין די וואונדער־מעשות, וואס הענגען פערבונדען מיט'ן קריסטענטום.

וואס איז אנטיסעמיטיזם

און ווער איז אנ'אנטיסעמיט

א פאר ווערטער וועגען די בעשולדיגונגען געגען בערנארד שאו

פון ד"ר א. גינזבורג

לייען איך אין די צייטונגען, אז בערנארד שאו האט זיך נישט לאנג צוריק אפגעזאגט צו רעדען אויף א פייערונג, וואס איז געמאכט געווארען לכבוד דעם פערשטארבענעם יודיש־ענגלישען שרייבער ישראל זאנגוויל. זיין ערקלערונג איז געווען, אז ערשטענס, וועט מען מסתמא אויף דער דאזיגער פערזאמלונג בעריהרען די יודען־פראגע, און ער האט וועגען דעם גארנישט נייעס צו זאגען; צווייטענס, איז ער שוין אלט און צובראכען, און ער געהט נישט מעהר אויף עפענטליכע פערזאמלונגען. האבען אונזערע פראפעסיאנעלע איבער־פאטריאטען, וואס עס איז זייער שטייגער, באלד דערשמעקט אין דעם א שטיק אנטיסעמיטיזם און האבען גלייך־נישט פראקלאמירט בערנארד שאו'ן פאר אנ'אנטיסעמיט.

איז טאקע אמת, אז שאו'ס ערקלערונג הינקט א ביסעל אונטער, אז זי איז מעהר שפיציג ווי ווילעכדיג, אבער קיין אנטיסעמיטיזם איז עס נאך אלץ נישט. עס וואלט שוין באמת צייט געווען, אז מיר זאלען איינמאל פאר אלע מאל ביי זיך גופא קלאר מאכען, וואס איז אזוינס אנטיסעמיטיזם און ווער עס איז אנ'אנטיסעמיט. מיר וואלטען דורך דעם זיך פערשפארט א סך עגמת־נפש און הארץ־קלעמעניש. מיר וואלטען דורך דעם אויך אויפגעהערט צו בעשולדיגען אין אנטיסעמיטיזם יעדען איינעם, וואס איז נישט פערליבט אין אונז...

עס איז קלאר, אז נישט אלע, וואס האבען אונז נישט ליב, זענען אנטיסעמיטען. מענשען האבען בכלל זיך נישט ליב איינע די אנדערע. ליבע איז א גאנץ איידעלער ענין, וואס מען קען איהר אויף קיינעם נישט ארויפצווינגען. באכמעהר, אפילו נישט אלע, וואס האבען אונז פיינט, זענען אנטיסעמיטען. אנטיסעמיטיזם איז אייגענטליך, א פאליטישער פראגראם, וואס פאדערט די בעגרענעצונג פון אונזערע מענשליכע רעכטען אויף דעם סמך פון אונזער סעמיטישער אפשטאמונג, — אויף דעם סמך, וואס מיר זענען, הייסט עס, א נידעריגערער מין מענש. אנ'אנטיסעמיט איז בלויז דער, וואס זוכט דורכצופיהרען און לעבען דעם דערמאנטען אנטיסעמיטישען פראגראם. בערנארד שאו איז נישט איינער פון זיי.

בערנארד שאו איז נישט פערליבט אין אונז. ער האט שוין דאס ארויסגעזאגט ביי פערשידענע געלעגענהייטען. מיט א יאהר פיר אדער פינף צוריק האט דער „אמעריקען היברו" געפונען פאר פאסיג ארויסצופאמפען פון שאו'ן זיין מיינונג וועגען יודען. שאו האט זיך נישט געשעמט און האט ארויסגעזאגט זיין מיינונג. ער האט, צווישען די איבעריגע, געזאגט, אז מיר זוכען קאמפלימענטען און אז מיר האלטען זיך פאר אנ'אויסדערוועהלט פאלק. אין זיין הקדמה, וואס ער האט געשריבען צו דער העברעאישער איבערזעצונג פון זיין „וועג־ווייזער פאר דער אינטעליגענטער פרוי צום סאציאליזם און קאפיטאליזם", שרייבט ער מיט א ביטערען סארקאזם: „אויב די אינטעליגענטע פרוי איז א טאכטער פון ירושלים, דארף דער גוי'אישער מחבר זיין זעהר פארזיכטיג, ווען ער געהט ווערען איהר וועגווייזער. איך וויל זיך נישט איינרעדען קיין פויגעלעך אין בוזים. איך ווייס, אז אין די אויגען פון דעם אויסדערוועהלטען פאלק בין איך נישט מעהר ווי א נעכטען־געבארענער, ווי איינער פון די בארבארען, העכסטענס ווי א בעשעפעניש, אין וועמענס גראבע הענט גאט האט אויף א קורצער צייט געגעבען די מאכט אלס שטראף פאר די זינד פון דער טאכטער פון ירושלים".

דא, ווי עס איז צו זעהן, קומט שאו ווידער ארויס מיט דער זעלבער טענה, אז יודען האלטען זיך פאר אנ'אויסדערוועהלטען פאלק.

עס איז אמת, אז שאו איז אומגערעכט. ווען ער וואלט זיך עטוואס טיפער אריינגעטראכט אין דעם, וואס ער האט געזאגט, וואלט ער איינגעזעהן, אז האלטען זיך פאר אנ'אויסדערוועהלטען פאלק און אין דער זעלבער צייט זוכען קאמפלימענטען שטימט נישט. דער וואס האלט זיך פאר אנ'אויסדערוועהלטען, יענער זוכט נישט, יענער דארף נישט קיין קאמפלימענטען. ער איז זעלבסטבעוואוסט און איז שטאלץ מיט זיין גרויסקייט. ער האט א געפיהל פון גדלות. עס איז דווקא דער יעניגער, וואס צווייפעלט אין זיין גרויסקייט, ביי וועמען עס ליגט ערגעץ אין זיין אונטער־בעוואוסטזיין א געפיהל פון געפאלענקייט און קליינקייט, וואס מען רופט „אינפעריאריטי־קאמפלעקס", — ער איז דווקא דער, וואס נויטיגט זיך אין קאמפלימענטען.

עס איז אפשר געווען א צייט, ווען מיר יודען האבען זיך געפיהלט אלס אנ'אויסדערוועהלט פאלק, אבער יענע צייט איז שוין אריבער. איצטער ליידען מיר פון א שפלות־געפיהל, פון א געפיהל פון געפאלענקייט. דאס האט זיך ביי אונז ענטוויקעלט אלס א רעזולטאט פון אונזער אומבארמהארציגען לעבען, ווי א פרעמד פאלק צווישען די פעלקער. און ווייל מיר זענען ביי זיך גופא, אין אונזערע אייגענע אויגען, געפאלענע און דערנידעריגטע, זוכען מיר שטענדיג צו רעכטפערטיגען אונזער עקזיסטענץ צוליב „זכות אבות"... עס איז פאר אונז ווייניג, וואס מיר זענען מענשען ווי אלע מענשען, נאר מיר זוכען דערצו עפעס נאך א זכות. לעבען מיר אין דעם זכות וואס מיר האבען געגעבען דער וועלט א שפינאזא, א בערגסאן, א איינשטיין וכדומה. מיר בערעכטיגען שטענדיג אונזער עקזיסטענץ דורך דעם זכות פון איינעם אדער פון אנ'עטוואס, און מיר טרייבען דעריבער איבער די גרויסקייט פון אונזערע גרויסע, כדי דער זכות זאל זיין גרעסער. די שטענדיגע [illegible] נאך רעכטפערטיגונגען פיהרט אונז גאנץ אפט צו די ווילדסטע אומזיניגקייטען. ווען נאר א גרויסער מענש, און מעג ער זיין א גוי פון דור־דורות, זוכען מיר באלד איהם צו מאכען פאר א יודען. מאנכעס מאל שטאלצירען מיר אפילו דערמיט, וואס א יודישע „נקבה" איז געווען די מעטרעסע פון עפעס א גרויסען מענשען...

שוין דער פאקט אליין, וואס ביי יעדער פאסיגער און אומפאסיגער געלעגענהייט ווענדען זיך מאנכע פון אונז צו שאו'ן, כדי פון איהם ארויסצוקריגען א גוט ווארט וועגען אונז, — שוין דאס אליין איז א סימן פון אונזער געפאלענקייט. שאו מעג זיך טאקע זיין א גרויסער מענש, אפילו דער גרעסטער אין דער וועלט (וואס ער איז עס נישט), אבער נישט אין דעם זכות פון זיין מיינונג וועגען אונז לעבען מיר. מיר לעבען און עקזיסטירען אלס מענשען, וואס האבען א רעכט צו פיהרען זייער אייגענעם מענשליכען לעבען אהן שום זכות־אבות...

איז שאו אומגערעכט, ווען ער בעשולדיגט אונז אין איין דערזעלבער צייט סיי אין אויסדערוועהלטקייט און סיי אין קאמפלימענטען־זוכערי, אבער דאס מיינט נאך נישט, אז שאו איז אנ'אנטיסעמיט און אז ער וואלט וועלען אויף אזא אדער אנ'אנדער אופן בעגרעניצען אונזערע מענשליכע רעכטען.

שאו האט געקראגען זיין מיינונג וועגען דער יודישער אויסדערוועהלטקייט נישט פון יודישע, נאר פון קריסטליכע קוועלען. עס קען קלינגען ווי א פאראדאקס, אבער עס איז א פאקט, אז דאס קריסטענטום רעדט וועגען דער אויסדערוועהלטקייט פון דעם יודישען פאלק פיל מעהר, ווי דאס טוט דאס יודענטום. אין דער קריסטליכער רעליגיע איז די יודישע אויסדערוועהלטקייט שיער־נישט א גלויבענס־ארטיקעל. נישט בלויז יעזוס, נאר אויך די אפאסטאלען האבען גערעדט פון דעם יודישען פאלק אלס אויסדערוועהלטען. די איינציגע אויסנאהמע איז סט. פאול, אבער אפילו אויך ער געברויכט זעהר אפט דעם אויסדרוק: „פריהער צו די יודען, אבער אויך צו די גריכען".

מען דארף נישט פערגעסען, אז פאר דעם קריסטענטום איז געווען זעהר וויכטיג צו אונטערשטרייכען די אויסדערוועהלטקייט פון דעם יודישען פאלק, איידער יעזוס איז געקומען, כדי צו קענען שטארקער בעטאנען די געפאלענקייט פון דעם יודישען פאלק שפעטער, ווען עס האט זיך אפגעזאגט צו אנערקענען יעזוס'ן...

ווען שאו וואלט זיך צוגעקוקט צום איצטיגען יודענטום, אנשטאט זיך צו פערלאזען אויף דעם עוואנגעלישען, וואס ער האט געלערנט אין זיינע קינדער־יאהרען, וואלט ער געמוזט איינזעהען, אז איצטער וועניגסטענס ליידען מיר מעהר פון א שפלות־געפיהל ווי פון א גאוה־געפיהל, צו בעשולדיגען אונז איצטער אין אתה־בחרתנויזם איז פשוט צו שיטען זאלץ אויף די וואונדען.

איז שאו אומגערעכט מיט זיין בעשולדיגונג, אבער מיט אנטיסעמיטיזם האט זיין טעות קיין שום שייכות נישט.

דער מוסר־השכל פון דעם איז, אז מיר דארפען זיין זעהר פארזיכטיג, ווען מיר בעשולדיגען איינעם, ווער עס זאל נישט זיין, אין אנטיסעמיטיזם. אזעלכע נישט־געשטויגענע און נישט־געפלויגענע בעשולדיגונגען וועלען אונז קיין גוטס נישט ברענגען, זיי וועלען בלויז פערמעהרען די צאהל פון אונזערע אמת'ע שונאים, וועלכע איז אזוי אויך גרויס גענוג...

——*※*——

דאס מזל

דערצעהלונג

נאכן פראנצויזישן

פון נ. פערלמא[ן]

—- ערגאנצערונגען פון יוגענט... — האט אונז דערצעהלט וויקטאר: — ערגאנערונגען פון נארישקייט, אפשר, אבער אויף דער דיסטאנץ פון וואסער־ רע דריי צעהנדליג יאהר ווערט אט די נארישקייט פון די יונגע טעג בעהויבט פאר אונז מיט א פאר־ טישער שעהנקייט, וואס די קלוגשאפט פון ריפע עלטער ווייכט נאר נישט דערפון...

איך בין אלט געווען אכצעהן יאהר און פין, פערשטעהט זיך, געווען פערליבט אהן א קאפ אין א פרוי פון דרייסיג, — אין איינער פון יענע טונ־ קעלהויטיגע ברונעטיוס מיט גריטע אויגען און שארלאך־רויטע ליפען וואס זעהען אויס צו זיין די פערפיהרערישע שלוחים פון שטן אליין.... אט דיזע האט געהייסען לוסי, — איך רוף זי אן פאר אייך נאר ביים ערשטען נאמען, ווייל זי לעבט נאך און איז א פריינד פון די, וואס זענען מיר נאך פער בליבען פון מיין משפחה. איצט איז זי שוין גאנץ שטיל, בעהיגט... אבער דעמאלט!.... מיין גאט, וואס פאר א שטיק פייער דאס ווייבעל איז עס דער מאלט געווען, וואס פאר א רייץ זי האט עס פער־ מאגט! און צו אלע מעלות איז זי גאר געווען פריי, א גרושה, ערשט אפגע/גט... מען האט זיך אנדערצעהלט וועגען איהר גענוג מעשיות. אוינזער אנ'אינזשעניר, האט מען דערצעהלט, האט זיך שיער נישט גענומען דאס לעבען צוליב איהר.... מיין פאנ־ טאזיע פון אנ'אכצעהן־יעהריגען יונגעל האט זיך אנגעצונדען פון אזעלכע געשיכטעס; און ווען זי איז געקומען אויף בעזוך צו מיין מוטער, בין איך אויף קיין מינוט נישט ארויסגעטראטען פון אונזער זאל און האב זי נאכאנאנד געגעסען מיט די אויגן. זי האט אוודאי געמוזט בעמערקען מיינע פער־ ליבטע בליקען, ווייל איינמאל...

יא, איינמאל איז זי ארויסגעקומען פון זאל און האט דערזעהן, אז איך געה איהר נאך אין קארי־ דאר. און הערט וואס זי האט מיר א זאג געטאן:

— וויקטאר, — האט זי געזאגט, — עס וואלט נישט געווען קיין שולה, אז איהר זאלט אליך קומען אמאל צו מיר...

זי האט דאס ארויסגעזאגט גאנץ פשוט, טאקע גאר ווי זי וואלט געקומען צו אונז צוליב מיר. איינ־ גאנצען א צעמישעלטער, האב איך ארויסגעשטא־ מעלט:

— עס וואלט געווען פאר מיר אזא פערגעניגען....

— יא? — האט זי געזאגט מיט א שמייכעל: — גוט, קומט דעם שבת, ארום פינף א זייגער. איך וועל זיין אליין אין הויז.

א געמישט געפיהל פון בעגייסטערונג און פון אומרוהיגקייט האט מיך ארומגענומען אין איין און דערזעלבער ציים. דאס מזל האט מיר אזוי אומגע־ ריכט צוגעשפילט. אז איך האב נישט געקאנט קר מען צו זיך און בין געבליבען שטעהן פאר איהר, געטראגען פערשעהמט, און נישט אויסגערעדט מעהר קיין ווארט. מיט מעהר ערפאהרונג וואלט איך געקאנט דעמאלט פערשטעהן, ווי ווייט איך, א נאר איוו יונגעל, האב געקאנט טאקע מיט מיין יונג־ שאפט און מיט מיין נאאיווקייט, צוציהען צו זיך די רייף־צעבליהטע, יונגע פרוי... איך האב עס אבער נישט פערשטאנען...

אין דעם אפגערעדטען טאג, אין דער בעשטימ־ טער שעה, נאכדעם ווי איך האב פערבראכט דריי שעה צייט צווישען די העיד פון פרויען, פון מא־ סאזשיסט און פון דער מאניקורזשיסטין, האב איך זיך פארגעשטעלט פאר לוסין.

זי האט מיך אויפגענומען, אין א זאל וואס איז געווען אויסגעפוצט, ווי א יונג מיידעל אויף א באל און זי האט אזוי לאנג נישט ארויסגעפומען איהר ווייבע האנד פון מיינער, אז איך האב ביסלעכווייז געקריגען מוט צו זאגען איהר, אז איך האב זי ליב.

— וואס, איהר מיינט אפשר, אז איך האב דאס נישט געזעהן? — האט זי ארויסגעזאגט מיט א טאן, וואס האט מיר אפגעקלונגען נישט צו העפ־ ליך; — און אז יא, — האט זי באלד צוגעגעבען נאך ווייניגער העפליך. — וואס ווילט איהר דער־ מיט ארויסברענגען?

עס איז געווען א מאמענט, ווען איך וואלט בעד־ דארפט איהר ענטפערען נישט מיט קיין ווערטער, נאר מיט די הענד, מיט פאסיגע בעוועגונגען. איך בין אבער געווען דעמאלט אנגעליעגט אין ראמאנ־ נען, וואו די ראמאנטישע ליבע מיט אזא מין פרוי, ווי לוסי, הויבט זיך אן צווערשט ערגעץ אין קאפע־ הויז און ענטוויקעלט זיך ווייטער אין א בשוּנדערן צימער אין א רעסטאראן אדער א האטעל. האב איך איהר געענטפערט מיט ווערטער, וואס האבען מיר אליין דעמאלט אויסגעזעהן געוואלדיג געוואגט:

— לוסי, — האב איך געזאגט, — איך וויל ארויסברענגען, אז איך לאד אייך איין צו געהן עסען מיט מיר ערגעץ אין א פיינעם רעסטאראן...

— דאס איז פיין, — האט זי מיר אפגעענטפערט מיט אביסעל א שפאטישען שמייכעל, — די טעג וועל איך אייך איינלאדען.

— ניין, ניין! — האב איך אויסגערופען — איך לאד אייך איין.... אוינ־אויף־אויג.... אין א בעז־ זונדער צימער!

זי האט זיך פונאנדערגעלאכט אויפן קול און געזאגט:

— פארוואס דען נישט?

מיר האבען אפגערעדט צו טרעפען זיך אויף מארגען אין דעם בעסטען רעסטאראן פון שטאט.

איך האב געהאט דעמאלט אפגעשפארט אביס־ סעל געלד, האב איך בעשלאסען פאר זיך, אז איך וועל זיך פונאנדערלאזען און איהר ווייזען, וואס איך קאן. איך האב זי געוואלט פערבלענדען, בעזוי־ גען, בעזיעגען אין דער בעווייזונג פון ליקער, פון שאמפאניער, פון דוּפטיגע סיגארעטען. איך האב גע־ דונגען א צימער פארן אווענד אין דעם פיינסטען רעסטאראן פון שטאט. איך האב בעשטעלט א גרויס ארטיגען מאהלצייט מיט שאמפאניער און אויסטער־ לישע טעריכטען, וואס איך האב גאר קיינמאל פריהער נישט געהערט פון זיי. אבט א זייגער אין אווענד בין איך שוין געזעסען, אנ'אויסגעפוצטער, אין „מיין" צימער און האב געווארט אויף לוסין.

ווי אלע אין אט די גרויסע רעסטאראנען איז ארגאניזירט, אז דאס לעבען זאל אייך אויסזעהן שעהן און פשוט! א קעלנער מיט אנ'איידעלען פנים פון א פראפעסאר האט זיך געשליכט אהן געהויש איבער דעם ווייכען טעפיך און אוועקגעשטעלט פאר מיר א קאקטעיל און עגיפטישע סיגארעטען. אביסעל שפעטער האט ער שטיל געעפענט די טיר און גע־ מאלדען:

— די מאדאם איז דא!

און לוסי האט זיך בעוויזען אויפן שוועל פון צימער.

דאס אלץ, וואס איך דערצעהל אייך, איז פאר־ געקומען אין א צייט, ווען די פרויען האבען נאך געטראגען קארסעטען: נישט מעהר די שרעקליכע פאנצערען. וואס אונזערע באבעס האבען געוואוסט פון זיי, נאר ליכטע שנור־לייבלעך, וואס האבען ארויסגעבראכט דייטליכער די שעהנע, רונדיגע לי־ ניעס פון דער פרוים קערפער, לוסי איז אריינגעקו־ מען אין א שטיף־אפגעצויגענעם ווייסען קלייד, וואס האט געצייכענט איהר שעהנעם, שלאנקען קערפער אזוי אומעטום, וואו איהר העלדעל און פיין פוּן איהר פרישע, האוויגע נאטירליכקייט.

— איך געפעל אייך? — האט זי מיר באלד געפרעגט.

איך בין געווען צעטומעלט פון פערלאנג און בעוואונדערונג. איך האב ארויסגעשטאמעלט:

— א פראכט אביסעל!

די ווערטער זענען נישט געווען פאר זיך זעהר פאעטיש, אבער דער צימער און דער שטימע, מיט וועלכען איך האב זיי ארויסגעזאגט, האט, קאנטיג, אלץ פערריכט.

— נו גוט, לאמיר עסען! — האט זי געזאגט; — איך בין הונגעריג.

— איך אויך.

איך האב שוין ביז איצט געהאט אויסגעטרונקען צוויי קופלעס, שטארקע, פערהעטעדישע קופלעס. און האב זיך געפיהלט אביסעל זיכערער. דער קעל־ נער האט געפרעגט:

— איהר ווילט שוין דעם שאמפאניער?

איך האב א קוק געטאן אויף לוסין. זי האט גע־ ענטפערט פאר מיר:

— איך וויל נישט מישען קיין וויינען. דערלאנגט שאמפאניער.

דער קעלנער האט זיך טשהייגט אין דרייען.

— אביסעל וואדקע און קאוויאר? — האט ער זיך געוואונדערט צו מיר

— פערשטעהט זיך, אביסעל וואדקע? — האב איך געענטפערט.

מיר האבען גענומען עסען.

נאכן קאוויאר האט לוס מיר געזאגט, לאכענדיג מיט א פרעהליכען געלעכטער:

— מיין ליבער וויקטאר, מען קאן נישט זאגען, איהר ווייסט, ווי צו בעגעהן זיך מיט פרויען.

— עס איז דא נישט קיין פראגע פון פרויען, — האב איך, היבשליך צעשוואוימט פון דער וואדקע, געענטפערט: — עס איז דא א פראגע פון א פרוי, וואס איך פערגעטער!

איך האב זי ארומגענומען ארום דער טאליע און געגומען זוכען איהרע ליפען. זי האט, נאך אלץ לאכענדיג, זיך ארויסגעמאכט פון מיר.

— ווי ער האט קיין צייט נישט! — האט אויסגערופען. — ער איז דאך אנ'אמת'ער וואלד־ קאן!

זי האט באלד צוגעזאגט:

— אביסעל געדולד, מיין טייערער!

זי האט א פליץ געטאן אויף מיר מיט דעם גרוי־ נעם ליכט פון איהרע האלב־צוגעשלאסענע אויגען און געשמייכעלט:

— גיסט מיר אן וויין!

מיר זענען געזעסען זייט־ביי־זייט אויף א גרוי־ סען, סידעריגען דיוואן. ביי וואנען מיר זענען פאר־ טיג געווארען מיטן עסען. האבען מיר ביידע זיך פערהאלטען. קאן מען זאגען, זעהר שעהן, און איך שווער אייך, אז אט דאס שעהנע ווייבעל האט גע־ וואוסט, וואו זי האלט אין דער וועלט; זי האט אויך קיין איין ווייל זיך נישט פערגעסען, האט טישט געטאן קיין זאך. וואס זאל מיר העלפען פערגעסען, אז איך בין נישט מעהר ווי א יונגעל און זי איז מיין מוטערס חבר'טע... איך האב פונדעסטוועגען זיך געפיהלט גרויסן זיבעטן הימעל. איך האב זי געהאלטען אין מיינע ארימס מיט איהר גוטען ווי־ לען, פערשטעהט זיך, אבער אזוי איידעל און מיט אזוי פיל רעספעקט! איך האב, ווי געזאגט, זיך נישט פערגעסען. עס איז געוועזן אזא זיסע בער־ שונג, אזא פרייערדיגע פערוישונג! און איך ווייס דאס אלץ געהאט צו פערדאנקען דעם ווייען, די פי־ ריכטען, וואס זענען געווען אנדערש פון די אונג־ בעשיידענע געריכטען אין מיין פאטערס הויז, אז איך בין נישט געווען געוואוינט צו אזעלכע מעהר־ סעהחות... און עס האט פאסירט, אז נאך דער פי־ מער פלאש וויין איז מיין בעגייסטערונג פערוואנדלט געווארען אין א מין פערטרויבונג. פון צייט־צו־צייט האב איך אויפגעוואכט און ארויסגעוויזען א מאד־ ווילדקייט: איך האב זיך געווארפען אויף לוסי, האב זי געקושט לייךענשאפטליך, אבער מיין פער־ פעלטער בליק האט זיך גאר נישט געקאנט אפרייסן פון דעם דיוואן, וואס האט געהאלטען אויף זיך אזא געלטענעם אוצר. „מיין לוסי!" — האב איך געשריען נאכאנאנד. מיין קאפ איז געווען אין שווי־ א לייזיג א ן איין־און־דערזעלבער צייט. צו זאגן גאנץ פשוט, איך בין געווען שיכור... לוסי איז מיר געשוואומען אין מיינע אויגען ווי א וואלקען: אט זי אויפגעגאנגען ביז צום סופיט, אט איז זי געווען רעגן... עס איז אנ'אוסטערלישע פיר־פיסיגע חיה, זי איז זי איינגאנצען נישט געווארען, און מיטאמאל האב איך צוגעשלאסען די אויגען און גענומען דרייסן־שטאמלען ווערטער אהן זין און בשוועגען מאטיש מיט די הענד.... ווען איך בין שפעטער געקומען אביסעל צו זיך, האב איך בעמערקט, לוסי האט מיר געהאלפען זיך אויפהויבען, ווי־ האט מיר אנגענומען פארן ארעם.... האט מיך ארויסגעפיהרט אין דרויסען און אריינגעשטופט א דראזשקע. איך האב געהאלטען אין איין מורמלען:

— פארוואס?... פארוואס?... פארוואס?...

אויף מארגען אין דער פריה האב איך זיך אויפ־ געכאפט אין מיין בעט, מיינע עלטערן האבען, צוועלף ביינאכט דערהערט דאס קלינגען פון מיין גלעקעל, און ווען זיי האבען געעפענט די טיר, האבען זיי מיך דערזעהן, זיצענדיג, אנ'איינגעשלאפענער, אויף די טרעפ, זיי האבען, דערשראקענע, מיך א שווער הארץ, מיך אריינגעפיהרט צו מיר אין די קאמער אריין.

נאך דעמזעלבען טאג, אין אווענד, האב איך ... טראפען לוסין ביי איהר אין הויז.

— וויקטאר — האט זי מיר געזאגט מיט א ... ג"מאכטען זיפץ, — איהר האט נאך נישט קיין ... צו שפילען די ראל פון א גרויסען פערפיהרער. לאמיר האפען, אז מיט דער צייט וועט איהר ... קענען....

איך האב זיך דערפיהלט אומגליקליך, פערלוירן. איך האב ארויסגעטראמעלט:

— איך בעט ביי אייך ענטשולדיגונג לוסי... איך האב פערלוירען אינגאנצען דעם קאפ... און די ... בענונג?

— זייט רוהיג וועגען דעם, — האט זי געזאגט. — איך האב אלץ בעצאהלט.

— ניין, איך וועל עס נישט דערלאזען!...

אלץ האט זיך אויסגעגליכען, א חוץ דעם ... לוסי האט מעהר נישט געוואלט געהן עסען ... מיר. אנדערע ליבעס האבען זי שוין געהאט ... שלונגען. אבער עפעס האב איך פארט אפגעלערנט פון דער אוואנטורע: ווען איך האב, פון דעמאלט אן, געוואלט געווינען א פרוי, האב איך איהר געלאזט טרינקען; איך אליין בין פערבליבען ניכטער: א ... דשואן מוז שטענדיג פערבליבען רוהיג, אויסגע־ בענט, קאלטבלוטיג....

די פלאג פון דיקע מענשען

פון ד"ר מ. פאזנאנסקי (לאדז)

— 1. —

שטאף - וועקסעל - קראנקהייטען

מיר רעדען איצט פון דער פלאג פון פעט־לייביג־ קייט אדער ווי עס ווערט אנגערופען אין עולם - הדאקטאריש: שטאף - וועקסעל - קראנקהייטען.

דאס עסען, וואס מיר עסען דינט דעם ארגאניזם אלס ברען־מאטעריאל, אויך אלס שעפער פון נייע קעמערלעך. אין דער ערנעהרונג איז פערהאנען א גרייסער פראצענט ענערגיע וואס איז נויטיג דעם ארגאניזם, אויף אויסצופיהרען זיין פונקציע, און געוויסע סובסטאנצען, פון וועלכע עס ווערען בע־ שאפען נייע קעמערלעך, אויפן ארט פון די קעמער־ לעך, וועלכע ווערען צוליב די, אדער אנדערע סיבות קראנק און הערען אויף צו פונקציאנירען. אונזער עסען ענטהאלט אין זיך: איי־ווייס, פעטס, צוקער־ בילדענדע־שטאף וואסער, זאלץ און וויטאמין, אהן די דאזיגע שטאפען, וואלט קיין שום לעבעדיג בע־ שעפעניש נישט געקענט אנהאלטען.

לאמיר טאקע גענוי אנאליזירען און בעהאנדלען יעדען שטאף־טייל — וואס דער ארגאניזם בעקומט פון עסען — בעזונדער און לויט דער ריהע:

דאס איי־ווייס איז דער הויפט־עלעמענט פון אונ־ זער ערנעהרונג, הויפטזעכליך דארף עס דער ארגא־ ניזם האבען, אויף צו שפענען פרישע קעמערלעך, חיות למשל, וואס ווערען ערנעהרט א לענגערע צייט אהן איי־ווייס שטארבען. אלס ברען־שטאף — וואס איז נויטיג פארן ארגאניזם — שפילט עס א גאנץ מינימאלע ראלע. הערפאר פיהרען שוין אויס די דאזיגע פונקציעס: פעטס און צוקער־בילדענדע - געוועקס. די דאזיגע דערנעהרונגס־טיילען קענען זיך נעגעוויזטע פערמערטען. מ'קאן למשל, דערנעהרען א חיה מיט אזא עסען, וואס זאל אין זיך נישט האבען קיין פעטס, אדער צוקער און דערביי זאל דאס בעשעפעניש זיך קענען אנהאלטען ביים לע־ בען. אט למשל חיות, וועלכע עסען פלייש, ווי א הונט א. א. קענען לעבען אויף מ'וועט זיי ערנעה־ רען נאר מיט בלויז פלייש, מחמת ווי בעוואוסט, ענטהאלט פלייש אין זיך א מינימאלע דאזע צוקער־ בילדענדע שטאפען. יעדער פון אונז ווייסט אויך, וואס פאר א גרויסע פונקציע עס פיהרט אויס אין ארגאניזם — וואסער, אהן וואסער קען דער מענש ניכער נישט אויסהאלטען, ווי אהן עסען. זאלץ ווער־ דער דינט אלס בוי־שטאף צו נייע קעמערלעך, און אויף גאר וויכטיגע כעמישע פראצעסען, וואס זער־ נען נויטיג פארן ארגאניזם. ערשט די לעצטע יאה־ רען האט די מעדיצין ערפיטרען די ראלע און די וויכטיגקייט פין וויטאמין. וואס פיהרט אויס א גאר גרויסע פונקציע, און אהן וועלכין דער קערפער איז גיכער נטה אריינצופאלען אין פערשידענע קראנקהייטען, וואס ברענגען מיט זיך זעהר שווערע פאלגען, און גאר אפט ענדיגט עס זיך מיט — טויט.

וועגען די ראל פון וויטאמין, וועט אונז נאך אויסקומען שפעטער צו בעהאנדלען.

די דערמאהנטע דערנעהרונגס - טיילען קריגען זיך אריין אין דער דערנעהרונגס - קישקע אין א געמישטער פארם, דארטען ווערען זיי צוטיילט דורך דעם פערדייאונגס - פראצעס: פון די קישקעס געהט עס ווייטער אריין אין בלוט און פון בלוט אין די ארגאנען, וואס טוען זיי אסימילירען און בענוצען ווי אלס אויפבוי - מאטעריאל אויף צו שאפען נייע קעמערלעך, אויך אלס קוועלען פון ענערגיע. דער דאזיגער פראצעס איז דאס וואס ווערט אנגערופען: דער שטאף־וועקסעל. דער אסימילירונגס און אויס־ נוצונגס - פראצעס פון ערנעהרונג קומט ווייטער פאר מיט דער הילף פון א גאנצען קאמפלעקס פון דריזען, פון וועלכען אייב נאר איין דריז הערט אויף ווי געהעריג ס'איז צו פונקציאנירען פאלט דער ארגא־ ניזם אריין אין א קראנקהייט. וואס הייסט: די שטאף וועקסעל־קראנקהייט.

און די ארגאנען, וואס ליידען מיט דער שטאף־ וועקסלונג, זענען פעהלען א גאנצע ריהע אזוי גע־ רופענע דריזען פון אינערע־סעקרעציע. די דאזיגע הריזען זענען פונאנדערגעשפרייט איבערן גאנצען ארגאניזם, וועלכע ארבייטען אויס די שטאפען, וואס בעקומען זיך אריין דורך, בלוט אין פערשידענע ארגאנען און דא העלפען זיי מיט צו דער אסימי־ לאציע און אויסנוצונג פון די ערנעהרונגס - שטאפען. צו די דריזען פון אינערע - סעקרעציע געהערט דער דריז, וואס געפינט זיך ביים מוח (היפאפיזא), דאן דער דריז, וואס געפינט זיך אין דער נאהענט פון דער קעהל (שילדדריזע), דער הריז, וועלכער ליגט אונטערן מאגען (בויך - שפייכעל־דריזע), אויך נער פון נירען־דריזען, וועלכע געפינען זיך ביי די נירען. דאן די דריזען, וועלכע געהען אריין אין טייל פון ווייבליכען אייער־שטאק און פון זכר'ישען ארגאן, דאס אפשטעלען די פונקציע פון אאיינע נאך פון די דריזען, רופט ארויס א זעהר כאראקטעריסטישקראנק הייטס־בילד. מיט דער ארט מחלה, וועלען מיר זיך נאך בעקענען אין די וויטערדיגע ארטיקלען.

לאמיר טאקע ארומרעדען איינע פון די קראנק הייטען, וועלכע געהען אריין אין קאמפלעקס פון שטאף וועקסעל - קראנקהייטען. יו — פעט־לייביגקייט, ווע־ גען דער דאזיגער מחלה האט זיך ארויסגעזאגט א געוויסער טעלעה־טער, אז מ'קען זי איינטיילען אין דריי קאטעגאריעס: קנאה, אפשפעטען אין פעהי־ ערן; פון דער ערשטער קאטעגאריע איז מען מקנא — זעה נאר ווי גוט ער זעהט אויס! פון די צווייטע שפעט מען אפ — זעה נאר דאס פעטעל! און די דריטע בעדויערט מען — א רחמנות געבען, א מענש איז אזוי דיק, אז ער קען זיך אפילו נישט ריהרען, ער דארף האבען מ'זאל איהם אונטערטראגען,— אזוי איז מען מקנא. מ'החזק'ט אפ און מ' בעדויערט די פעט־לייביגע מענשען — אבער א גאנץ סך מאל איז שווער פעסטצושטעלען און צו געפינען א טרעניץ, ווען מ'קען זאגען: אז מ'האט צו טאן מיט א פעט־לייביגען, אין סך־הכל אין נאטור ארויפצונעהמען פון דער הויך — הונדערט ה. ה. אויב איינער האט 175 צ.מ. אין דער הויך דארפט ער האבען אין וואג 75 ק.ג.

די סיבה פון פעט־לייביגקייט איז נישט קיין איינהייטליכער. עס קען קומען פון עסען אבער דער נאטור, אבער על פי רוב קומט עס פון דער שלעכטער, פונקציאנירונג פון די אויפבוי־ערמאכונג דריזען מיט אנ'אינערליכע סעקרעציע.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: סיוואלט שוין כילעבען געווען צייט, אז דער תכשיט אדוו. קאוואלסקי זאל אביסעל קלוגער ווערען און אויפהערען צו רעדען אזעלכע שטותים, ווי ער האט גערעדט אין לובלין.

שבת הגדול: דער פרק זאגט דאך: „בן ארבעים לבינה" און קאוואלסקי איז דאך, כידוע, קיין 40 יאהר נאך נישט אלט; אז ער וועט עלטער ווערען — וועט ער קלוגער ווערען.

קורצער פרייטאג: אויב אזוי בין איך אייך שוין מוחל זיין חכמה, זאל ער שוין נישט קלוגער ווערען...

אויף דער פייפעראווקע

— נאטעק, וואו ביזטו געווען אזא לאנגע צייט?
— כ'האב געמוזט אויפּקאהרען אויף א יאהר מיט 6 חדשים.
— אהא, ווערסטו, כ'האב דיר באלד געזאגט, זאלסט נעהמען אן אנדערן אדוואקאט...

א בערישע טובה

דער ענדעקישער אדוואקאט ניעדזשוויעדזש איז געווען א „מליץ יושר" פאר אלע אנגעקלאגטע אהן אויסנאהם, ער האט געבעטען ביים געריכט, אז מ'זאל זי נישט פערגרעסערען די שטראפען...
— דאס הייסט באמת: א בערישע טובה...

פלוידערזאק

א נײַ „שפּאַציר" קיין ארץ-ישראל*)

א מיליאן יונגעלייט, אהן א פרוטה אין קעשענע,
צו מאכען א שפאציר קיין א"י—ווידער זענען גרייט..
— כאטש עס קלינגט מעהר טראגיש ווי קאמיש;
וועל איך עקספלאאטירען, רק די קאמישע זייט...

דער ים איז ביי זיי בלאטע שבבלאטע;
זיי ברויכען אויף כפרות אניאויסלענדישען פאס...
— זיי וועלען פליהען אויף די פליגלען,
פון דער עוואקואציע־פאנטאזיע פון „טשאסי"...

זיי פייפען אויף סערטיפיקאטען;
פאר זיי זענען אפען, אלע פערשלאסענע טירען...
מיטן כוח פון: „זשידי דא פאלעסטיני"
ווילען זיי קיין תל־אביב אריינמארשירען..

עס איז שוין, רבותי, משיחס צייטען!
— דערויף בעווייזען די חבלי־פשיטיק...
— אויך געהן שוין יודען קיין א"י
אויף א פאפירענע בריק...

*) דער „קאמענדאנט" אדוו. רימפעל פראיעקטירט א נייעם „מארש" פון א מיליאן יונגעלייט קיין ארץ - ישראל.

בראווא, ר' משה!..
דאס נארישע וועלטעל און זיינע הויזען

נאך דעם לובלינער פראצעס האט א שניידער נאך דריי חדשים אפגעבראכט א פאר הויזען. זאגט צו איהם דער קליענט:

— ר' משה. דאס איז דאך א סקאנדאל! דער רבש"ע האט די וועלט בעשאפען אין אכט טעג און איהר מאכט איין פאר הויזען דריי חדשים!

— אויב אזוי, טא נעמט א קוק אויף דער פאסקודנער וועלט, כ'געהט זיך דאך אן א חלשות א קוק צו טון אויף איהר, און ניט, זייט מוחל, א קוק אויף די פאר הויזען — זיי טאנצען דאך נאר אזוי...

א בעל תכלית

ריכטער: צוליב 50 גראשען, שטעכט מען א מענש?
— פאניע סענדזשע, איהר ווייסט נישט, דא 50 גראשען, דארט 50 גראשען...

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: דו ווייסט טרייטעל, מיר האבען דאך א גאסט אין לאדז.
טרייטעל: א גאסט? וועמען?
פייטעל: דער לאוונ'ק יאעל איז דאך געקומען קיין לאדז.
טרייטעל: צו וואס?
פייטעל: קויפען א נייעם קאפעלוש...

פינטשע ווינטראבעק

זיי דארפען ביידע רעמאנטירט ווערען

די נגידית'טע א: געגאנגען אנקוקען א נייע דירה, זי האט א קוק געטון אויף די ערשטע דירה און זיך גלייך צעשריגען מיט בעם אויפן ווירט:

— אין אזא פינסטערע, שמוציגע דירה זאל איך זיך אריינציהען? ווי וואגט איהר מיר נאר צו ווייזען א דירה מיט אזעלכע הרודיגע ווענט?

— שא, שרייט נישט — בערוהיגט זי דער ווירט איהר זעהט דען נישט, אז די דירה איז נאך נישט אויסגעמאהלט? איך קען אייך פערזיכערען, אז איהר זאלט א יאהר צייט ארומגעהען אהן פארב וואלט איהר אויך שענער נישט אויסגעקוקט.

א ווייטער קרוב

ריכטער (צום עדות): איהר זאגט, אז ב. איז אייער א ווייטער קרוב? ער איז דאך אייער א לייבליכער ברודער?

— און דאך איז ער א ווייטער: איך בין דער עלטסטער, און ער — דער זיבעטער.

זי האט א גענויען זכרון

ריכטער (צו א פרוי): זאגט מיר, ווי געגט איהר אין דעם קריטישען טאג געווען געקליידט?

פרוי: כ'געדענק ווי היינט, כ'האב געטראגען א ווייסע בלוזע, א שווארץ רעקעל און בלאנדע האר.

גוט שבת!

אונזער רב'ס יושר...

מיר וועלען אייך, ליבע לעזער, דערצעהלען א מעשה'לע, אנ'אלט מעשה'לע נאר א שעהנס.

א רייכער יודישער האלץ-סוחר, איז געפאהרען אין א געשעפטליכען ענין אויף א ווייטע נסיעה. געווען איז עס ווינטער־צייט, די פראסט האט געשניטען, האט ער אפגעשטיגען אין א דארפישע קרעטשמע דערווארעמען זיך.

אין דער פריה ווען דער סוחר האט געוואלט פארטזעצען זיין נסיעה, זאגט צו איהם דער קרעטשמער:

— פעטער איך וועל אייך נישט ארויסלאזען, היינט איז פרייטאג און ביי מיר איז היינט א ברית, מיזט איהר זיין דער צעהנטער צום מנין. ס'האט נישט געהאלפען קיין טענות, און דער סוחר האט געמוזט בלייבען א בערן נר ת.

ס'איז געווען א פיינע סעודה, דער קרעטשמער האט דעם סוחר דערלאנגט די אמת'ע פארציע פיש, יויך, א פערטעל גענזענס, ביער און שנאפס, און אנדערע גוטע זאכען.

נאכ'ן ברית, האט דער סוחר געוואלט פאהרען, האט דער קרעטשמער נישט געלאזט שפאנען די פערד. ס'איז — האט ער געזאגט — פרייטאג פארנאכט, וועט איהר דא בלייבען שבת, ס'האט גארנישט געהאלפען, און דער סוחר האט געמוזט בלייבען שבת. מ'האט איהם דערלאנגט די פיינסטע מאכלים, און שבת צונאכט נאך דער הבדלה ווידער דאס זעלבע: ער לאזט איהם נישט פאהרען, ער מוז בלייבען ביז זונטאג.

זונטאג, ווען דער סוחר האט זיך געגרייט צו דער נסיעה, האט איהם דער קרעטשמער דערלאנגט א רעכנונג:

פיש, פלייש, יויך, ביער, שנאפס ביי דער סעודה — 3 קערבלעך. שבת — 2 קערבלעך, שבת צו נאכט און זונטאג — 1 קערבעל. פאר שלאפען — א קערבעל, צוזאמען 7 קערבלעך.

— ר' י', איהר זענט משוגע צי חסר-דעה? וואס הייסט, איך זאל אייך בעצאהלען? איך האב אייך געבעטען? א ה"ה: דאך מיך איינגעהאלטען?

הכלל, ס'איז געבליבען, צו האבען א דין־תורה ביים רב, דער רב האט אויסגעהערט די טענות פון ביידע צדדים, דער רב האט געקנייטשט דעם שטערן, געטראכט און צום סוף געפסקנ'ט, אז דער סוחר דארף בעצאהלען, נישט 7 נאר 10 קערבלעך.

דער סוחר, הערענדיג דעם פסק, האט ארויסגענומען 10 קערבלעך און דערלאנגט דעם קרעטשמער.

— מאכט זיך נישט נאריש, איך וועל ביי אייך נעמען געלד? פארוואס קומט עס מיר? איך האב אייך נאר געוואלט ווייזען אונזער רב'ס יושר!..

פארוואס מ'ר דערצעהלען אייך איצט די מעשה? ס'איז, זאגט איהר, אנ'אלטע מעשה? יא, אנ'אלטע מעשה, נאר א שיינע, נאך שענער איז זי איצט ווייל... די לחכימה ברמיזה...

אב—נעק

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בײַלאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 273 — פרייטאג, דעם 27 נאוועמבער 1936

אייביג שפאנט מען „איהם"

מיט דעם „צובריקעווענע פערד"!..

פאָליטיק פון וואָך

וועד האָט דאָס אויסגעטראַכט, אַז אין דער אידישער וועלט איז נישט פאַרהאַן קיין הויך־פּאָליטיק?

נעהמט די לאָדזשער קהלה, וועט איהר זעהן, אַז דאָרט שפּילט זיך אַ גאַנץ הויכע הויך־פּאָליטיק, אַ־שוין איינמאָל הויך־פּאָליטיק.

ווערליג מען שמועסט אין דער דיפּלאָמאַטישער וועלט האַלט עס ביי דעם. אַז דער ענגלישער אויסערן מיניסטער איידען זאָל זיך אַריינמישען אין דעם קאָנפליקט מינצבערג—ווייצמאַן, ווייל מען ריכט זיך אויף אינטערנאַציאָנאַלע פאַרוויקלונגען צוליב דעם קאָנפליקט.

אין ענגלישען פאַרלאַמענט שמועסט מען, זאָל מען ווענדען דעם אַריינטראָגן אינטערפּעלאַציעס מיט די סקאַרבאָווע אָנפראַגעס צו דער רעגירונג:

— צי וויסט די רעגירונג, וואָס עס שטייהט פאַר דער וועלט, צוליב דעם שאַרפען קאָנפליקט צווישען מינצבערג—ווייצמאַן אין דער לאָדזשער קהלה?

— צי גיט זיך די ענגלישע רעגירונג אָפּ אַ חשבון פון דער בעדראָהטער לאַגע, וואָס עס שאַפט זיך אין די אינטערנאַציאָנאַלע בעציהונגען אין איר־לאַנד צוליבן פערמאַנענטען קאָנפליקט?

— צי האָט די ענגלישע רעגירונג אויסמערקזאַם געלעזען אין „נייעם פאָלקסבלאַט" דעם נאָטע־אויסטויש צווישען פּרעזעס פישעל ליבערמאַן און ראַטמ. הרז. יוסף ווייצמאַן?

און וואָס קלערט די ענגלישע רעגירונג צו טון, כדי צו מילדערן דעם זעלבען קאָנפליקט, אויסצומיידען די סכנה, וואָס לויערט צוליב דעם דער גאַנצער אינטערנאַציאָנאַלער וועלט?

קומט איהר צוגעהן און זאָגט, אַז עס איז נישט פאַרהאַן קיין יודישע הויך־פּאָליטיק!

1936—1946

א לאָדזשער רייזענדער איז אין אָקטאָבער 1936 אַרויסגעפאָהרען אויף דער רייזע, און צוריקגעקומען איז ער אין אָקטאָבער 1946. די ערשטע פראַגע איז געווען:

— וואָס הערט זיך עפּעס אין שפּאַניען?

— מ'שלאָגט זיך אונטער מאַדריד.

א שפּאַניש שלאָג־מעשה'לע

זייט עס „רודערט" זיך אין שפּאַניען, זיינען שוין אויף דער טעמע געשאַפען געוואָרען 9999 וויצען. די ציפער איז עפּעס דעם „קונדס" נישט איבעריג צום האַרצען. האָט ער זיך אָנגעטון אַ כוח און פאַרשלאָסען די 9999 וויצען צו פאַרקיילעכונגען ביז 1000. — אָט דאָס איז דער 1000־טער וויץ:

ביי אַלעמען אויף די ליפּען ליגט דאָס שלאָג־וואָרט — צוליב דעם האָט דייטשלאַנד און איטאַליען אָנגענומען דאָס „גוט־פריינדשאַפט", וואָס גענעראַל פראַנקאָ האָט זיי אָנגעשלאָגען, ווייל זיי האָבען געוואוסט: אַז די שפּאַניער זענען שלאָגלער און שלאָגען אַ רעקאָרד פון שלאָגען זיך; און אַז שפּאַניען וועט שוין זיין נידער־געשלאָגען, וועלען זיי זיך — דייטשלאַנד און איטאַליען, אי"ה אויסשלאָגען די הוצאות...

פּלוידערזאַק

אפשר וועלען זיי וויסען...

ווי בעקאַנט האָט די פּ.פּ.ס.־ישע מעהרהייט דעגיגירט דעם אַמט אויף לאָדזשער וויצע־פּרעזידענטען, איינעם אַ שוווטשיק און איינעם, וואָס הייסט דראַטווע. הייסט אַ שוסטער מיט אַ דראַטווע. אפשר וועלען זיי וויסען וועמען דער שיך קוועטשט..

***

גראַף קאַלי.

שפּאַניען... סטודענטען... און פּשיטיק

זאָל איך זינגען איצט פון שפּאַניען
פון האַרמאַטען און אַקרענטען?
אָדער, אפשר, זאָל איך זינגען
פון ענדעקישע סטודענטען?...

ס'איז קיין גרויסע נפקא מינא
זאָלט איהר וויסען, ליבע ברידער,
ס'איז כמעט די זעלבע פויגעל
זינגען זיי די זעלבע לידער...

ווען מען רעדט פון אַ בלאַקאַרע,
וויים איך נישט פון וואָס מען רעדט;
צי פון ים אין באַרצעלאָנע,
צי פון וואַרשאָווער אוניווערזיטעט...

רעדט מען פון אַ שלאַכט אַ הייסע
אין די היינטיגע מאָמענטען,
פרעג אויך, צי דאָס מיינט מען פראַנקאָ
צי ענדעקישע סטודענטען?..

שווער זיך איצט צו אָריענטירען
אין די בייזע שווערע צייטען
ס'איז כמעט דער זעלבער עפּוש
אי פון נאָהענט אי פון ווייטען....

פּשיטיק
ווידער האָט געלאָזט זיך הערען
פּשיטיק די בעריהמטע שטעטעל,
ס'האָט קאָוואַלסקי אויסגערעכענט
אונז „חטאים" גאָר אַ צעטעל....

אָבער לאַנדוי — דער סניגור
האָט מיט פּיילען און מיט בליצען
איהם געשליידערט... אַז זיין נעזער
האָט גענומען אַריש שוויצען...

האָט געשאָסען מיט ציטאַטען
מיט אַ שכל, טעם און סדר,
און מיט ראיות פון חכמים
וועלכע מודה זיין מוז יעדער...

פון מיצקעוויטשען אַ פּסוק
האָט געבראַכט ער גאָר אַ וואוילען
אַז אַ יוד האָט רעכט צו לעבען
און צו אָטעמען אין פּוילען...

און זיין רעדע אויף די ריכטער
האָט געווירקט גאָר זעהר שעהן
און עס האָט געהאָלפען ממש
זעהט בעשיינפּערליך אַליין!...

אפשר, פרידמאַנען און פעלדבערג
וועט דער אורטייל נישט געפעלען,
ווייס מען לאַנג דאָך, אַז אַ יודען
איז דאָך שווער צופרידענצושטעלען...

בעקאַנטמאַכונג

רעדמיר מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מיר נעהמען אָן צו וואַשען וועש. אין אונזער „פּראַלניע"
„וואַשט מען וועש" בחצי חנם.
די לאָדזער קהלה־פערוואַלטונג

אַמאָל און היינט:

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
פּרנסה און לעבען,
מוז דער הימעל געבען.

היינט זאָגט מען:
אויף הוליען און מאַכען אַ לעבען,
מוז דער מאַן געבען.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
ליב האָבען און געלד באָרגען,
קען מען קיינעם נישט נייטען.

היינט זאָגט מען:
ליבע מיט געלד זענען
נאָהענטע מחותנים איינער מיטן צווייטען.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
אַז מען ליבט דאָס ווייב,
האָט מען ליב איהרע פריינד.

היינט זאָגט מען:
אַז מ'ליבט דאָס ווייב
האָט מען איהרע פשיאַטשעלעם פּייער.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
אַ ווייב און אַ וועקסעל,
ווייזען, וואָס זיי קאָנען.

היינט זאָגט מען:
אַ ווייב און אַ וועקסעל,
טוען גוט מאָהנען.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
נדן און ירושה,
טשהמט דער טיזועל בחברותא.

היינט זאָגט מען:
צוליב נדן און ירושה,
האָט מען חתונה אויך.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
אַ גאַסט אויף אַ וויילע
זעהט אויף אַ מייל.

היינט זאָגט מען:
אַז דער מאַן איז אויף אַ מייל,
מאַכט דאָס ווייבעל אַ לעבען אויף אַ וויילע.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:
פון אַ קאַזאַק
אַפילו צום לעבען.

היינט זאָגט מען:
ביזטו אַ קאַזאַק,
קאָנסטו מאַכען אַ לעבען.

א. איטקין

פאָליטיק אויפן שפּיץ מעסער

פון א. איטקין

שפּאַניען: —
כאָטש דער „פראָנט" איז געפאַלען,
דאָך איז „גענעראַל פראַנקאָ" אַ בעלן,
די רעגירונג צו בערויבען,
און גאַנץ הויך זיך הויבען
מיט דעם פּרויזנעם און שוואַרץ העמדעלס כוח
און ס'מבול'ט דאָרט מיט בלוט, ווי דער רעגען בימי נח.

ענגלאַנד: —
שאַרען פייער מיט פרעמדע הענט,
וואַכטען זיך. ווען ביים שכן ברענט,
דאָס איז ביי איהר אַן אַלטער כלל,
הגם זי שרייט: כ'מיש מיך נישט, כ'בין נייטראַל.

פראַנקרייך: —
דאָס שותפות מיט די ראַטען,
קאָן איהר חלילה גאָר נישט שאַטען,
ווייל נאָר זייער הילף אויסנוצען
קוגען יעקען זיך צו שיצען
אָבער העלפען די שפּאַניער, נישט אין קיין פאַל,
זי זאָגט: די מיין שותף אַרבייט, איך בין נייטראַל.

דייטשלאַנד: —
די שפּאַניער מחרדים שטיצט זי מיט כל טוב,
מיט טענקס, האַרמאַטען, כלי־משחיתים לרוב,
און אויף די סאָוויעטען מיט פּראָטעסטען זי שיסט
ווייל אַזוי פּאַס'ענט דער קאָזאַק פון פאַשיסט
אַז מאַכט מען און טוהט נישט.

איטאַליען: —
געמאַכט גאָר אַ פיינעם טויש,
— ער איז דאָך איצט משה גרויס —
שטאַטס ענגלאַנד, מיט יעקען אַ קשר געשלאָסען
ס'איז דער טויש פון יענעם חתן:
דער רייכער מיוחס/חתנ'ר כלה אָפּגעשיקט די תנאים
און גענומען אַן אָרעמע פון אַ פאַמיליע פון רשעים.

עסטרייך: —
נעמט איין דעם נאַציזדעצעפּט מיט אַן עס־לעפעל
חלילה נישט צו ביסלעך,
שטייט שוין פאַר יעקען אויף די הינטערשטע פיסלעך,
די נאַצי־פלעגער געהן נישט צו פיס,
נאָר בקרוב מאַכט ער דעם אַנשלוס.

אַמעריקא: —
רוזוועלט זיצט פּנט אל כסא הרבנות,
פיהרט די רעגירונג מיט טאָלעראַנץ מיט ישרנות
אַן אינערליכער שלום רייך און געזונד
אַן אָרדענונג, וועד מיר גוטס גינט.

פּיניעלע מוזיק

גיט לשון

כאָשוין וואַטער גיגאַט אַ מילעריישע וואָך. כאָגיגאַט ציטיען מיט סאַנדים, צינעישטן אַב איעך גיגאַט אַ מאַנסע מיט ליבלין. מיט דעיער פּילאַציע. בין איעך דינסטיק גילאָפן קאַ ווילקע צין פאַליקסבלאַט גיוואַיער וועירן וואַס ס'העט זעך. אַבן זיי מיער אין פאַליקסבלאַט גיזוגט:

— גיי אַהיים פּיניעלע, עסט מאָרגן ליינען אין דער צייטיג. אַב איעך גיזוגט:

— זאָץ ניש אַזעכינע ציליגערס. איעך עב ניש קענע שלופן, סעט זעך מיער אַ גאַנציטשקע נאַכט כולעמע פּטשיטיק. ני, אַנע זיי מיעך גיהייסן וואַטן, אַב איעך אַזוי לאַנג גיוואַט. אַז ביזגילע כאַמיך דעוואַט, אַז כאַ גיהעיעט דעיעם טעלעפון, אַט מיער אַזשיג אַ דריי־גיגעין אין די קישקים, סאַט זעך מיער גינימע שאַקלין אַנ־אויג. די גאַנצע שליפע קישקע אַט מיער אַ צאַפּעל־גיגעין — זאָך אַזוי גיזינט זאַן אין לעיבן ווי איעך טשאַקע ענק ניש..

דינועך אַב איעך וואַטער גיגאַט אַנ'אַנדערן סאַנד אַ ידישן סאַנד. צ'ווייסץ ווי? אין דעיער הילע.. די סענדזשים זענע גיגאַנע אין קאַפּלעך, דעיער פּעקיראַער אַכיט אין אַ קאַפּל מיט פּיאַים קאַן אַוודיקאַטן זענע ניש גיוועין, וואָל מאַט גימישפּיט אַנ'אַוודיקאַט.

ני, בין איעך טאַקיש מיטפּאַך אַף דעיר נאַכט גיגאַנע צין סאַנד. מיינט עץ עפּטשער, אַז זיי אַנע מיעך אַראַנגילאַזט צין סאַנד? באַ דעיער טיער, אַנע זיי מיעך גיפרעיגט:

— דע, אַסט אַ בילעט?

— וואַוע? אַ בילעט? וואַעם אי דו, אַ טיאַטער צי וואַוע? סאַרינע טריאַטע מאַכט עץ פין דעיער קילע.

ווייסט עץ, וואַעם עיר באַ דעיר טיער אַט מיער גיעענטפערט?

— גיי, די פּענטאַקטשיסקע, צי אַלדי שוואַרצע יוער!

אַז איעך אַב גיהעיעט פּענטאַקטשיסקע, אַב איעך אַעסגיטיען די מ'נאַרקע, אין אַב גיוואַלט לייגן לאַטיס, איז באַלד אַעסגיוואַקסן אַ „בענדל" צ'מיינט עפּטשער אַ בענדל פין די גאַטקים? עי, אַ ראַכטיג „בענדל" מיט אַ פאַלעטשקע, אַב איעך גינימע די פיס אונטערן אַרים אין גיגאַנע פלייטע.

צ'מיינט, אַז כ'בין אינגאַנצן גיוואָרן אַ הועז? פע, ניש באַ פּיניעלן. איעך בין גישטאַנע אַף די טרעפּן אין אַב גיהעירט דעים גאַנצן סאַנד.

אוי, העט עץ, זענע דאַטן גיוועין יאַלים! עישט שפּעיטער, אַב איעך פּעשטאַנע, פּאַוואַעם זיי אַנע גיוואַלט בילעטן. ס'איז דעך טאַקיש ני־מין אַ טריאַטער, פּאַוואַער זאָך אַזוי לעיבן ווי אַ טריאַטער. צ'גלייבט מיער ניש, טאַ ליינץ דעים נאַכטיגן פאַליקסבלאַט, עט עץ זעיען, אַז ס'איז גיוועין אַ טריאַטער. ני, אַציץ מיער אַ גיטן שאַבים אין זאַציץ מיער גיזינט.

מיר קענען שלאָפען רוהיג

דער וועלט־שלום איז געזיכערט

ווי מ'שמועסט אין גענף, וועט אַ ליאַדע טאָג געשלאָסען ווערען דער וועלט־שלום, וואָרים:
פּוילען האָט גרייט אַן אַרמעע.
די דייטשען זענען „קריגס־בערייט".
רוסלאַנד אויך דאָס נעמליכע.
פראַנקרייך איז אונטערן געוועהר.
ענגלאַנד איז פערטיג מיטן פלאָט.
איטאַליען צו יעדער מינוט.
אויך אין אַנדערע קליינע מלוכות, פּישטשען די האַרמאַטען אויסצושיסען. ווי האָט געזאָגט פראַנץ יאָזעף צווייטען טאָג איידער ס'האָט אויסגעבראָכען די וועלט־מלחמה: — „מ'קען שלאָפען רוהיג"..

וואָס עס „ראַזשעט" איהם

וועגען אַ היגען גביר

צוויי ברידער, איינער איז אַ גרויסער קבצן און דער צווייטער אַ גביר. די טענה איז דער אָרימער ברידער קראַנק געוואָרען. דערהענדיג, אַז ס'האַלט שמאָל, איז איהם געקומען מבקר חולה זיין דער רייכער ברודער. זאָגט דער קראַנקער:
— זעהסט מענדעל, איך געה באַלד אוועק אַהין וואו ס'איז נישט קיין אָרים און רייך, וואו אַלע זענען גלייך.
— יאָטעל, לאָמיך אָפּ מיט דיין קאָמוניסטישער פּראָפּאַגאַנדע — האָט דער רייכער ברודער מיט פּעס געענטפערט.

זי דאַרף נישט חתונה האָבען

האָט אַ פאַרטיגען מאַן

— פאַרוואָס האָסטו נישט חתונה, וועסט דאָך בלייבען אַן אַלטע מויד!

— איך ברויך נישט חתונה צו האָבען, כ'האָב אַ קאַנאַריק אַ הינט און אַ קאַץ.

— ווי קומט איינס צום צווייטען?

— אַ קאַנאַריק פּרעסט און זינגט אַ גאַנצען טאָג. אַ הונט בילט אַ גאַנצען טאָג און אַ קאַץ שלעפט זיך אַרום גאַנצע נעכט. וואָס דאַרף איך נאָך אַ מאַן?

שמידט'ס קאָנצערט

ס'איז אַ בער, אָבער נישט דער

ווי מ'שמועסט זאָל זיין דער עסטרייכישער היטלער שמידט, וועלכער איז אַנטלאָפען פון עסטרייך בעת'ן אונטערדריקען דעם היטלעריסטישען פּוטש, צו ריקגעפאָהרען קיין עסטרייך.

ס'איז אַ סברא: אַז ער וועט די יודען פון עסטרייך אויפזינגען דעם אמת'ן „יעמהר". פון וועלכע זיי וועלען האָבען צו זינגען און צו זאָגען...

ביטע. מ'קען שוין.

רוזוועלט (צום פּריזיס): חבר, סטאַטט שוין אַרויס קריכען פון דער בעהעלטעניש; לאַנדאָן ליגט שוין אויף בײדע לאָפּאַטקעס...

* * *

מאַן (צום ווייב): דו ווייסט, רוזוועלט האָט אַ וועקגעלייגט לאַנדאָנען.

פרוי: אַ מענש זאָל איבעריג רעדען וועטען פּאָסט...

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 27 נאוועמבער
י"ג כסלו תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 3.26
זון-אויפגאנג 7.45
ליכט-צינדען: 3.19

די לעצטע צירקולארען פון פינאנץ-מיניסטעריום

פון אדוו. ע. שעסקין.

אין די לעצטע וואכען האבען זיך בעוויזען זעהר וויכטיגע צירקולארען פון פינאנץ-מיניסטעריום וועלכע זענען נוגע הויז-בעזיצער. צוליב דעם, וואס די דאזיגע צירקולארען קענען האבען א גרויסע פראקטישע בעדייטונג, וועט זיין כדאי זיך אויף זיי אפצושטעלען.

בשעתו, ווען ס'זענען בעשטימט געווארען די יסודות פאר בעקומען הנחות אין הייזער-שטייער, האט דאס געזעץ וועגן הנחות פאר נייע בנינים פון 24 מערץ 1933 פעסטגעשטעלט, א טערמין פון 60 טאג ארייבצוטראגען ביטעס וועגען אנערקע-נען די הנחות, רעכענענדיג פון טאג, אין וועלכען ס'האט זיך אנגעהויבען לכל הפחות א טיילווייזע בענוצונג פון בייעם בנין, דערביי זענען אלע ביטעס וועגען הנחות, וועלכע זענען אריינגעטראגען גע-ווארען ביז סוף 1934 בעטראכט געווארען אלס אריינגעטראגענע אין טערמין. אויסערדעם זעהט ווישט פאר נישט דאס געזעץ און נישט די אויספיהר-פערארדנונג קיין שום רעכט צו שענקען די פאלגען פון פערשפעטיגען דעם טערמין.

אין רעזולטאט קומט אויס, אז די ביטעס וועגען הנחות, וועלכע זענען אריינגעטראגען געווארען נאכ'ן טערמין, זענען די הנחות אנערקענט געווארען ערשט פון בעכסטע קווארטאל נאכ'ן אריינטראגען די ביטע אויף דער איבריגער צייט פון 15-יאהרי-גען פעריאד. אין דער פראקטיק האט דאס דער-פיהרט טיילמאל צום אויסמעסטען שטייערן אויף צו-ריק און אין הסכם מיט'ן צירקולאר פון פינאנץ-מיניסטעריום, וועלכער האט זיך בעוויזען אלס דער-גענצונג צום געזעץ וועגען הנחות, האט מען די דאזיגע אויסמעסטונגען געדארפט אדורכפיהרען מיט דער גאנצער ריקזיכטסלאזיגקייט און ס'איז דערויף נישט געווען קיין שום רעקורס-מיטעל.

איצט האט דאס פינאנץ-מיניסטעריום אין ציר-קולאר פון 6 נאוועמבער ה.י. בעפולמעכטיגט די דירעקטארען פון די פינאנץ-קאמערן צו שענקען, אויפ'ן גרונד פון אריינגעטראגענע ביטעס, די פאל-גען פון פערנאכלעסיגען דעם דערמאהנטען 60-טא-גיגען טערמין ווי אויך צו אנולירען די דעציזיעס פון די שטייער-אמטען און פינאנץ-קאמערן אין פרא-גען פון אויסמעסטונג פון הייזער-שטייער.

אויפ'ן יסוד פון בעשטימונגען, וועלכע עס געבען ארויס די דירעקטארען פון די פינאנץ-קאמערן וועלען די שטייער-אמטען אנולירען די שוין אויס-געמאסטענע סומעס פון הייזער-שטייער.

אין דאזיגען צירקולאר האט דאס פינאנץ-מיניס-טעריום בעאויפטראגט צוצואיילען די ערלעדיגונג פון די פערשפעטיגטע ביטעס וועגען הנחות אין הייזער-שטייער און דערביי נאך בעאויפטראגט עווענטועל אפצוהאלטען די עקזעקוציע-שריט.

צוליב'ן בעווייזען זיך פון דאזיגען צירקולאר, איז איצט זעהר וויכטיג, אז די בעזיצער פון די ניי-אויפגעבויטע הייזער זאלען אנהויבען אן אקציע כדי צוריקצובעקומען די רעכט צו הנחות.

דער צווייטער צירקולאר פון 10 נאוועמבער ה.י. אויף וועלכען עס לוינט זיך אפצושטעלען, איז נוגע דער פראגע פון פעראנטווארטליכקייט פון איי-גענעם, וואס קויפט א הויז פאר'ן פערמעגענס-שטייער, וועלכער איז אויסגעמאסטען געווארען דעם פריהערדיגען בעזיצער, ווי אויך דער פראגע יעדער ס'איז פריהער ביים בעצאהלען דעם פערמעגענס-שטייער.

דאס פינאנץ-מיניסטעריום פערדופט זיך אויף אן'אויסצוג פון א דעציזיע פון העכסטען געריכט פון 14 נאוועמבער 1933 אין פראצעס פון סטאני-קעוויטש געגען מלוכה-אוצר (l C 2082/32)

די דאזיגע דעציזיע שטעלט פעסט די נויטיגקייט אנצווענדען דעם פארשריפט פון ארט. 66 פון גע-זעץ וועגען פערמעגען-שטייער, וועלכער בערעכ-טיגט דאס ריכטען די עקזעקוציע פון פערלעגענעם פערמעגענס-שטייער צום הויז פון איצטיגען בע-זיצער אונאפהענגיג דערפון, צי דער פערלעגענער שטייער פון געגעבענעם אונבעוועגליכען פערמע-גען קומט פון פריהערדיגען און נישט פון איצטיגען בעזיצער.

ווייטער שטעלט פעסט דער צירקולאר אויפ'ן יסוד פון א דעציזיע פון דער ציוויל-אפטיילונג פון העכסטען געריכט פון 4 מאי 1934, אז דער פער-מעגען - שטייער געניסט אין פרינציפ פון פאר-צוג ביים בעצאהלען פון גאנצען בעוועגליכען און אונבעוועגליכען פערמעגען. פון פארצוג ביים בע-צאהלען געניסט א חוץ דעם נישט נאר דער טייל שטייער, וועלכער פאלט אויס פון געגעבענעם בע-וועגליכען און אונבעוועגליכען פערמעגען, נאר דער גאנצער שטייער-חוב, וועלכען דער צאהלער איז פערפליכטעט צו צאהלען. די אויסרעכנונג פון דער הויך פון פערמעגען-שטייער פון די בעזונדערע פער-מעגענס-געגענשטאנדען איז נישט דערלאזבאר. יע-דער געגענשטאנד פון שטייער-צאהלער איז בע-לאסטעט מיט'ן פארצוג צו בעצאהלען פאר דער גאנצער סומע פון פערמעגען-שטייער.

ווייטער קלעהרט אויף דער צירקולאר, אז פון דעם דערמאהנטען פארצוג געניסט דער פערמעגען-שטייער אפילו פאר די היפאטעק-פערזיכערונגען. אויך דער דאזיגער צירקולאר קען האבען א גרויסע פראקטישע בעדייטונג און פערדינט אויף א בעזונ-דערער אויפמערקזאמקייט ביים קויפען רעאלע אבי-יעקטען, נישט אויפ'ן וועג פון עקזעקוציע, נאר פון פרייע האנד.

לעזט אויפמערקזאם!!!

בילינע רעשטען

פון די בעסטע קוואליטעטען.

דער טראדיציאנעלער רעשטען-אויספערקויף,

וואס ווערט יעדעס יאהר מיט אומגעדולד דערווארט פון לאדזער פובליקום, הויבט זיך שוין אן פון 23-טען ד. ח.

א קאלאסאל גרויסער אויסוואהל.

פרייזען ביז 50% ביליגער.

א חנוכה-געשאנק בעקומט יעדער, וואס קויפט פאר 50 זל.

Sp. Akc. Fabryk Sukna

H. LANDSBERG, Tomaszów Maz.

Skład w Łodzi, ul. Piotrkowska 43.

די ווינטער-הילף-אקציע פאר ארבייטסלאזע און ארימע

דער שטאטישער בירגער-קאמיטעט פון ווינ-טער-הילף פאר ארבייטסלאזע און ארימסטע אין אונזער שטאט מעלדעט, אז ער איז צוגעטרעטען צום בעשטייערען די בירגער לטובת דער דאזיגער ווינטער הילף. צו דעם צוועק איז די שטאט פערטיילט געווארען אויף 13 אונטערסעקציעס, וואס ענטשפרע-כען דעם פערטיילען די שטאט אויף 13 פינאנץ-אמטען.

די אונטערסעקציעס נוצען אויס דעם מאטער-יאל, וועלכען עס שטעלען זיי צו די פינאנץ-אמטען וועגען די שטייער-צאהלער און לויט דעם ווערט בעשטימט לויט דעם שטייגער וועלכען עס האט אויסגעארבייט דער אלפוילישער בירגער קאמיטעט די סומע, וואס דארף אפגעצאהלט ווערען פאר דער ווינטער-הילף, צו די בעזונדערע צאהלער וועלען ארויסגעשיקט ווערען מעלדונגען, וויפיל זיי דארפען איינצאהלען און דערצו וועלען צוגעלעגט ווערען דעקלאראציעס. די דעקלאראציעס דארפען צוריקגע-שיקט ווערען אין די אונטערסעקציעס דורך די פער-זאנען, וועלכע וועלען די מעלדונגען צושטעלען.

ביז איצט זענען טעטיג פאלגענדע אונטער-סעקציעס. פיעטריקאווער 113 — פארזיצער פראנקוס ריטשארד, טעל. 10-229. סרעבזשינסקא 12 — ראוויבסקי נעאפאל טעל, 35-215, שרודמעי-סקא 10 — ראזענבערג עמאנועל טעל. 14-116, 116.15. פיעטרקאווער 93 — בלאששיק יאן טעל. 35-203. דרעוונאוסקא 41]43 — קעניג מאקסימיל יאן טעל. 32-122. וואלטשאנסקא 6 — פרעוס קינדערמאן יוליוש טעל. 66-152. לאגעווניצקא 34[6 — שורמאן יאן טעל. 07-140 (1. אובעזפ.). פאר-לודניאווא 2 — לאוטא יאקוב טעל. 68-218, זא-וואדזקא 11 — פארלויפיגער אדרעס. טראזיאווא 16 — פארזיצער קאכאנסקי 35-144, 01-214. זא-וואדזקא 11 — פארלויפיגער אדרעס, פיעטרקאווער 238 פארזיצער רימקעוויטש טעל. 37-204. זגער-זשער 10 — מאג יאנקעלעוויטש טעל. 38-133.

די ביוראס פון די אונטערסעקציעס זענען טעטיג פון 9 ביז 7 אין אווענד און ערטיילען פערשידענע אינפארמאציעס נעהמען אויך אן רעקלאמאציעס א. ד. גל.

דער לאדזער בירגער קאמיטעט ווענדעט זיך צו דער געזעלשאפט מיט דער בקשה צו פערלייכטערען די זאמעל-אקציע דורך גוטוויליגע דעקלאראציעס. לויט די נארמען, וועלכע עס האט בשטימט דער אל-פוילישער בירגער קאמיטעט, ספעציעל ווענדעט זיך דער קאמיטעט צו די אנגעשטעלטע זיי זאלען זיך ווענדען צו זייערע ארבייטסגעבער, צו די לייטערס פון אינסטיטוציעס א. ד. גל. וועגען אראפרעכענע זיי פון די גאזשעס אין משך פון 5 חדשים אנהויבענדיג פון'ם 12]1 1936. דעם אפצאהל אויף דער ווינטער הילף פאר די ארבייטסלאזע און ארימסטע

דער קאמיטעט בעט די ארבייטסגעבער ווי אמ-שנעלסטען צו דעקלארירען און איינצאהלען זייערע בייטראגען און דורך דעם געבען א גוטען ביישפיל פון ערפילען דעם בירגער פליכט.

די בייטראגען פון די ארבייטסגעבער און אנ-געשטעלטע דארפען איינגעצאהלט ווערען אין ק.ק.א. לאדז אבדזשעיא 3 אויף דער קאנטא 319 ווינטער-הילף (פיליאלע, פאמארסקא 1)-

* * *

דער אפצאהל דארף בעטרעפען לויט די פעסט-געשטעלטע נארמעס,

פון ברוטא פערדינסט ביז 300 זל. א חודש ½ פראצענט א חודש.

פון 301 ביז 400 זל. א חודש דריי פערטעל פראצענט א חודש.

פון 401 ביז 600 זל. א חודש 1 פראצ. א חודש

פון 601 ביז 800 זל. א חודש 1½ פראצ. א חודש.

פון 801 ביז 1200 זל. א חודש 2 פראצ. א חודש

פון 1201 ביז 2500 זל. א חודש 3 פראצ. א חודש.

פון 2501 און העכער 5 פראצ. א חודש.

די דעקלארירענדע און איינצאלענדע לויט די אויר-בענדערמאנטע נארמע דארפען נישט צאהלען אפ-צאהלען פון די וואויבונגען.

Dr. med. A. KLESZCZELSKI

כירורג-אוראלאג

וואוינט יעצט

Al. Kościuszki 60, tel. 174-99.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון צייהן און יאסלעס

האט זיך איבערגעצויגען אויף

Piotrkowska 56, tel. 129-77.

פוילישע פראצעסען

(א) פאר א פלוגבלאט מיט קאמוניסטישע ציפערן פון קהלות בעת די ארבייטער געשעהענישען אין לעמבערג, קראקע, א.א. שטעט זענען : עדוארד אנ-דזשעיאס (געוועז. פארזיצער פון א.ק.ר.פ.פ.ס.) און יוזעף קארבאוויאק (סעקרעטאר פון דערזעלבער אר-גאניזאציע) בעשטראפט געווארען יעדער מיט 2 וואר-כען ארעסט, אפליגענדיג די שטראף אויף 2 יאהר און צו בעצאהלען צו 50 זל. שטראף.

* * *

(א) ראטמאן שלמה גוטקעוויטש (פון „בונד") איז פערמשפט געווארען אויף א חודש ארעסט פארן ארויסגעבען א פלוגבלאט און שייכות מיט די לעצטע שטאטראט וואהלען אין וועלכען עס איז געווען אנ-געוויזען אז די ענדעקעס דראהען מיט מארד, אויב יהודען וועלען גיין שטימען.

אגב זענען צו די געריכטסאקטען צוגעגעבען געווארען די ענדעקישע פלוגבלעטער גופא, אין וועל-כע עס ווערט צ. א. געזאגט : „וועהר פון די יודען עס וועט גיין צו די וואהלען, וועט קריגען די ריכטיגע גאב", „פאר איטליכען טראפען פוילישע בלוט, וועט מען פערגיסען דאס בלוט פון יודען און זייערע משרתים די סאציאליסטען". „מיט אייערע אויגע-נישע שארפענס וועלען מיר אויספראקירען די גאס-סען" א. א. וו.

פאבאר 1916

(א) אין דער צייט ביזן 30. ד. ח. דארפען זיך [מע]לדען צו איבער - רעגיסטראציע אין דער מיליטער [אב]טיילונג ביי דער שטאטפערוואלטונג (פעטריקאר-[...] 165) די יונגעלייט פון יאהרגאנג 1916 — [או]ן אלע קאמיסאריאטען — וועלכע האבען זיך [ני]שט צוגעשטעלט צום בעשטימטען טערמין, מחמת [...]רינדערטע סיבות.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

מארגען, שבת, אמטירט אויף פיעטריק. 165 [די] צוגאב-פאבאר-קאמיסיע, צו וועלכע ס'דארפען זיך [שט]עלען אלע די, וועלכע וואוינען אין 1, 4, 6, [...] 10, 12. 13 און 14 קאמיסאריאטען, האבען [נא]ך נישט רעגולירט זייער בעציהונג צו מיליטער-[ד]ינסט און בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען [פ]ון דער סטאראסטווע.

פון די סעזאן-ארבייטער

(א) צוליב חשם אנטקומענעם פראסט (4 גראד [ק]עלט) זענען נעכטען אויפגעהערט געווארען [א]לע אויסערליכע בוי-ארבייטען.

* * *

(א) נעכטען איז אין דער שטאט פערוואלטונג [פ]ארגעקומען א קאנפערענץ וועגען פראלאנגירען די [...]ייט פון איינציגע סעזאנארבייטס.

עס איז בעשלאסען געווארען אדורכצופיהרען די [פר]אדוקציע בהדרגה'דיג און ביזן 19טען דעצעמבער [...]לען די היר-אהריגע ארבייטען ווערען פערענדיגט.

צום געגען-ראק-צוזאמענפאהר

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, פאהרט ארויס פון [לאד]ז א ספעציעלע דעלעגאציע פון דאקטוירים צום [ער]שטען אלפוילישען צוזאמענפאהר צו קעמפען מיט [...]ק-קראנקהייטען, וואס קומט פאר פון 6-טען ביזן [...]טען דעצעמבער אין ווילנע.

הנחה-אפצאהלען פאר ניי-יאר-קארטען

(א) אין שייכות מיט די אנקומענדע חגאות מעל-[...] די פאסט-דירעקציע אז ניי-יאהר-קארטען און [...]וואנשען וואס וועלען אנטהאלטען נישט מעהר [וו]י פינף ווערטער נישט רעכענענדיג דעם דאטום, און [...] אונטערשריפט פון אנגעבער — ווערען אפגע[שי]קט ווי דרוקזאכען. ד.ה. מיט א מארקע פון 5 גראשען.

רעדוקציעס אין טאמאשאווער טעקסטיל-פאבריקען

(א) אין שייכות מיט'ן אחמיניסטיטען סעזאן און מיטן מאנגעל אין בעשטעלונגען, זענען לעצטענס אין די טאמאשאווער טעקסטיל-פאבריקען געקינדיגט געווארען 300 ארבייטער. דער עיקר אזעלכע וואס האבען האט רעכט אויף צו בעקומען אונטערשטיט-צונגען.

איבערגעפאהרען אויף טויט

(א) אויף דעם באהנרווע צווישען פעטריקאו און [ט]אמאשאוו איז איבערגעפאהרען געווארען פון א צוג דער 48-יאהריגער באהנארבייטער אנטאני טאמשינסקי. מחמת גליטש איז ער געפאלען און דער צוג איז אריבער איבער איהם.

פאליציי פיהרט אן אויספארשונג.

ZACHĘTA

זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

גרויסער דאפעלטער פראגראם

I

„אונזער זונעלע"

אין דער הויפט-ראלע

SHIRLEY TEMPLE

II

דער מענש,

וואס האט צוקלאפט די באנק אין מאנטע-קארלא

אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

אריזיגע פאבריקס=שרפה

אפגעברענט דאבראניצקיס פאבריק=בנין.—2 פייערלעשער פערוואונדעט. — הונדערטער ארבייטער צווישען די פלאמען.—לאדזער קרייז-געריכט געווען בעדראהט פון די פלאמען

נעכטען מיטאג־צייט איז אין אונזער שטאט וואר־הער פארגעקומען אריזיגע פאבריקס־שרפה, פון וועלכער ס'איז אוועק מיטן רויך דער גרויסער פאר־בריקס:בנין פון די דאבראניצקים אויף ציגעל־גאס 57, אין וועלכען ס'האבען זיך געפינען עטליכע פאב־מערס.

ארום 3 א זייגער איז די שטאט אלארמירט גע־ווארען דורך דעם ברומען פון סירענעס, וועלכע האר־בען אנגעזאגט אז עפעס ווארט קומט פאר א גרויסע שרפה. באלד האט מען זיך דערוואוסט, אז עס ברענט די פאבריק פון די יורשים דאבראניצקי, ציגעל־גאס 57. אהער מיטארבייטער וועלכער איז אוועק אויפן ארט, פון דער שרפה האט צוזאמענגעשטעלט פאלגענדע פרטים:

אויף דער טעריטאריע פון דער ריזיגער פאבריק געפינען זיך אין די זייטען פאבריקס־לאגערען און די קעסעל־אפטיילונג און אין מיטען הויף א ריזיגער 4־שטאקיגער פאבריקס־בנין וועלכער האט 3 איינגענג, אויפן צווייטען און דריטען שטאק פון דעם דאזיגען בנין געפינט זיך **די לוין-וועבעריי פון א גע־וויסען זילבערבערג**, אויפן ערשטען שטאק גע־פינט זיך **די וויגאניע שפינעריי פון ערווין פעטער**. אויפן פארטער געפינען זיך **די הילפס-מאשינען** און אויפן פערטען שטאק **די סעל-פאקטארען**. פאר א זייגער 3 האט מען פלוצלונג באמערקט ווי פון די פענסטער פון פירטען שטאק שלאגט ארויס א געדיכטער רויך, וועלכער האט זיך גלייך פערוואנדעלט אין פייער־פלאמען, היות ווי די גאנצע פאבריק איז געווען גראד אין גאנג און אין די פערשידענע אפטיילונגען האבען געארבייט **עטלי-כע הונדערט ארבייטער, איז צווישען זיי ענטשטאנען א מוראדיגע פאניק. פון אלע זייטען, בעזונדערס די פרויען, האט מען זיך אנגעהויבען צו רייסען צו די פענסטער, כדי ארויסצושפרינגען. ערשט א דאנק דעם וואס עטליכע אר-בייטער און די פאבריקס - לייטונג האבען בעהערשט די לאגע, האט זיך איינ-געגעבען אפצוהאלטען די ארבייטער פון שפרינגען** און זיי זענען ארויסגעלאזען געווא־רען פון ברענענדען בנין דורך די כארמאלע און רע־זערוו־ארויסגאנג ווי אויך די ספעציעלע אייזערנע ליטערס.

דאס פייער האט רעוויל אנגעטראפען אויף ליכט־ברענענדען מאטעריאל וועלכער איז געווען אנ־געזאמעלט אין א גרויסער צאהל אין דער פארם פון בארן און אפפאל. האט זיך פערשפרייט מיט א געוואל־דיגער שנעלקייט און ווען ס'זענען אנגעקומען די אר־לארמירענדע פייערלעשער האט די שוין די שרפה גע־האט אנגענומען דראהענדע פארמען. באלד האט די פייערלעשער אנפירונג פעסטגעשטעלט אז ס'איז פאראן די געפאהר אז די קעסעל־אפטיילונג וועלכע גע־פינט זיך הארט ביי דעם פלאמענדען בנין, זאל אויפ־רייסען, וואס וואלט גורם געווען צו א גרויסער קאטא־סטראפע, באלד איז אבער געעפענט געווארען דער ווענטיל, דורך וועלכער ס'איז ארויסגעלאזען געווא־רען די אנגעזאמעלטע פארע און א דאנק דעם איז די דראהענדע קאטאסטראפע אויסגעמיטען געווארען.

צוליב דעם גרויסען אומפאנג פון דער שרפה זע־נען אויפן ארט אנגעקומען 16 **אפטיילונגען פון די פייערלעשער** און זוי אויך דער אפיצירען־קורס, וועלכער קומט איצט פאר אין לאדז. די אקציע איז אויפן ארט שנעל ארגאניזירט געווארען און די הויפט־אויפמערקזאמקייט איז געלייגט געווארען דער ויף, אז די פלאמען זאלען זיך נישט אריבערטראגען אויף די שכנותדיגע בנינים.

דער ברענענדער בנין ריהרט אן פון איין זייט דאס געביט אז וועלכען ס'געפינט זיך דאס לאדזער קרייזגעריכט, פון דער צווייטער זייט גרענעצט ער מיט דעם וואוינהויז אויף ציגעל־גאס 59 ווי אויך מיט דער פאסעסיע אויף איגעל־גאס 61, וואו ס'גע־פינט זיך אן איינשטאקיגער בנין. אין וועלכען ס'גע־פינט זיך די קאנסערוען־פאבריק „אורייא".

די פלאמען האבען צוערשט ארומגענומען די זייט פון פאבריקס־בנין, וועלכע געהט ארויס צום קרייז־געריכט, ווען האבען זיי זיך פערשפרייט אויפן גאנ־צען בנין און אין א געוויסען מאמענט איז אפילו געווען די געפאהר אז די פלאמען זאלען זיך אריבער־כאפען אויף דעם פאבריקס־קאמפלעקס אויף דער צווייטער זייט גאס, צעגעלניאנא 66.

דעם ברענענדיגען בנין איז שוין נישט געווען קיין מעגליכקייט אפצוראטעווען און יעדע עטליכע מינוטען האבען זיך אנגעהויבען איינצוהרייסען די פאדלאגעס און די מאשינען זענען אראפגעפאלען פון איין שטאק אויף דעם צווייטען אזוי, אז צום סוף איז פון אלעם געבליבען א חורבה, ס'איז אויך געווען די געפאהר, אז ס'זאלען איינפאלען די מויערען פון ברענענדען בנין און צוליב דעם איז די אקציע פון די פייערלעשער זעהר בעשווערט געווארען, זי איז אבער געפיהרט געווארען זעהר ענערגיש אונטער דער אנפיהרונג פון די קאמענדאנטען דר. מאריקאם און איינזש. קאוואלטשיק און ס'האט זיך איינגעגעבען אפצוראטעווען אלע שכנותדיגע בנינים און אב־יעקטען.

פון גאנצען דאבראניצקים בנין איז גארנישט גע־בליבען, סיי דער בנין, מאשינען און רוהשטאף זע־נען פולשטענדיג פערניכטעט געווארען פון די פייער־פלאמען.

ס'איז פאראן א האפנונג, אז אלע אר-בייטער איז געלונגען זיך צו ראטעווען צוליב דער מהומה איז אבער נאך נישט אדורכגעפירט געווארען קיין אפעל און מען ווייסט נישט צי אימיצער פון זיי איז נישט אמאל געבליבען אין בנין, פיל פון די ארבייטער זענען ארויס אהן די אויבער-מלבושים וועלכע זענען פער ברענט געווארען.

עטליכע הונדערט ארבייטער זענען געבליבען אהן ארבייט, די מאשינען, סחורה און בנינים זענען גע־ווען אסעקורירט אין עטליכע פערזיכערונגס געזעל־שאפטען.

אויפן ארט פון דער ריזיגער שרפה זענען אנגעקו־מען געווען פארשטעהער פון דער מאכט און גע־מיינ־ליך: פראקוראר ארליקאווסקי, נאטשעלניק פון דער פאליטיש - געזעלשאפטליכער אפטיילונג ביי דער וואר־יעוואדשאפט דר. וואנטא, סטאראסטע הר. מאס־טאווסקי, פאליציי־קאמענדאנט אינספ. ניעדזשעלסקי א. אנד.

ס'איז אנגעהויבען געווארען א גענויע איבער־זוכונג כדי פעסטצושטעלען די סיבות פון דער [...] און די גרויס פון די שאדענס.

בעת דער רעטונגס־אקציע איז פערוואונדעט געווארען דער פייערלעשער פון דער צווייטער [...] לאנג שרוואוזור בערנאנט (קילינסקיעגא 225), [...] סטאנציע האט איהם ערטיילט הילף.

6 א זייגער אין אוונט האבען די פייער[...] אפטיילונגען אנגעהויבען ארוימצופאהרען [...] ערע קאזשארען, אויפן ארט זענען נאך פערבליבען אפטיילונגען, כדי צו פערהיטען אז דאס [...] זאל וואס מליעט זיך זאל זיך ווידער [...] צינדען. דאס ארט ארום דעם אפגעברענטען [...] אפגעצוימט געווארען כדי ס'זאל נישט [...] קיין קאטאסטראפע, אויב די מויערען זאלען [...] פאלען.

* * *

אויך א צווייטער פייערלעשער באגומיל [...] האט בעקומען בראנד־וואונדען. די פרוואט[...] סטאנציע פון לעגיאנאוב 6 (טעל. 12-333) [...] ערטיילט די ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין [...] טאל.

דאס רחמנות פון „קוריער לודזקי" אויף די ענדעקישע סטודענטעד

דער „קוריער לודזקי" בעמיהט זיך, לעצטענס צו פערקאנקורירען דעם „ארענדאווניק". אין מיט־וואכדיגען נומער יודמעט די ציימונג אן ארטיקעל וועגען די אנפאלען פון די ענדעקישע סטודענטען אויף די יודען אין די אוניווערזיטעטען.

מיר ברענגען ווייטער דעם דאזיגען ארטיקעל אהן קאמענטארען.

דער „ק. ל." שרייבט:

— „די געשעהענישען אויף אונזערע הויכ־שולען, וועלכע איז דער יודישער און ליבקער פרעסע אפגעפערטיגט מיט די בע־צייכנונגען: „פאגראם - ארויסטרעטונגען אדער מעשים פון די ענדעקישע „פאלקאזשעס" [...] ד. גל. מיט אזעלכע צודרינגליכע פראזען און נישט איבערקלויבעריש עפיטעטען איבערגעהט מען צום טאג־ארדנונג איבער דער טראגישער פראגע, וואס גרייכט טיף צום גרונד פון דער פוילישער ווירק־ליכקייט.

עס איז אהן ספק, אז די פארמען וועלכע עס בעהמען אפט אן די ארויסטרעטונגען פון דער פוי־לישער אקאדעמישער יוגענד זענען בעדויערענס־ווערט, אבער פונקט די דאזיגע עקסצעסען, אזעל־כע ברוטאלע אין זייערע פארמען, די דאזיגע בלא־קאדען פון די אוניווערזיטעטס-בנינים, די הונגער־שטרייקען, בעת וועלכע, זי אין ווילנע, עס טרעפען זיך פאלען פון חלשות און ערשוואכונגען בעווייזען אז מען האט דא צו טון מיט בונטען, וועלכע [...] ארויסגערופען צוליב פערצווייפלונג. נאר די [...] צווייפלונג האט געקאנט שטויסען די יוגענד [...] אזא אקציע.

ווייל לאמיר אריינגעהען אין זייער לאגע [...] נאר די אונגערהערטע שווערע לעבענס-בעדינגו[...] איצט, גויט, אלס בעגלייטער פון די סטודיעס, [...] קעמפען מיט'ן טאג־טעגליכען הונגער — דאס [...] וואלט די יוגענד, איהר לעבעדיגע קראפט, די [...] אויסשעפליכע ווידערשטאנדס ענערגיע — בעקע[...] ווען עס יואלטען געלויכטען פאר איהר עפעס [...] זאנגען פון א בעסע־ער צוקונפט. אבער די פוי[...] יוגענד ווייסט, אז ערשט נאכ'ן פערענדיגען די [...] יעס ווארט אויף איהר דער אמת'ער גיהנום, [...] אלע פראפעסיעס זענען די ערטער שוין בעו[...] בעזעצט הויפטזעכליך דורך יודען. אין דער [...] קאטור, מעדיצין, דענטיסטיק און אלע מענ[...] צווייגען פון ארבייט, יואו יודען בילדען א [...] דירטע אפטמאל דערדריקענדע מעהרהייט. און [...] פוילישע יוגענד זעהט, אז פאר איהר פעהלט [...] אין איהר אייגענעם לאנד, אז א פרעמדער שטופ[...] אפ פון די נאטירליכע געביטען פון ארבייט, [...] ענטשטייט א מאנסטרועלע לעבענס-פאראדאקס [...] איהר אונגלויטיגקייט.

דאס איבערגעזעטיגקייט פון פוילען מיט [...] יודישען עלעמענט איבער דער מאס פון דעם, [...] א לאנד קאן אויסהאלטען, ווארפט זיך אזוי אין [...] אויגען ארויין, אז אפילו די ערנסטערע יודישע [...] טוער ווי זשאבאטינסקי, דער גע[...]. דעפוטאט [...] בוים — האבען דאס פערשטאנען, לעצטענס איז [...] דעם זין אויך ארויסגעטרעטען לארד מעלטשע[...] בעקאנטע ענגליש־יודישע פערזענליכקייט. אלע [...] בען זיי פעסטגעשטעלט, אז א פערשטארקטע [...] א גרויסען פערנעהם ארבאניזירטע, מיט דער [...] פון איבערנאציאנאלען קאפיטאל, עמיגראציא[...] אקציע פאר יודען פון פוילען איז אונבעדינגט [...] טיג. פוילען, אין וועלכען עס פעהלט ברויט [...] ארבייט פאר מיליאנען פון דער ארט'יגער בעפ[...] קערונג קאן נישט מעהר אויסהאלטען דריי און [...] האלבען מיליאן יודען. דאס זענען דאך נישט [...] אנטיסעמיטען, וועלכע עס פערפאלגט אזוי אונ[...] טום דער פערהיסטעריזירטער יודישער נאציאנאליז[...]

די דאזיגע נאכדענקליכע ארויסטרעטונגען [...] בען אנגעטראפען אויף א שטורם מצד דעם יודיש[...] שאוויניזם.

פיינדליך האבען זיך אויך בעצויגען די יודיש[...] עלעמענטען צו דער איניציאטיוו פון דער פויליש[...] רעגירונג אין דער פעלקער־ליגע, יעדער, אפילו די בעשיידענסטע פוילישע שטימע, אין דעם ענ[...] ווערט בעגעגענט מיט א שטורם פון בעשולדיגונגען וועגען אנטיסעמיטיזם.

דער יודישער נאציאנאליזם קעמפט פערעקש[...] מיט דער לעבעדיגער זעלבסטפערשטענדליכקייט, [...] בעפארצוגט, אז פון דער צווייטער זייט זאלען [...] און רעאליזירט ווערען פראיעקטען פון אזוי פער[...] במאסען דאס לעבען פון די יודען אין פוילען, [...] זיי זאלען פערשטיין די נויטווענדיגקייט אפצוטרעט[...] האט אלזא דאס וואס רופט אליין, מיט זיין פאנא[...] טיזם, ארויס.

טעאטער „פילהארמאניע"

20 נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

ווילנער יודישע אפערעטען-טרופע

נחמה, קאדיש, חאש, שלמה קוטנער

פרייזען — פון 40 גר. ביז 1.09

מיט'ן גאנצען ערשטקלאסיגען אנסאמבל:

א. בלאט, י. חאש, פעטערמאן, א. גראדנער, אידינא, קאדיש, ש. קוטנער, א. ליפאווסקא, נחמה, י. ביי-ווירט, ע. רייכער, מ. ראבין, ע. טאפעל א. א.

היינט פרייטאג 9 אוונט — מארגן שבת 4.30 נאכמ. און 9 אוונט — זונטאג 4.30 נאכמ. און 9 אוונט

פרעמיערע!

די גאליציאנער מויד (אמעריקאנער חתונה)

פריילעך! לעבעדיג! אמוזירענד!

טאנצען, זינגען, לאכען!

אפערעטע אין 2 אקטען מיט א פראלאג פון יאסוב.

מוזיק: רומשינסקי.

גרויסער כאר און ארקעסטער. —::— שענסטע געזאנגס-נומערן!

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע".

EUROPA

אנהייב 4, 6, 8 און 10 אוו.

אריגינעלע מוזיקאלישע קאמעדיע

קין און הבל

אין די הויפטראלען:

Clark Gable i Marion Davies

פרייזען אויף אלע סעאנסען פון 80 גר.

קיין ארץ=ישראל

דורך טריעסט און קאנסטאנצע.

שיפסקארטען

אויף הר-ציון און הר-כרמל.

פעקלעך קיין רוסלאנד

פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאס וועלט-רייזע-ביורא

Union Lloyd

42 פיעטריקאווער 42

טעל. 107-87.

צוויי בענק פאר דער לאדזער טעקסטיל-אינדוסטריע

איינע פאר דער לויהן-אינדוסטריע די צווייטע פאר שטרייך-גארן-שפינער

אויף דער לעצטער פערזאמלונג פון פערבאנד פון שטרייך-גארן שפינער פון דער לאדזער וואיעוואדסטווע איז ארומגערעדט געווארן דער פראיעקט צו שאפן אין לאדז א באנק פון די שטרייך גארן שפינער. די פערזאמעלטע האבן אפראבירט דעם פראיעקט און עס איז אנגעוויזן געווארן, אז דאס שאפן א באנק איז איצט אויף דער צייט און אז עס זענען פארהאן קאנקרעטע מעגליכקייטן צו רעאלי זירן דעם פראיעקט.

לויט דעם פראיעקט וועט די באנק האבן קודם כל א אינוועסטיציע כאראקטער זי וועט זיך אבער פערנעמען מיט דיסקאנטא פאר די שטרייך גארן שפינער און זי וועט געגרינדעט ווערן אויף קאאפע ראטיווע יסודות.

מיר האבן שוין בשעתו מיטגעטיילט, אז דער פערבאנד פון דער לויהן-אינדוסטריע איז אויך ארויס געטרעטן מיט א פראיעקט פון שאפן א באנק און ווי מיר דערויסן זיך זאל די צוגרייטונגס אר בייטן שוין זיין פערטיג, די לויהן-אינדוסטריע געניסט לחלוטין נישט פון קרעדיטן אין די מלוכה בענק און אויך נישט אין די פריוואט-בענק און זי וויל דעריבער זיך שאפן א אייגענע קרעדיט-אינסטיטוציע.

Pomoc bezrobotnym
to nie jałmużna
to obowiązek
i nakaz sumienia.

געוואלט חתונה האבען מיט א מיידעל

פאר דער חופה האט מען זיך דערוואוסט, אז ער האט א פרוי מיט 5 קינדער

מיט 7 חדשים צוריק האט זיך אריינגעצייגען אלס סובלאקאטאר צו דער פאמיליע זשענטקאווסקי, פלינארסקא 8 א געוויסער אברהם גלזבוים, 37 יאהר אלט. ער האט זיך פארגעשטעלט אלס איינזאמער אונ טערמאן און איז געקומען פון ביאלע זוכען ארבייט אלס טישלער. ביי דער פאמיליע זשענטקאווסקי האט זיך גלזבוים בעקענט מיט א מיידעל חנה גרודמאן, וועלכע איז א גליזבוים'ען און פרל. גרודמאן האט זיך פארגענומען א נאהענטערע בעקאנטשאפט און ענדליך האט גלזבוים אויסגעדריקט זיין פרייקונג חתונה צו האבען מיט חנה גרודמאן.

דאס מיידעל איז אויך בעשטאנען אויפ'ן שידוך, נאר זי האט געוואלט זיך דערוויסן ווער איהר „בעשערטער" איז. צוליב דעם, וואס גלזבוים האט אנטגעגעבען עטליכע אדרעסען אין ביאלע, האט חנה גרודמאן אוועקגעשריבען עטליכע בריף קיין ביאלע, אלע בריף זענען אבער צוריקגעקומען. גלזבוים האט זיך פערטיידיגט דערמיט, וואס די מענשען וועלכע ער האט אויפגעגעבען, זענען געווים שוין ארויס פון ביאלע און צוליב דעם האט ער אויפגעגעבען עטליכע אדרעסען אין מאמאשאוו. חנה גרודמאן איז נישט מיד געווארן און האט געשריבען קיין מאמאשאוו, דערווייל האט מען זיך געגרייט צו חתונה און נעמצאכט וגוצאות. היות אויך די בריף פון מאמאשאוו זענען צוריקגעקומען, איז ענטשטאנען דער חשד, אז גלזבוים גיט אויף פאלשע אדרעסען, צוליב דעם איז חנה גרודמאנ'ס ברודער אוועקגע פאהרען קיין טאמאשאוו און דארט האט ער געמאכט די ענטדעקונג, אז אברהם גלזבוים האט אין טא מאשאוו אויף אנטגעגעבען א 24 א פרוי מיט 5 קינדער, מיט עטליכע חדשים צוריק איז ער אוועקגעקומען פון דער היים און מ'האט נישט געוואוסט וואו ער איז אהינגעקומען.

גלזבוים, וועלכער ארבייט איצט אויף א פאם טען אין לאדז, איז אזוי ארום דעמאסקירט געווארן.

קיין שטעטישע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאלענע קאסעטקע. זיכער און גוט פראצענטירט

זאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימנים פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווען געזעץ (Dz. Ust. str. 55/34) וועלכער פערווערט צו ערטיילען אינפארמאציעס הז אמטליכע הז אנדערע ארגאנען.

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדז נור פעטריקאווער 29

ברייטע ווערביר-אקציע פאר'ן יודיש וויסענש. אינסטיטוט

דער יוד. וויסענש. אינסטיטוט האט, א דאנק זיינע ערנסטע אויפטועו און דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון יודישער פארשונגס-ארבייט, זיך דערוואר בען די סימפאטיע פון אלע שיכטען פון דער יודי שער בעפעלקערונג.

טויזענטער זאמלער און פריינט פון יוו"א, וועל כע זענען צעזייט איבער שטעט און שטעטלעך — אט דאס איז דער בעסטער בעוויז, אז די ארבייט פון יוו"א האט געשלאגען טיפע וואָרצלען אין דעם יודישען פאלקס-לעבען.

נעמענדיג אין אכט די קאלאסאלע אויפגאבען, וועלכע שטעהען פאר'ן יוו"א אין דער נאהענטסטער צוקונפט, האט די צענטראל-פערוואלטונג בעשלאסען צו פראקלאמירען א יוו"א-חודש אונטער דער לאזונג:

הונדערט טויזענט נייע פריינד פארן יוד. וויסענש. אינסטיטוט

די פערוואלטונג פון דער „געז. פריינט פון יוו"א. וויסענש. אינסט. אין לאדז" האט לעצטענס אפגע האלטען א זיצונג, אויף וועלכער ס'איז ברייט ארומ גערעדט געווארען דער פלאן, ווי אזוי דורכצו פיהרען דעם יוו"א-חודש אין לאדז. ס'זענען פאר אויסגעזעהען א גאנצע רייה קאנפערענצען און פיי ערליכע ארויסטריטען מיט דער בעטייליגונג פון די בעקאנטע וויסענשאפטלער י. לעשטשינסקי און זלמן רייזען, וועלכע זענען ספעציעל דעלעגירט גע ווארען פון דער צענטראל-פערוואלטונג אנצופיהרען מיט דער אקציע. כדי צו קענען ווי געהעריג דורכפיה רען די אלע ארבייטען, האט די פערוואלטונג אויך בעשלאסען איבערצוטראגען דאס זיץ-ארט פון דער געז. אין דעם נייעם לאקאל פון זש. ט. ק. פיעטרקא ווער 101.

מאנטאג ד. 1. דעצעמבער קומט פאר די ערשטע פייערליכע קאנפערענץ, אויף וועלכער זענען גע ווארען איינגעלאדען לאדזער פערזענליכקייטען און פארשטעהער פון אינסטיטוציעס. די לאדזער יודישע געזעלשאפט וועט זיכער זי געהעריג אפשאצען די ערנסטקייט פון דער דאזיגער אקציע און וועט אקטיוו זיך בעטייליגען אין אויפבוי פון דעם דאזיגען פרעכטיגען בנין.

Casino

לעצטע 2 טעג!

אנהייב 4, 6, 8 און 10 אווענד.

„דער הער מיט די מיליאנען"

אין דער הויפט-ראלע:

Gary Cooper

מארגן, שבת, ד. 28 נאוועמבער ד. י. 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פיעטריקאווער 101 (2. אפיצינע, 1. שטאק) א

משה בראדערזאן-אוונט

אין שייכות מיט'ן דערשיינען פון זיין ניי בוך א. נ. „פארשמעלונגען".

עס בעטייליגען זיך:

רעד. י. אוגער,
יאנקל אדלער,
נ. בלומענטאל,
משה בראדערזאן.

אין פראגראם צ. א.
אימפראוויזאציעס אויף אויפגעגעבענע טעמעס.

ווינטער-קאלאניע פאר אריטע שול-קינדער

האט געשאפען סיתומים-הויז (זגער-זשער 40) אין רודא-פאביאניץ

ווי בעוואוסט, איז דאס יתומים-הויז (זגערזשער 40) איבערגעטראגען געווארען קיין רודא-פאביאניץ. דעם פארהאנענעם זומער-לאקאל איז ביי דעם יתומים-הויז געעפענט געווארען א ווינטער-קאלאניע פאר די ארימסטע קינדער פון די יודישע פאלקס-שולען.

צו דער ערעפענונג זענען געקומען די פערוואל־טונג מיט'ן פרעזעס מענדעל רייכענבאך בראש, פרויען-קאמיטעט און איינגעלאדענע געסט.

די קינדער וועלען זיך אין דער קאלאניע אויפ־האלטען א חודש צייט. יעדען חודש וועט ארויסגע־שיקט ווערען אן אנדערע גרופע.

א זיצונג פון לאדזער וואיעוואדזטווע-ראט

דער לאדזער וואיעוואדע ה' האוקע־וויטש האט אויפ'ן 10 ק. ח. צונויפגערופען אין לאקאל פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע א זיצונג פונם לאדזער וואיעוואדזשאפט-ראט, אויף וועלכער עס וועט מחוץ דער בעהאנדלונג פון א רייהע אקטועלע פראגען — אפגע־שטעלט ווערען דורכ'ן וואיעוואדע סחפא א בעריכט וועגען דעם אלגעמיינעם מצב אין דער גאנצער וואי־עוואדזשאפט און אויך פון די יאהרען 1934-35 און וועגען די וויכטיגערע פלענער אויף להבא.

וועמענס געלד?

(א) אין דעם אויספארשונגס־אמט אויף קיליני־סקיעגא 152 (צימער 3) געפינט זיך אפצונעהמען א פארטמאנעטקע מיט געלד, וואס איז געפונען געווא־רען אויף דער גאס.

צובראכען א האנד

(א) אויף זאוואדזקא גאס איז געפאלען און צו־בראכען א האנד די 53־יאהריגע אסתר שיין (פילסוד־סקיעגא 63).

פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין א קליניק.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne
ARNOLD BRAWERMAN
Łódź, P.O.W. 13, tel. 175-85
Zaprowadza i prowadzi księgowość na mieście i w biurze pg. wymogów Skarbowych po cenach przystępnych. Biuro czynne od 9—2 i od 4—7.

דער גורל פון א פרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

(19

אין דער זעלבער רגע איז זיין בליק געפאלען אויף א בריף מיט שאכטנערס נאמען און אדרעס. ער האט שנעל אריינגעלייגט דעם בריף אין קעשענע. דערווייל האט זיך דערהערט א קלונג פון דעם טיר־גלעקעל און נאך א קלונג. ער הערט ווי עמיצער שטעקט אריין א שליסעל אין שלאס, פרובירט עפענען. ער הערט ווי מען טרייסעלט די טיר. דער ריגעל האלט זי פער־שלאסען. א רגע פערלירט ער זיך און בלייבט שטיין נישט רירענדיג מיט קיין אבר. ער כאפט זיך אבער גאלד, אז אויב ער וועט נישט האנדלען, און האנד־לען שנעל, איז ער א פערלוירענער. וואר עס זאל דארט נישט זיין הינטער דער טיר, וועט ער באלד רופען א פאליציאנט. מען וועט איהם דא געפינען און דאן איז אלץ פערפאלען... ער איז אבער אין א קלעם און ווייסט נישט וואס אנצוהויבען טון. די שרעק קריגט די אויבערהאנד איבער איהם און פאר־ראליזירט זיין געדאנק. פערשידענע געדאנקען פון אנט־לויפען פאלען איהם איין און ער ווארפט זיי שנעל אפ: לויפען דורכן פענסטער איינמיטען העלען טאג, וועט מען איהם כאפען, און אנטלויפען דורך דער טיר קען ער נישט... דערווייל דערהערט ער א לעצ־טען ריס פון דער טיר איז א שנעלען ארויסלויפען פון די טרעפען.

— דאס גייט מען רופען פאליציי — גיט איהם א זאג אין קאפ.

ער לויפט צו צום פענסטער און כאפט א שנע־לען קוק. ער זעהט אננא'ן ארויסלויפען פון קארידאר.

— איז האט הייסט עס, די דינסט אננא, זי לויפט צום רופען פאליציי צו מיר. ווי קומט עס וואס זי איז אזוי שנעל געקומען פון דער קירך, מן הסתם האט זי זיך פערבענקט נאך מיר. איך טראכט נארייש־קייטען, איך מוז עפעס טון! אנטלויפען דורך דער טיר. ניין, זי קען גלייך אנקומען מיט א פאליציאנט און מיך כאפען אנטלויפענדיג.

מיט אמאל איז איהם איינגעפאלען א געדאנק, ער האט שנעל צוזאמענגעלייגט אלע פאפירען אין שופ־לאד, איהם פערשלאסען אזוי אז עס זאל גארנישט בעמערקט ווערען, אז מ'האט זיך ביי איהם געפארעט ער איז דאן צו צו דער טיר און אויפגעריגעלט דעם ריגעל, אין וואשצימער האט ער זיך אויסגעוואשען די אויגען מיט זייף, כדי זיי זאלען זיין רויט ווי פון שלאף, ער האט דאן גענומען א בוך אין האנד, זיך אוועקגעזעצט אויף א פאטעל און זיך געמאכט ווי ער שלאפט, ווי נאר ער האט זיך אוועקגעזעצט האט זיך די טיר ראשיג אנ'עפען געטון און אלעקסאנדער האט געהערט א מענערישע שטימע אויסשרייען:

— וואס ווילסטו, די טיר איז אפען?!

— ענטשולדיגט מיר. ענטשולדיגט מיר טויזענד מאל — האט זיך אננא פערענטפערט פארן פאליציאנט זי האט נישט געוואלט ער זאל ווייטער גיין אין די צימערען, ווייל זי אליין האט זיך געפיהלט שולדיג, וואס זי האט איבערגעלאזט א פרעמדען מאן, איינער אליין, אין אוהרע פאלעבאטימס הויז און זי האט מעוואלט. אז קיינער זאל פון דעם טישט וויסען. זי האט דערווייל נאך אמאל בעדאנקט דעם פאליציאנט און איהם געזאגט, אז ער קאן שוין אוועקגיין, זי איז איצט שוין אליין נישט געווען זיכער צי די טיר איז געווען פערריגעלט פון אינעווייניג, צי זי האט שלעכט אפגעשלאסען דעם שלאס און דערבער נישט געקענט עפענען די טיר...

דער פאליציאנט איז אוועקגעגאנגען, און ווען אננא איז אריין אין ביבליאטעק צימער האט זי דארט געטראפען אלעקסאנדערן „שלאפענדיג" זעהר גוט שמאס. זי האט איהם גענומען וועקען און ס'האט גע־דויערט א לאנגע צייט ביז זי האט איהם אויפגע־וועקט, ער האט צעעפענט זיינע אויגען, וואס זענען געווען רויט און וואס אננא איז געווען זיכער, אז עס איז פון שלאפען.

— איך בין אנטשלאפען געווארען לייענענדיג דאס בוך, — האט ער גענעצענדיג, ווי ער וואלט נאך נישט ארויס פון שלאף, א זאג געטון.

— איך האב געקלונגען דאס גלעקעל און גערי־סען די טיר.

— אזוי? — האט זיך אלעקסאנדער געוואונדערט. — איך האב אזא שווערען שלאף, אזוי ווי א בער. אמאל איז געווען א פייער ביי אונז אין הויז. זענען די פייערלעשער געקומען און געטראגען און די גאנצע גאס איז געווען אויף און איך בין געשלאפען.

— יא, יא, איך בין שיער נישט אריין אין משוגעת צוליב איהם.

— וואס?

— א, גארנישט, גייט וואשט זיך אפ. אייערע אוי־גען זענען זעהר רויט פון שלאף.

ער האט נישט געברענגט קיין סך פראגען און איז אריין אין וואשצימער, דארטען, פערשליסענדיג זיך פון אינעווייניג האט ער ארויסגענומען דעם בריף, וואס ער האט גענומען און שופלאד אין איבערגעליי־ענט: „גוסטאוו שאכטנער, 77 לאוקוס סטריט, פילא־דעלפיא, פא." א פרייד־ענער ציטער איז איהם דורך־דורכגעגאנגען ליב, ער האט א שפור... ער וועט גע־פינען שאכטנער. ער וועט אויסגעפינען וואו זיין מאכטער איז...

ווען ער איז צוריק אריין צו אננען איז ער געשטא־נען ווי אויף הייסע קויהלען, ער האט קיין געדולד נישט געהאט דא ווייטער צו בלייבען אפילו איין מי־נוט. לפנים אבער האט ער מיט איהר נאך פערבראכט א האלבע שעה. נאכדעם האט ער זיך פאר איהר איי־דעל ענטשולדיגט און איהר דערקלערט, אז ער מוז אוועקגעהן, ער האט זעהר א וויכטיגען ענין צו דער־לעדיגען. האט ער איהר געזאגט, עמיצער שלאגט איהם פאר עפעס א שטעלע.

ווען ער איז ארויס אין דער גאס איז ער נאך אפ־געגאנגען א פינף גאסען, נאכדעם האט ער ביי א פער־ביינעהער נאכגעפרעגט ווי אזוי מען פאהרט קיין פילאדעלפיא. און אין דריי שעה ארום איז ער שוין געווען ביים אויסגעפונענעם אדרעס.

77 לאוקוסט סטריט, איז געווען א קווארטאל וואו מען פלעגט פערדינגען צימערן אויפן טאג און אויף דער וואך. דאס האט איהם אריינגעשפילט אין האנד אריין, ער איז אריין אהין און זיך פערדונגען א צימער.

אין זעלבען אווענד זיצענדיג אין הויז, אויסגעגל־רעט דאס פנים אין א צייטונג, האט אלעקסאנדער דערזעהן שאכטנער אריינקומען, זיין פנים איז פינ־סטער און ביין און רשעות, מאכט עס אויסזעהן טריב און דראהענד.

עס כאפט אן אלעקסאנדערן א שרעקליכען עקעל און האס צו דעם מאן וואס האט פערפינסטערט דאס לעבען פון זיינע טעכטער... אין זיינע אויגען איז ער דאס נידעריגסטע וואס ס'איז דא אויף דער ערד, דאס מיאוסטע פון אלע מיאוסקייטען. אין זיין האס געפינט ער נישט קיין שום זכות אויף איהם. ער קוקט אויף איהם מיט טויטליכען האס, אוראלטע שנאה וויישט אין איהם אפ יעדען ציוויליזירטען געפיל. מיט חיה'שער הנאה וואלט ער זיך אויף איהם געווארפען און זיך איינגעגעסען אין זיין גארגעל.

(פארטזעצונג קומט).

אומאפרופליך לעצטע וואך גאסטשפילען!!
פון אמעריקא'ס וועלט-קינסטלער
לוסי און מישא גערמאן
מיט זייער געקליבענעם ווארשאווער אנסאמבל
היינט פרייטאג און מארגען שבת, 9.15 א זייגער אוונט
2 גרויסע הנחה=פארשטעלונגען 2
לעצטע געלעגנהייט צו בעוואונדערן די גרעסטע וועלט-סענסאציע
רחל'ס קינדער

בילעטען פון 11 פריה ביי דער טעאטער-קאסע.
גרייט אייך צו לוסי און מישא גערמאנ'ס געזעגנונגס-אוונט!!

טעאטער „ראזמאיטאשטשי“
ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25
דיר. דוד צעלמייסטער.
ספעציעל ביליגע פרייזען אויף אלע פארשטעלונגען
פון 54 גר. ביז 2 זל.
מיט אלע צושלאגן.

אכטונג! גרויסע סענסאציע!
מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג
צו ביליגע פרייזן!
צום לעצטען מאל!
דער נייער גרויסער וועלט=שלאגער
מאמע — און — שוויגער

בריף אין רעדאקציע

צו דער
ח' רעדאקציע „נייער פאלקסבלאט“
חשוב'ער הער רעדאקטאר!

אין שייכות מיט'ן בעריכט וועגען פערלויף פון דער נעכטיגער זיצונג פון קהלה־ראט אינם נעכטיגען נומער פון אייער ח' צייטונג, בעט איך למען האמת חיכטיג צו שטעלען, אז די פראקציע פון אומפארטייאישע רעליגיעזע יודען אין קהלה־ראט האט אלס פראקציע, וואס זענען טעכטען בעהאנדעלט די וואָרען, געשטימט צוזאמען מיט חער פראקציע פון „אגודת ישראל“.

איך דאנק אייך, ח' רעדאקטאר, פאר'ן אפדרוקן מיינע דאזיגע שורות און צייכען
מיט אכטונג
א. נ. פון דער פראקציע פון אומפארטייאישע רעליגיעזע יודען אין לאדזשער קהלה־ראט:
יצחק מאיר וואידיסלאווסקי
פרנס

דער ביישטשטער רבי איז לאדז

דער ביישטשטער רבי, וועלכער איז אן אייניקל פון קאמארנער רבי זצ"ל און וואוינט אין דוזאַ־שיץ איז געקומען באך לאדז. ער שטייט איין ביי זיין זוהן הרב עפשטיין פעפער גאס 4, ער האט דא פערבריינגען ביז'ן קומענדען מיטוואך. 7738

א גרויס וויסענשאפטליך ווערק וועגן תנ"ך און תלמוד
פון דר. א. ש. קאמעניעצקי

אין קורצען ענדיגט אונזער בן עיר, דער בארימטער אריענטאליסט און גרינדליכער תנ"ך און תלמוד־קענער ד"ר א"ש קאמעניעצקי, זיין גרויסע ארבייט, איבער דער גאנצקייט, עכטקייט און אריגינאליטעט פון תנ"ך.

עס זענען דא אויך פון אונזערע געלעהרטע, וואס האבען זיך בליבד פערלאזען אויף די ביבעל־קריטיקער צווישען וועלכע עס זענען דא אנטי־יודישע געשטימטע, וועמען מען מעג חושד זיין, אז זיי האבען געשטרעבט צו שאדען אונזער גייסטיגע רייכטום תנ"ך.

די ארבייט איז כמעט די ערשטע אויף דעם געביט, אויפ'ן יסוד פון די בעסטע וויסענשאפטליכע דערגרייכונגען.

פראטעסט פון יודישע האנד־ווערקער־ראטמענער
וועגן ענין אדוואקאט ווייצמאן—מינצבערג

די גרויסע פערזאמלונג פון די יודישע האנד־ווערקער, קליינהענדלער, ראד - פערקעהר און אנדערע פראפעסיאנעלע און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, וואס איז פארגעקומען, דינסטאג, דעם 24. נאוועמבער ד. י. האט אויסהערענדיג דעם בעריכט וועגען דעם ענין אדוו. ווייצמאן און ה' מינצבערג, אנגענומען איינשטימיג פאלגענדע רעזאלוציע:

מיר די פערזאמעלטע בעגריסען מיט פרייד די עהרליכע, ווירדיג־שטאלצע ארויסטרעטונג פון אונזער חשוב'ן פרעזעס אדוו. ווייצמאן געגען די אלערליי וואהל־מיסברויכען בעת די קהלה־וואהלען אין לאדז פון 1931 יאהר און די אנדערע פאר־וואורפען געגען ה' מינצבערג, מיט זיין היינטיגע מעהרהייט אין דער קהלה.

די פערזאמלונג זעהט אין דעם ארויסטריט פון ה' אדוו. ווייצמאן א מוטיגע האנדלונג פון א געוויסענהאפטען עסקן און שטאלצען פערטיידיגער פון די ברייטע יודישע פאלקס־מאסען. די פער־זאמלונג פעראורטיילט די מיאוסע שטעלונג פון'ם לאדזשער ראבינאט. מיט אזא האנדלונג האט דער ראבינאט זיך נישט מעהר ווי זיך אליין קאמפראמיטירט: ספעציעל מיט דער ארויסטרעטונג פון רב קרול האט זיך דער ראבינאט נידריג געשטעלט אין די אויגען פון די יודישע מאסען.

די פערזאמלונג האט די פולסטע איבערציי־גונג אין דעם ריינעם אמת און פולער גערעכטיג־קייט פון אונזער געעהרטען פרעזעס ה' אדוו. יוסף ווייצמאן מיט זיין ארויסטריט אין דאזיגען קאמף און זאגט צו די פולע סימפאטיע און אונטערשטי־צונג פון גאנצען געזעלשאפטליכען לאדז.

אין נאמען פון אלע ראטמענער פון דער האנד־ווערקער־קאמער
איזידאר פיאלקא, אדאלף האנעמאן, משה חיים סעבדעראוויטש, הערש קאלסקי, דיאמענט, יאקוב שענפעלד.

געז. „קולטור=ליגע“ — זאכאדניע 68
זאל פילהארמאניע — גארוטאוויטשא 20
זונטאג, דעם 29 נאוועמבער, 12 בייטאג קומט פאר
א גרויסער סימפאנישער קאנצערט
אונטער דער לייטונג פון פראפ. ט. רידער.
אויספיהרער: 1) סימפאנישער ארקעסטער.
2) פאלקס=כאר ביי דער געז. „קולטור=ליגע“
פראגראם: גריג — „פערגינט“; שוּבערט — „נישט-פערענדיגטע סימפאניע“; וואגנער—„פאלאניא“ און „טאנהויזער“; היידן—„וועלט-בעשאפונג“; באראדין—„פירשט איגאר“ און א גאנצע רייה פאלקס לידער מיט דער מוזיק פון געלבארט, שייפער און יאמפאלסקי.
בילעטען צו 54, 80 גר. און 1.09 צו בעקומען אין „קולטור-ליגע“, זאכאדניע 68.
בעמערקונג: די בילעטן זענען נומערירט. ווער ס'קויפט פריער האט א בעסערן פלאץ.

אויפרוף פון לאדזער בונד געגען דער איצטיגער קהלה

דער לאדזער קאמיטעט פון בונד האט ארויס־געלאזט אין שטאט פלאקאטען, אין וועלכען זיי טרע־טען שארף ארויס געגען דער אגודה'שער מעהר־הייט אין דער לאדזער קהלה און געגען פרעזעס מינצבערג.

ווייטער ווערט געפאדערט, אז דער ראט און פערוואלטונג פון דער קהלה זאלען לייגען זייערע מאנדאטען און עס ווערט געפאדערט נייע קהלה־וואהלען.

פאבריקס-סכסוכים

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע „ברידער ליטרין“ (וואלבארסקא 42) איז אויסגעבראכען א סכסוך צוליב דער געקיינדיגטער ארבייטער רע־דוקציע. די ארבייטער דראהען מיט א שטרייק.

צוליב דער זעלבער סיבה איז אויסגעבראכען א סכסוך אין דער פאבריק פון „ברידער גייער“ (זגערזשער 96).

עס זענען אויך אויסגעבראכען קאנפליקטען אין די זאקען־פאבריקען פון זילבערשטיין (פאמארסקא 163) און קאהאן (פאמארסקא 74) מחמת'ן נישט צאהלען פאר'ן שטיין און ווארטען.

ווערען די אלע סכסוכים זענען בעשטימט קאנפער־ענצען.

אפטייקען.
היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דעזשורירען: ה. דוטקיע־וויטש (זגערזשער 87), י. הארטמאן (פוישעשינער 24), י. ה׳שפאנסקי (פריקהויטס־פלאץ 2), א. פערל־מאן (ציגעל־גאס 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37), ו. דאנילעצקי (פעטריקאווער 127), פ. וואמשיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27).

פון אפטייקער-פעראיין

אין דער געזעלשאפט פון די לאדזער אפטיי־קערס (פוילישער אלגעמיינער פעראיין פון פארמא־צעווטן) איז באגדעם יוי די געזעלשאפט איז איבער אין א בייעם זעהר בעקוועמען און ציכטיגען לאקאל צו בעמערקע א גרויסע אויפלעבונג אין דער ארבייט די טראדיציאנעלע וויסענשאפטליכע איזענדען פער־בינדען מיט לעקציעס און פארטראגען, אויף וועלכע עס טרעטען אפט ארויס בעקאנטע פארשטעהער פון ווארשע און פון אנדערע אוניווערזיטעט שטעט, האבען דערוועקט דעם גרעסטן אינטערעס ביי די מיטגלידער.

דער היי־יעהריגער סזאן האט זיך אנגעהויבען מיט' ן פארטראג פון מעצעראט וולאדיסלאוו, דיק־שטיין, אויף דער טעמא פון רעפארם פון אפטייקער־וועזען אין פוילען. דער דאזיגער רעפעראט האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערסירונג נישט נאר אין די אפטייקער־קרייזען, נאר אויך ביי די ברייטע אינטעליגענטע מאסען.

דעם צווייטען רעפעראט האט געהאלטען ד"ר פארמאציע ליפיעץ וועגען יואלעריאן און די אויסאר־בייטען פון וואלעריאן. דער פרעלעגענט האט אויס־געפיהרט, אז דער פוילישער רויה־שטאף איז בע־סער פון דעם אימפארטירטען.

דעם באהענטסטען רעפעראט זאל האלטען ד"ר פארמ. סטאניסלאוו קראוזע, דירעקטאר פון מלוכה־שען אינסטיטוט צו פארשען די לעבענסמיטעל פראדוקטען אויף דער טעמע: „מיט וואס לעבען מיר“.

די הכנסה פון דעם רעפעראט וואס יועט פאר־קומען דעם 7. דעצעמבער אין לאקאל פון דער גע־זעלשאפט פיעטרקאווער 120 (פראנט) געהט לטובת די ארימע שילער פון גימנאזיום אויפ'ן נא־מען פון קאפערניק.

וואס דארף יעדער מאנער און בעל-חוב וויסען וועגן זאיענטשעס און ליציטאציעס

ליציטאציעס

וויבאלד דער קאמארניק האט 3 מאל אויסגע־רופען: ווער גיט מעהר? און קיינער האט זיך דערויף נישט אפגערופען, אנערקענט ער אייגענטום־רעכט אויף די ליציטירטע חפצים דער פערזאן, וועלכער האט פארגעלייגט דעם העכסטען פרייז.

דער בעל־חוב און אויך דער מאהנער מעגען פערקלאגען די דעציזיע פון קאמארניק בנוגע אנער־קענען אייגענטום־רעכט אויף די פערקויפטע חפצים אויב דערביי זענען איבערגעטרעטען געווארען די פערפליכטענדע פארשריפטען וועגען ליציטאציעס בפרט וועגען זייער עפענטליכען כאראקטער, פער־קויפס־פרייז און אנטייל פון נישט בערופענע פער־זאנען.

די אנקלאגע מוז געמאלדען ווערען דעם קא־מארניק ביים צוזאמענשטעלען דעם פראטאקאל פון דער ליציטאציע. געגען פערקויף פון חפצים, וועל־כע ווערען שנעל צו שאדען, קאן מען קיין פרא־טעסט נישט אריינטראגען.

די דעציזיע פון געריכט בנוגע אזא פראטעסט קאן פערקלאגען ווערען אין קרייז־געריכט.

יעדענפאלס אויב דאס געריכט ערלעדיגט נישט אזא פראטעסט אין משך פון צוויי וואכען, איז דער קויפער בערעכטיגט צו רעזיגנירען פון קנין און איהם קומט צוריקצוגעבען די בעצאהלטע סומע.

באלד, ווי דער קאמארניק אנערקענט דעם קויפער אייגענטום־רעכט, איז ער מחויב תיכף אייב צוצאהלען דעם גאנצען בעטרעף, קוים צאהלט ער נישט איין פערלירט ער די קויפס־רעכט און ער טאר זיך שוין נישט ווייטער בעטייליגען אין דער ליציטאציע. די ליציטאציע הויבט זיך גלייך אויפסניי אן פון דער ערשטער אויסגערופענער סומע, וועלכע בעטרעפט א העלפט פון דער אפשאצונג.

דאס געריכט קאן אויך דעסגלייכען אויפ'ן פארשלאג פון קאמארניק ארויפלייגען אויף דעם חרטה געהאטענעם ליציטאנט א געלד־שטראף אין דער הויך פון איין פינפטעל פון פערקויפס־פרייז.

דאס אלץ איז געזאגט געווארען, אויב דער בעטרעף איבערשטייגט נישט די סומע פון 5 טויזענד זל. קוים איבערשטייגט זי יא די סומע פון פינף טויזענד זל. איז דער קונה מחויב תיכף איינצוצאהלען איין פינפטעל אדער אלע־פאלס נישט ווייניגער ווי פינף טויזענד זל. און די רעשט אפ־שפעטסטען דעם אנדערען טאג ביז 12 א זייגער מיטאג, אין געגענפאל ווערט די איינגעצאהלטע סומע פערפאלען און די ליציטאציע ווערט אנערקענט פאר נישט פארגעקומען.

וואס שייך דער פערפאלען־געווארענער סומע אדער דער געלד־שטראף ווערען זיי פון וואנדען אויף צו בעפרידיגען די מאהנער, וויבאלד די מאהנער דארף מען שוין נישט בעפרידיגען, ווערט די דער־מאנטע סומע ארויסגעגעבען דעם בעל־חוב.

אין פאל, ווען א קונה בעצאהלט דעם גאנצען בעטרעף, ווערט ער דער אייגענטימער פון די גע־קויפטע חפצים, ווען ער מוז זיי תיכף ארויסנעמען. בלויז אין דעם איינציגען פאל ווערען די געקויפטע חפצים גלייך נישט ארויסגעגעבען דעם קונה, אויב עמיצער פון די פעראינטערעסירטע צדדים האט געגען פערקויף ארייגעטראגען אין ליציטאציע פראטאקאל א בעגרינדעטען פראטעסט.

אין פאל, ווען די ליציטאציע קומט נישט צושטאנד, מעג דער מאהנער אין משך פון 2 וואכען פערלאנגען, אז ס'זאל בעשטימט ווערען א צווייטע ליציטאציע אבער ער נעמט איבער אליין די נישט פערקויפטע חפצים אין גאנצען אדער א טייל.

דער מאהנער מעג אין אזא פאל דעריהאלטען די חפצים נישט פאר קיין נידריגערן פרייז, ווי 3 פערטליך פון דער אפשאצונג.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע-בע־האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — יעטשניצע-פרייזע

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען,
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 234-12
נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—8 אוונט.

פון „תרבות"

אויף דער פערוואלטונגס-זיצונג פון „תרבות" האט ד"ר בערלאס בעהרט אין קורצע ווערטער די ...לוסטען אין די לעצטע טעג: דעם ד"ר יהושע ...האן ז"ל, דעם העבראישען שרייבער זלמן עפ־...שטיין, דעם רעדאקטאר פון „דבר" — מ. ביילינסאָן און דעם רעדאקטאר פון „היינט" ש. י. יאצקאן.

דאן ווערען אנגענומען די בעריכטען וועגען ...ר טעטיגקייט פון די העבר. אוונט-קורסען, די ...יוען פאר ליטעראטור און יודישע געשיכטע, פון ...ר קלוב קאמיסיע.

עס ווערען אקצעפטירט די פארשלאגען פון יו־...נד קאמיטעט ביי „תרבות" וועגען ארגאניזירען ...טרויער פערזאמלונג צום אנדענק פון ד"ר יהושע ...האן ז"ל. מאנטאג דעם 7[12 און וועגען ארגאני־...רען אן אקאדעמיע לכבוד דעם 60 יעהריגען יובל ...ן שאול טשערניכאווסקי (זונטאג דעם 13[12). ...י האט די פערוואלטונג פון „תרבות" בעשלאסען ...אסיגנירען א געוויסע סומע געלד פאר דריי פרעמ...ן פאר די דריי בעסטע העבראישע רעפעראטען ...שריבען דורך די מיטגלידער פון דער יוגענד ...גאניזאציעס. די פערטיילונג פון די פרעמיעס וועט ...קומען עשרה בטבת אין טאג פון ח. נ. ביאליקס ...רוצייט-טאג.

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעשלאסען ...ווארען צו יודמען אויפמערקזאמקייט און ארבייט ...ר איניציאטיוו פון ה' ראָוויטש-סלוצקי אין וועל־...ר ער איז געקומען אין אויפטראג פון די ...־דיגע ...דאקציעס „דבר" און „הארץ" וועגען גרינדען א ...העבראישע צייטונג אין פוילען.

* * *

מוצאי שבת אוו. קומט פאר אין „תרבות" א ...רעפעראט פון ה' ע. בונין, א. ד. ט. „דער אכצענטער ...יארהונדערט און די געשיכטע פון די יודען אין ...פוילען". איינגאנג פריי.

פון „התאחדות"

מא־גען שבת אוונט קומט פאר אין אייגענעם ...לאקאל די ערשטע אלגעמיינע חברים-פערזאמלונג פון ...די פעראייניגטע „התאחדות"־פארטייען אין לאדז. ...ווי פריהער ווען ס'איז אין ווארשא פארגע...קומען די פעראייניגונגס-קאנפערענץ פון די הת־...אחדות־פארטייען אין פוילען, האט מיט דער לאד־...זשער התאחדות-ארגאניזאציע, אנגעפיהרט א צייטווי...ליגע פערוואלטונג.

יאנוש קארטשאק

אין די שפאלטען פון „דאס קינד"

...אר אלע, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט פעדא־...גאגיק און קינדער דערציהונג וועט זיין אנ'אמתע סענ־...זאציע פון דער רעדאקציע „דאס קינד" אז יאנוש ...קארטשאק, וועלכער פערעפענטליכט לעצטענס במעט ...אויסשליסליך אין די יודישע און פוילישע זשורנאלען, ...אין יעדען נומער פון „דאס קינד" דערשיינען מיט ...אייגענעלען אין ערגיץ נישט געדרוקטען ארטיקעל. ...דער ערשטער ארטיקעל איז שוין פארהאן אין נומער ...פון „דאס קינד" אונטערן נאמען „פאלשע קאנ־...צעפציעס".

...חוץ דעם איז אין נומער 4 פאראן א גייע אפטיילונג ...„ביים-דערציהונג" אין וועלכער עס געפינען זיך פא־......רע און אינהאלטרייכע ארטיקלען פון י. וועסא־...לאק: „כאראקטעריסטיק פון אונזער יודישער חיים", ...ש סקאלקא: „א ווארט איז א ווארם" און פון זו. ...קראכטער: „ווי אזוי דערציילען „קינדער מעשה'־...לעך".

די אלע ארטיקלען האבען א ציל ארויסצופיהרען דער ...לעהרער און בכלל יעדען אינטעליגען, וועלכער האט נאר אנ־...שטענדיגען צוגאנג צו דערציהערישע פראגען, אין דעם לא...בירינט פון פעדאגאגישע פראבלעמען.

א. גאלדין אין זיינע ארטיקלען „וועגען, דער בע־...שעפטיגונגס אקציע" און „אונזערע זומער קאלאניעס" ...שטעלט זיך אפ אויף דער שוין אפגעטוענער צענטאס־...ארבייט און גיט גלייכצייטיג א רייע קורצע אנווייזונגען ...ווי וואסערע פארמעס עס דארף געפיהרט ווערען די נא־...ענטסטע בעשעפטיגונגס-אקציע.

ד"ר א. בערמאן שטרייכט ווידער אונטער די גרויסע ...ראלע וואס די יודישע געזעלשאפט וועט האבען מיטן ...ארגאניזירען די טאג-בעראטונגס-שטעלע.

אלחנן אינדעלמאן ווידמעט א גרעסערן ארטיקעל ...דער לאגע פון יודישען רעליגיע-לעהרער אין דער פאוו־...שעכנער שול און קלערט אויף א רייה פאר אונז אונ־...פערשטענדליכע דערשייבונגען.

פאראן נאך אין נומער א פרעסע-איבערזיכט פון ...דער פעדאגאגישער פרעסע איז אויסלאנד, אנ'אויספיהר־...ליכער בעריכט פון דער „צענטאס"-ארבייט, און צום סוף ...איז געדרוקט דער לעצטער אינפארמאציע ביולעטין פון ...דעם יודישען רעליגיע-לעהרער פערבאנד.

אבאנאמענטס-פרייז 3 זלאטים א יאהר.
נומער פון פ. ק. א. 16.852.

Związek Towarzystw Opieki nad Sierotami Żyddowskiemi

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
„Dos Kind" Warszawa, Nowolipki 27/19.

Karol Foerster Łódź-tel. 142-82 Zamenhofa 23
RURY KAMIONKOWE DO KANALIZACJI
PŁYTKI TERRAKOTOWE do wykładania podłóg
PŁYTKI SCIANNE glazurowane białe i kolorowe
KLINKIER budowlany, posadzkowy i do licowania fasad.

לערנט זיך א פאך!

אויף די פראפעסיאנעלע לערן-ווארשטאטען פון דער געזעלשאפט „ארט" ווערען אנגענומען איינ־שרייבונגען ביי פאלגענדע פאכען:
1. מעכאנישע טריקאטאזש-ארבייט.
2. מעכאנ...ע זאקען-ארבייט,
3. מעכאנישע וועבעריי.
4. מעכאניש שפולען.
5. כוויטער-שטריקעריי.
6. הענטשקע-שטריקעריי.
7. פרויען-שניידעריי מיט צושניידען.
8. וועש-נייהען מיט צושניידען.
9. גארט...־א...יי מיט צושניידען.
10. אנדולאציע. 11. מאניקיור.
געזעלש. „ארט", וואלטשאנסקא 27

בראדערזאן-אוונט

מארגען, 9 אוונט איז נייעם לאקאל פון „זשעטעקא"

מארגען, 9 אין אוונט קומט פאר אין נייעם פרעכטיגען לאקאל פון „זשעטעקא" (פיעטרקאווער 101) א גרויסער משה בראדערזאן-אוונט, מיט וועלכען עס הויבט זיך אן דער ווינטער-סעזאן פון גרויסע ליטעראַרישע אימפרעזעס.

אין דעם דאזיגען אוונט, וואס איז געווידמעט דעם נייעם בוך פון בראדערזאנען, א. ג. „פארשטע־לונגען", בעטייליגען זיך: רעד. י. אוגער, קינסטלער יאנקעל אדלער, ליטעראטור-קריטיקער נ. בלומענ־טאל און בראדערזאן ג־פא. וועלכער וועט, חוץ'ן לייענען זיינע זאכען, אויך אימפראוויזירען אויף טעמאס, וואס וועלען אויפגעגעבען ווערען פונ'ם עולם. דעם דאזיגען עקספערימענט וועט ער אויס פיהרען אין לאדז צום ערשטען מאל. זיינע פרובען אויף דעם געביט אין אנדערע שטעט זענען געווען אויסערגעוועהנליך געראטען.

דער בראדערזאן-אוונט זאגט אלזא צו צו זיין פארביג, אינטערעסאנט און אטראקציאנעל.

„ליטעראַרישע בלעטער"

וועגען בעזייטיגען דאס יודישע טעאטער פון „ראזמאיטאשטשי"

בריף אין רעדאקציע

ווערטער ה' רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט די בעריכטען פון „נייעם פאלקסבלאט" בעט איך אויך מיין ערקלערונג צו פערעפענטליכען, פארוואס איך דאנק אייך אין פאר־אויס.

דא האט זיך נישט געהאנדעלט אין דעם, אדער אין יענעמס טוטען, אדער שלעכטען ווילען (אגב וויל איך מיט קיינעם נישט פאלעמיזירען). איינס איז קלאר, אז עס איז אוממעגליך צו דערהאלטען א יו־דיש טעאטער אויף א געהעריגער מדרגה אין „ראז־מאיטאשטשי" אהן סובסידיעס.

ממילא האט נאר דא צו בעשטימען מעהאט די מאטעריעלע זייט.

מיט דרך ארץ
ש. מילשטיין

אין לעצטען נומער פון די „ליטעראַרישע בלעטער" געפינען מיר, וועגען דעם בעזייטיגען דאס יו־דישע טעאטער פון „ראזמאיטאשטשי", פאלגענדע נאטיץ:

„יודיש טעאטער ווערט פערטריבען פון דער לאדזשער „ראזמאיטאשטשי" — דאס איז א פאקט. יודיש טעאטער אין איינער פון די רייכסטע יו־דישע שטעט אין פוילען האט נישט קיין מקום מנוחה. די ער איז שולדיג, יענער איז שולדיג — אבער דער טרויעריגער פאקט בלייבט א פאקט. ס'איז א חרפה פאר דעם יודישען לאדז מיט זיינע פאלאצען, וואס די אויפגעקומענע גבירים האבען פאר זיך געבויט, וואס מ'האט נישט געקאנט אויפ־שטעלען א בנין פאר א יודישען טעאטער, א סקאנדאל!

בילדער-אויסשטעלונגען

היינט ווערט געשלאסען יאנקעל אדלערס אויסשטעלונג

היינט, פרייטאג ווערט געשלאסען די ביל־דער-אויסשטעלונג פונם בעריהמטען קונסטמאלער יאנקעל אדלער (אינם לאקאל פון „בני ברית", פעט־ריקאווער 90).

די דאזיגע אויסשטעלונג איז צאהלרייך בעזוכט געווארען און דער גרעסטער טייל בילדער איז פער־קויפט.

בילדער-אויסשטעלונג פון מארק שפירא

מא־גען שבת די 28 ד. ח. 12 א זייגער בייטאג, וועט פאר־קומען די עפענונג פון דער בילדער-אויס־שטעלונג פון דעם טאלענטירטען קונסטמאלער מארעק שפירא אין די סאלאנען פון „בני ברית" פיעטרקא־ווער 90.

מייסטענטייל פון די בילדער זענען פייזאזשען פון דעם מאלערישען שטעטל קרזעמעניעץ, וואו מארעק שאפירא האט פערבראכט א גאנצען זומער אלס סטיפענדיסט פון קרזעמיעניעץ, דעסיגנירט דורך דעם פראפעסיאנעלען ארטיסטען פעראיין אין לאדז.

אריענטאלישע האלצשניטען פון פראפ. ליאשענקא

אין די ערשטע טעג פונ'ם קומענדיגען חודש עפענט זיך אויף פיעטרקאווער 113 (1 שטאק) אנ'אויסשטעלונג פון בילדער אריענטאלישע האלצ־שניטען פון פראפ. אלעקסאנדער ליאשענקא.

KINO TEATR MIRAŻ [Bia]łostocka 16

היינט פרעמיערע!
די וועלט-בעריהמטע יודישע ארטיסטין
מאלי פיקאן
אין גרויסען יודישען פילם רעאליזירט אין פוילען
„יודל מיט'ן פידל"
רעזשי: יוזעף גריז. סצענער: קאנראד טאם.
אנסאמבל: נ. באזשיק, ב. לאנדוי, ס. פאסטעל, מ. בריז, ד. פאקעל, א. קוריץ, ל. ליבעסגאלד, א. לעוויו און ס. נאטאן.
מוזיק: א. עלשטיין. טעקסט פון די לידער: איציק מאנגער.
ארט.ראט. י. קאליך. דעקאראציע: אינזש. וויינרייך. אפעראטאר: י. יעניקאוויטש
אלע געהן איז קינא „מיראזש" צו מאלי פיקאן
אנהויב פון די סעאנסען שבת און זונטאג 12 בייטאג.

מעלדונגען

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט (זש. ט. ק.)
(פעטריקאווער 101, טעל. 121-53)

פארלעזונג פון ב. אויסוראוויטש

היינט 8.30 אוונט קומט פאר א פארלעזונג פון בע־קאנטען טוריסט און טאטערניק ב. אויסוראוויטש, וועלכער איז נאר וואס צוריקגעקומען פון אמעריקא. די פארלעזונג וועט זיין די ערשטע פון א ציקל אויף דער טעמע „פון יענער זייט ים".

זונטאג פון 5 ביז 10 אוונט קומט פאר א חבריש געזעל טיי. איינגאנג פאר מיטגלידער מיט אריינגעפיהר־טע געסט.

יעדען דינסטאג פון 9 ביז 10 אוונט קומען פאר לעקציעס פון סקי-גימנאסטיק (טרוקענע צוגרייטונג). ביי ענטשפרעכענדיגע וועטערן — אויספלוגען הינטער דער שטאט. דער אנטייל פאר מיטגלידער א בחנם'דיגער.

די סקי-סעקציע ארגאניזירט אין די ווינטער-חדשים טוריסטישע אפרוה און איבונגס-לאגערן אין זאקאפאנע און צענטר שטאט, בעקוועמע ווילעס, אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט.

דער סעקרעטאריאט נעמט אן איינשרייבונגען אויף די קורסען פון יודיש (און ליטעראטור), ענגליש, פראנ־צויזיש און עספעראנטא. דער אפצאהל א בילדיגער. דער סעקרעטאריאט איז אפען פאר אינטערעסאנטען פון 6 ביז 10 אוונט.

„פון יענער זייט ים"

אויף דער טעמע קומט פאר היינט אוונט אין נייעם לאקאל פון זש. ט. ק. א פארלעזונג פון בעקאנטען טוריסט און טאטערניק ב. אויסוראוויטש, וועלכער איז נאר וואס געקומען פון אמעריקא.

עס איז צו האפען, אז די גרויסע צאהל געוועזענע אנטיילנעהמער פון ב. אויסוראוויטש אויספלוגען און בכלל די ברייטע לאדזער יודישע געזעלשאפט וועט קומען אויסהערען דעם בעקאנטען פרעלעגענט.

ציונ. - סאציאליסטישע ארבייטס-פארטיי התאחדות
לאדזער ארגאניזאציע, זאוואדזקא 12

מארגען, שבת, 7 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, די אלגעמיינע חברים - פערזאמלונג, מיט פאל־גענדען סדר-היום: ערעפנונג ה' ראטמאן ד"ר ז. עלענ־בערג, וואהלען פון א פרעזידיום, בעריכטען ח"ח ז. ווי־נער, מ. קאלמאנאוויטש, בעריכט פון דער רעוו. קאמ. רע־פעראט פון ה' ד"ר א טארטאקאווער איבער דעם מצב אין דער פארטיי, נבוחים, רעזאלוציעס, וואהלען פון א פער־וואלטונג, רעוו.-קאמ., חברים-געריכט.

פארלעזונג פון ד"ר ח. קנאפינג אין „אחדות ישראל"

מארגען, שבת, 8 אין אוונט קומט פאר א פארלעזונג פון ד"ר ח. קנאפינג אין „אחדות ישראל" (פילסודס־קיעגא 66) א. ד. ט. „די פרוי אין דער יודישער גע־שיכטע". איינגאנג פריי

תרבות סניף לודז

1) במוצאי שבת 28 לא׳זי ב׳ 8.30 בערב תתקיים במעוננו הרצאת ה׳ עזריאל בונין על הנושא: „המאה הי"ח בקורות יהודי פולין". הכניסה חנם.

2) ביום ב׳ 7 דעצ. תעריך אספת-אבל מוקדשת לזכרו של הד"ר יהושע טהון ז"ל. בפרוגרמה נאומים (ד"ר ח. ברלס, ד"ר א. טרטקובר), רצימציות מפתבי המנוח ודקלאומים.

3) הספירה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוחה בכל יום א׳, ג׳ ה׳ וז׳

4) הופיע הגליון מס׳ 18 של „עולמי" ומס׳ 19 של „עולמי קטן".

5) החוגים מתקיימים בכל יום ב׳ וד׳ ב׳ 9 בערב.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונגען (קאמוניקאטען)

4-טע פרעמיערע מיט נחמה, קאדיש, האש, קוטנער אין „פילהארמאניע"

היינט, פרייטאג, מארגען שבת 4 נאכמ. און 9 אוונט ווערט אויפגעפיהרט די גרויסע פרעמיערע „די גאליציא־נער מויד" (אמעריקאנער חתונה) אין פילהארמאניע.

די פיעסע איז געשפילט געווארען דורך אלע גרעסטע אקטיארען אין אמעריקא, זיינער צייט געהאט דעם גרעס־טען ערפאלג מיט אנא יאקובאוויטש אין ווארשא. נחמה איז אין דער פיעסע נישט פערגלייכליך, אזוי אז יעדער איינער ווער עס האט געזעהן אין דער פיעסע אנדערע אקטיארען, ווי אויך די קריטיק — האבען איינשטימיג אנערקענט, אז נחמה איז פרעכטיג אין דער ראל, אין וועלכער זי שאפט ממש א קרעאציע. דאס זעלבע איז מיט די איבריגע אקטיארען האש, קאדיש, קוטנער און אלע איבריגע.

מען מוז אויך צוגעבען, אז עס איז געמאכט געווא־רען א הערליכע דעקאראציע און אלץ איז געטון געווארען אז די פיעסע זאל האבען אנ'עכט אייראפעאישען אויס־זעהן.

פונקט ווי אויף אלע פריהערדיגע פיעסען, אזוי אויך אויף דער היינטיגער איז צו ערווארטען א גרויסען ער־פאלג.

לעצטע וואך גאסטשפילען פון די אמעריקאנער וועלט-קינסטלער לוסי און מישא גערמאן אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

שוין אין דער היינטיגער וואך ענדיגען זייערע דערפאלגרייכע גאסטשפילען אין לאדז די אמעריקאנער וועלט-קינסטלער לוסי און מישא גערמאן מיט זייער ערשטקלאסיגען ווארשאווער קינסטלער - אנסאמבל, וועל־כע האבען בעוויזען אין די 4 וואכען פון זייערע אויפ־טריטען אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" צו געווינען סימפאטיע און אנערקענונג הן מצד דער פרעסע הן מצד דעם ברייטען טעאטער-עולם. כדי צו געבען די מעג־ליכקייט די ברייטעסטע שיכטען צו געזעגענען זיך מיט די בעליבטע קינסטלער האט די דירעקציע רע־דוצירט די פרייזען אויף אלע געזעגענונגס-פארשטעלונגען.

היינט פרייטאג און מארגען שבת 9.15 אוונט ווערט געשפילט צו ביליגע פרייזען דער גרויסער וועלט-שלאגער „רחל'ס קינדער" און מארגען שבת זייגער 4 נאכמ. צו ספעציעל ביליגע פרייזען, נאר איין מאל „מאמע און שוויגער".

„יודעל מיטן פידעל אין קינא „מיראזשי"

דער בעוואוסטער יודישער פילם „יודעל מיט'ן פי־דעל", מיט דער בעליבטער ארטיסטין מאלי פיקאן אין דער הויפט-ראל, וואס האט געמאכט אזא רושם אין גאנץ פוילען און האלט זיך שוין זייט צוויי חדשים אויפ'ן ווארשאווער עקראן, ביי פולגעפאקטע זאלען, ווערט פון היינט אן געוויזען אין היגען קינא „מיראזש". דאס שפילען פון מאלי פיקאן און די הארציגע יודישע פאלקס לידער און פאלקס-מעלאדיעס, ווי אויך די אויסשטאטונג און טעכניק פון פילם זענען א אמת געשעהעניש אין דער יונגער יודישער פילם-פראדוקציע.

דער גרויסער ערפאלג, וואס דער פילם האט געהאט צום ערשטען מאל אין לאדז איז א גאראנטיע, אז די אלע וואס האבען נאך דעם פילם נישט געזעהן, וועלען קו־מען אין „מיראזש" (11-טער ליסטאפאד גאס 16).

פון פוילישען שטאטישען טעאטער

היינט 8.30 אוונט ווערט געגעבען אלס פרעמיערע פרעדרא'ס „נקמה". שבת 4 נאכמ. ווערט געשפילט „נקמה" אין אוונט 8.30 ווערט געשפילט זאפאלסקא'ס „די מאראל פון דער פאני דולסקא".

דעם 1 דעצעמבער טרעט אויף דער בעריהמטער זינ־גער שאליאפין מיט א קאנצערט פון זיינע בעסטע לידער.

זונטאג — א גרויסער סימפאנישער קאנצערט

די געז. קולטור-ליגע ארדענט איין זונטאג ד. 29-טען נאוועמבער 12 בייטאג אין פילהארמאניע א גרויסען סימפאנישען קאנצערט. עס נעמען אנטייל דער לאדזער סימפאנישער ארקעסטער און דער פאלקס-כאר ביי דער געזעל. „קולטור-ליגע". אין פראגראם געהען אריין אזעלכע פרעכטיגע מוזיק-ווערק ווי: גריגס „פערגינט", שובערט'ס „נישט פערענדיגטע סימפאניע", וואגנער'ס „פאלאניא" און „טאנהויזער", היידענס אראטאריום „וועלט בעשאפונג" און א גאנצע רייה הערליכע פאלקס-לידער מיט דער מוזיק פון געלבארט, שייפער און יאמ־פאלסקי.

דער קאנצערט וועט זיין א גרויסע קינסטלערישע אטראקציע. סיי די אויספיהרער, סיי דאס פראגראם גע־בען א גאראנטיע, אז דער קאנצערט וועט זיין אנ'אמת־דיגער נחת רוח. ס'איז דעריבער געוואונשען, אז די לאד־זער מוזיק-ליבהאבער און אזעלכע זענען אין אונזער שטאט פארהאן נישט ווייניג. זאלען מאסענווייז בעזוכען דעם הערליכען קאנצערט.

גרויסער „שיר"-קאנצערט אין פילהארמאניע

א גרויסע פעראינטערעס'רונג אין די היגע מוזיקא־לישע קרייזען, האט ארויסגערופען די ידיעה וועגען גרוי־סען קאנצערט פון יודישע לידער וואס „שיר" ברייט פאר אויף דינסטאג דעם 8-טען דעצעמבער ד. י. אין פיל־הארמאניע.

„שיר", וועלכער האט זיך שוין פון לאנג קונה שם געווען מיט דעם פעדאגאגישען אויסוואהל פון א רעפער־טואר פון יודישע שאפונגען, וועט אויך געווים דאס מאל נישט ענטוישען.

מיט'ן קאנצערט וועט דיריגירען דער מייסטער פון יודישען ליד פראפ. י. פיינווישיס.

זשאק טיבא אין לאדז

איינער פון די בעדייטענדסטע פידעל-שפילער זשאק טיבא קומט קיין לאדז און וועט אויפטרעטען מאנטאג דעם 30-טען ד. ח. מיט איין איינציגען קאנצערט. אין פראגראם שאפונגען פון די בעריהמטסטע קאמפאזיטארען.

בעניאמינא דזשיגלי אין פילהארמאניע

דער ענערגישער דירעקציע פון פילהארמאניע איז געלונגען צו אנגאזשירען אויף איין-איינציגען קאנ־צערט דעם גרעסטען טענאר פון דער וועלט בעניאמינא דזשיגלי. דער דאזיגער קאנצערט וועט זיכער ארויסרו־פען דעם גרעסטען אינטערעס ביים לאדזער פובליקום, גע־נויערס קירצליך.

טראדיציאנעלער קערמארש פון „וויזא"

היינט קומט פאר די ערעפנונג פון טראדיציאנעלען קערמאש פון „וויזא" אונטער דער לאזונג „מיט אנ'־אערשפלאנ קיין פאלעסטינא". דער קערמאש וועט זיין אפען פון 28-טען ד. ח. ביז'ן 2-טען דעצעמבער פון די שעהן דעקארירטע זאלען פון „וויזא" אויף פעטריקא־ווער 86. אין קאנצערט-טייל. רעציטאציעס, געזאנג און מוזיק.

א חוץ פערשידענע אטראקציעס, ברידזש, פאנטען־לאטעריע און ארקעסטער. דער פערקויף קומט פאר פון 28-טען ד. ה. 9 אוונט און פון זונטאג ביז'ן 2-טען דע־צעמבער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אוונט.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28. טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליז
נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אוונט.
זונטאג און חגאות פון 9—12.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאג, דעם 27-טען נאָוועמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידי-עות, 7.35 מוזיק (פּליטען) 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 אוידיציע פאַר עלטערע קינדער, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט, 12.40 שמועס, 12.50 ידיעות, 1 פּליטען, 2.57 לאָדזער בערזע. 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע-קאָנצערט, 3.45 עראינערונגען פון פּרית-ליגג (פּליטען), 4.15 שמיעס מיט קראַנקע 4.30 קאָנצערט, 5 פון אַ רייזע קיין שפּאַניען — פעליעטאָן, 5.15 לידער, 5.30 פּאַרטעפּיאַן - קאָנצערט, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6.20 פון קאַמיטעט פאַר ווינ-טער-הילף, 6.25 סאַלאָן-מוזיק, 7 „די נשמה פון דער טניב" — שמויס וועגען טויבען, 7.20 אוידיציע, 7.45 פראַגמענטען פון אָפּערעס, 8 סימפאָנישער קאָנצערט פון דער וואַרשאָווער פילהאַרמאָניע, 10.30 סקעטש, 10.45 טאַנץ-מוזיק (פּליטען).

שבת, דעם 28-טען נאָוועמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידי-עות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט, 12.30 יאַן קיעפּורא (פּליטען), 12.50 ידיעות, 2.30 הערשפּיל פאַר קינדער, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.40 פּליטען, 4 קאָנצערט פון דאַן-כאָר (פּליטען), 4.15 קאָנצערט פון ווילנער כאָר, 5 סאָליסטען - קאָנצערט, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט ידיעות, 6.20 נאָוועלע, 6.35 מוזיק (פּליטען), 6.50 אַק-טועלער שמועס, 7 אוידיציע פאַר פּאָלאַקן אין אויסלאַנד, 7.30 קאָנצערט, 8.30 ליטעראַרישע נייעס, 8.45 ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 קאַמעראַל-קאָנצערט, 9.30 קאָנ-צערט פון לאָדזער סאַלאָן-אָרקעסטער אונטער דיר. טעאָדאָר רידער, 10 „די פרעהליכע סירענע", 10.30 טאַנץ-מוזיק, 11.30 „קאָנצערט זשוטשען".

וואַרשאַווער אַפיציעלע בערזע

17-טען נאָוועמבער

דעוויזען:

האָלאַנד — — — —	288.20
לאָנדאָן — — —	25.98
ניו-יאָרק (קאַבעל) — — —	5.31,--
פּאַריז — — — —	24.71
פּראַג — — — —	18.78
ציריך — — — —	122.00

אַפיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי — — —	108,00
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמירטע	65,50
3 „ „ II. —	64.50
4 „ דאָלאַרובקע — — —	46.75
7 „ סטאַביליזאַציע — —	499
5- „ וואַרשאַווער — —	53.75
5- לאָדזשער — — —	48.00

מוזיקאַלישע נאָטיצען

זעענדיק קאָנצערטען, ווי איבערהויפט מוזיקאַלישע פּראָדוקציעס אַ׳ אָפּשפּיגלונג פון די שטימונג, וואָס הערשט אין שטעט און לענדער? צווישן מוזיק, און די פּראָדוצירענדיגע מוזיק — קאָנצערטען, אונטער-ליגען שטימונגען, דאָס איז בכלל, בפרט, אין געוויסע שטעט, ווי למשל אונזער ליבע לאָדז וואו די קאָנצער-טען והערען ס׳הוב בעזוכט פון אונזערע כמעט אויס-שליסליך יודישע מעלאָמאַנען, שפּיגלען אָפּ די קאָנ-צערטען ווי אַמבעסטען די הערשענדע ביי אונז שטימונג, אויף די גוטע קאָנצערטען, פון הויך מו-זיקאַלישען קוואַליטעט און קוואַנטיטעט, ווי ס׳זענען געווען לעצטענס אין פילהאַרמאָניע האָבען געפעהלט אָטאָ די מעלאָמאַנען, אָט דער יודישער עולם וועלכער גאַר בעזוכט קאָנצערטען... די שטימונג פעהלט! קען מען רעדען האָבען „שטימונג" ווען עס הערשט אין דער וועלט אזוי פיל אחדות, ברידערליבקייט, טאָלעראַנץ, אַקאָמאָדאַציע, פּלאַקאַטע און אַנדערע דעם מין הויכע „ריטמען". וואָס מאַכען די רינג שטימונג, צו הערען גוטע מוזיק, וואָס זאָל שרייבען געוואָרען פון מענשען, „וויינער פון די אויבען אויסגעשטעלטע ערהאַבענע לאַדראַ-מענשליכע אידעאַלען?... אויף׳ן לעצטען קאָנ-זיק-קאָנצערט פון מהעיטמאַ רייס (וו אַלעמען יאָהן האָנט (קלאַוויר) האָט לויט די לעצטע הערש „גוטע" שטימונג געפעהלט דער יודישער עולם.

און אַז דער יודישער עולם קומט נישט צו קאָנ-צערט — איז דער זאַל פּוסט און ליידיג, אַ שאַ-דע 2 קינסטלער. וועלכע בעהערשען פולקאָם די אינסטרומענטען האָבען געשפּילט גרויסע ווערק, גרויסע אַלטע ווינער - בעריהמטע קאָמפּאָזיטאָרען, בראַהמס, בעטהאָווען, שאָפּען, און דאָך פּלאַץ אין ליידיגען זאַל ווי קינסטלער זענען נאָר אויפ׳ן צו שפּילען.

D-a kl

HENRYK PFEFFER Piotrkowska 113 LIKWIDACJA!

Wyprzedaż za BEZCEN!

דער פּרעכטיגסטער פילם פון דער פּוילישער פּראָדוקציע זאַונטערן נאָמען:

STRASZNY DWÓR

לויט דער אָפּערע פון Moniuszko אין דעם דאָזיגען פילם נעהמט די בעקאַנטע זינגערין [...] SZCZEPANSKA

אין די הויפּטראָלען: [...]aszyński, St. Ćwiklinska, St. Sielański, H. Grossówna, W. Conti

נעכסטער פּראָגראַם: „די וועסט שטענדיג זיין מיינע" מיט Grace Moore | אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמ[...]

און יום-טוב 12 בייטאָג. | פּרייזען פון די פּלעצער: I פּל. 1.09 זל., II פּל. 90 גר., III פּל. 50 גר. הנחה קופּאָנען צו [...]

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1 — אָנהויב 5 8 און 10 אַזייגער

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער עראָטישער פילם פון לעבען פון צאַרישען רוסלאַנד א. נ. לויט ערצעהלונג פון Wiktor Sardon

„פּעדראַ"

אין דער הויפּטראָלע: MARIE BELL

אויסערן פּראָגראַם: שעהנע צוגאַבען און קאָלירטע. פּאַספּאַרטוס און הנחה בילעטען אונגילטיג. פּרייזען פון די פּלעצער פון 54 גראָשען.

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2 — אָנהויב 4 ½ 3 זייגער

קלאַנג-קינאָ

CAPITOL

זאַוואַדזקאַ 16

● היינט ● און פאָלגענדע טעג!

פּרעכטיגער פילם פון דער גרויסער מלחמה

אין די הויפּט-ראָלען: [J]ean Harlow [C]ary Grant

„SUZY"

די פּרייזען אויף אַלע סעאַנסען זענען פון 54 גר. אָן — אָנהייב פון די סעאַנסען 4, 7 און 10 אָווענד. שבת און זונטאָג אָנהייב 12, 4, 7 און 10 [...]

הילף און רפואה פאַר ברוך-קראַנקע

רופּטורען) אויף פּרוווינקעל, נופּעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאַר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאַפטע פלאַט-פיס. דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די פאָלגען זענען פאַר׳ן לעבען ביטער און גע-פעהרליך. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּע-ציעלע גומי-הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּע-ראַציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען און גאַרסעטען געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט-פיס. פאַר אַמפּו-טירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאָלאָן-אַרבייט).

ביים אַראָפּלאָזען זיך פון מאַגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאַנץ פּוילען פון אוניווער-זיטעטס-פּראָפעסאָרען אָנערקענט

אָנערקענונגס-צייגניש און לויב-שרייבען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען:

Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz, Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Müanzer.

ספּעציאַליסט Ortoped **NATAN RAPAPORT**

מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווינען, דייטשלאַנד און לאַמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און 3 ביז 7 אָווענד

אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23

פּערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט וויכטיג.

בעקומען אויסצייכנונגען און אַ גאָלדענעם מעדאַל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראָפּע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

פאַרקויף אין אַלע אַפּטייקען, אַפּטייק-סקלאַדען און פּרעפומעריעס.

Fabr. Chem. - Kosm. „Pharmachemja", Bydgoszcz.

פּעלצוואַרעץ

לויט די נייעסטע מאָדעס ווי אויך אומאַרבייטונגען פיהרט אויס אַמבילליגסטען די קירזשנער-פּראַצאָווניע

M. U. BINDER, Andrzeja 25 (פראָנט-געוועלב)

די לאַנגיעהריגע דרוקעריי

ש. גרינבערג לאָדז

פּאָלודניאָווע 15. טעל. 21-180

פיהרט אויס אַלע אַרט דרוקאַרבייט ווי: בריף, רעכנונגען, קאָנווערט, קוויטאַריושען, עטיקעטען חתונה-קאַרטען. ... צו ביליגע פּרייזען

[Pr]zesyłki do Z. S. R. R. ([...] Sowieckiej) [o]dzież, [ż]ywność, lekarstwa [gw]arancją dostar-[cz]enia załatwia [BI]URO POSYŁEK" WARSZAWA. [No]wogrodzka 39. [...] Najstarsza [...] firma, któ-[rej] wyłączna spec. [jalnośc]ią jest eks-[pedy]cja paczek do Z. S. R. R.

די ביליגסטע קוועלע

פון אַלערליי

נייע מאַשינען

טיילען, נאָדלען אז״וו אין [...]

Skład maszyn do szycia **Singer i Lachman** Łódź, Żydowska 2, telefon 246-73.

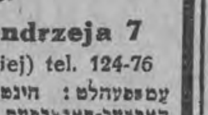

Zakład zoologiczny O. FOLKMAN

Łódź, ul. Andrzeja 7

(przy Piotrkowskiej) tel. 124-76

עמפּפעהלט: הינט און ראַסאַווע קעץ, האַרצער-קאַנאַרעס פון 10 זל. אָן. גע-וועהנליכע און געזאַנגטע שטיינער, מכשירים צו באַדען פייגעל, מאַלפּקעס, פּאַפּוגייען און פּאַפּוזשקעס, פייגעל און עקזאָטישע פישלעך, עסענוואַרג לעבעדיג און רויהע פאַר פישלעך, אַקוואַריומס און טעראַריעס, וועלונען, שלאַנגען א. ז. וו. גאַשפּעכץ פאַר קאַנאַרקעס און פּאַפּוזשקעס, טויבען און ראַסאַווע דרויב, אייערלעך פון ראַסאַווע דרויב הילונגען - מיטלען, פּראָשקעס - פּלייסינקעס ועדער יעדען פאַר פייגעל און הינט, מען-טשלעך פאַר הינט און פּאַפּוגייעס צוזאַ-מען מעדעס מעשוגנע אלס עטענווערג פאַר קאַנאַרקעס און פּאַפּוזשקעס. ס׳ווערען אָנגענומען אַלערליי פייגעל א. ז. וו. צום אויסולען.

גרויסער אויסוואַהל פון מכשירים צו פיש-פאַנגען.

מעסיגע פּרייזן! פּאַכמענישע בעדינונג

לעטשניצע

פאַר וועגערישע קראַנקע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

לאָדז, זאַוואַדזקאַ [...]

טעל. 122-73

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד

וועגעריש-קראַנקע, מענערשוואַכקייט און הויט-קראַנקהייטען אַנאַליזען פון בלוט און א[...] די פערהיטונגס-סטאַנציע

איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת [...] פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע[...]

אַ בעראַטונג 3 זל.

DR. MED.

Markowiczowa

choroby skórne i weneryczne

MONIUSZKI 2

tel. 166-35

Godz. przyjęć 8—9, 4—7 po poł.

וויכטיג פאַר אַלע!

פּרימבויגען, האַנטערטען, רעכנונגען, מעמאָראַנדומס, חתונה-קאַרטען, אַדרעס, עטיקעטען. מיטען-עטיקעטען, מעט-ביכער, ברויט-עטיקעטען, טרוקע-עטיקעטען, שטעמפּל באַנדעראָל און קוויטאַריושען, מיט די מאָדערנסטע שריפטען עספּעקטע

די שנעל-דרוקעריי

בראַמבערג

לאָדז, צעגעלניאַנאַ 8 טעל. 09-255

פּערשפּריים דעם נייעם

פאָלקסבלאַט

לעכער

ווערען אויסגענייהט צו ביליגע פּרייזען

ג. נאָרדמאַן

שרודמיעסקאַ 8 8

וויכטיג פאַר דאַמען נאָר 2 זל. ווערען פאַר איבערגע-מאַכט די עלטעסטע

היטען!

אויף גאַנץ ניי ווי אויף נייע היטען צו

3.50 „TOLA"

25 Zawadzka 25

Doktór

A. S. TENENBAUM

אינערליכע קראַנקהייטען (ספּעציעל לונגען) צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 109

tel. 220-25.

Rutynowany nauczyciel

naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjal-ną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI, Aleja 1-go Maja 77 od 2—5 pp.

BIURO PISANIA PODAŃ
do władz administracyjnych i sądowych.
Przepisywanie na maszynie.
M. Augenfisz,
Łódź, Zawadzka 9.

מעבעל שליז, גוט און ביליג
בעקומט איהר אין דעם ני׳ ערעפענטען געשעפט
„MEBLODOBR" 23 נארוטאוויטשא 23,

פעלצווארך לויט די נייעסטע מארן וי אויך אלער ארט קירזשנער-ארבייט פילט אוים אטעמליבסטן
דאס קירזשנער-אטעליר **M. R. Miller** Piłsudskiego 56
ספעציאליטעט פוטער-הימלעך

Założona w roku 1891.
Leczenica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6
Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami ulgowe ceny

KTO MEBLE FIRMY
Robert Schultz
(dawn. W. Thiede)
WIDZIAŁ—INNYCH NIE KUPI
Co je tak uwydatnia?
Naturalnie piękno fasonu oraz gruntowne solidne wykonanie fachowe.
Korzystaj więc z okazji i kup podczas sprzedaży przedświątecznej. Otrzymasz teraz te same meble po znacznie zniżonych cenach.
Łódź, skład fabryczny, **Gdańska 112,** tel. 142-65
skład wystawowy, **Piotrkowska 90,** tel. 263-25.
Instnieje od 1882 r. Złote medale: Niżnij Nowgorod 1896. Rzym 1926. Łódź 1936.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און ססלעראז קראנקהייטען
145 פיעטריקאווער
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRÓCIŁ.

DR. MED. **H.**
Różaner
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.

Dr. med. **LEON FAMILIER**
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיעז 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

Lek.-Dentysta
Helena Halpern
Narutowicza 2, tel. 170-96
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן א גאנצען טאג.

ד״ר ל. שיפמאן
צוריקגעקעהרט
64 זאכאדניא 64
טעל. 106-72
פראנט 2-טער שטאק.

Dr. med.
MORTKOWICZ
וואוינט יעצט אויף
Gdańska 42
Telefon 123-27.

Dr. med.
I. BETTE
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–6 אווענד

Dr. W. MILLER
choroby wewnętrzne
spec. chor. Reumatyczne)
Sienkiewicza 40
telefon 146-11
przyjmuje od 4³⁰–7 wiecz.
Gabinet fizykalnej terapji.

ד״ר העלער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
צוריקגעקעהרט
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Doktór
Klinger
ספעציאליסט
פאר וועגערישע, הויט, האאר און סעקסואל-קראנקהייט
Andrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9 ביז 11 פ. און פון 6 ביז 8 אוו.

Dr. med. J. PIK
נערוועז - קראנקהייטען, נעוראזיטעט סעקסועלע שוואכע
24 זגערזשער
נעמט אן פון 12 ביז 1.
פריוואט **אל. קאשטשושקי 27**
נעמט אן פון 5—7 אוונט.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9–11 פארמ. און 5–7 אוו.

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראסטאק
צאהן-ארצט
סטאמאטאלאג - כירורגיע
פיעראצקיעגא 7 (עוואנגעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנאהמ-שעה׳ן פון 3–7.

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15 טעל. 113-47
נעמט אן פון 8.30–10 פריה און 4–8 אוו.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פאר הארץ-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אווענד.

Dr. med. **H. HAMMER**
האט בעניים די אויפנאהמען
אקושעריע און פרויען = קראנקהייטען
11. ליסטאפאדא 32, טעל. 128-39
איינגאנג דורך גדאנסקא 12.
נעהמט אן פון 3–7 אווענד.

DR.
Michał URBACH
נערוועז און אינערליכע קראנק.
היימיץ און פיזיקאלישע טעראפיע
נעמט אן פון 1–2 און פון 5–7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערוועז-קראנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONÓW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2,30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
w niedziele i święta od 10—1.

אויערן, נאז און האלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון
Dr.
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. או. וו. ווי אויך אמבולאטאר) ריישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענד
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און פאטאגראפיעס

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון הײלען אומפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8–10 און פון 4–8 אווענט

ספעציעלע
לעטשניצע
פאר פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
ZGIERSKA 24
Dr. FELDMAN פון 3 ביז 6 | **Dr. PRAPORT** פון 10 ביז 1

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63
עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים:
ד״ר קויפמאן, ד״ר דינענזאן, ד״ר רויטער, ד״ר שפירא, ד״ר פאדעל, ד״ר י. איציקזאן, ד״ר סטופאי, ד״ר ראבינאוויטש-נינזבורג, ד״ר שמירגעלד נערוועז-קראנקהייטען
און דענטיסטין סטאראפאלסקא.
וויזיטען אין שטאט. אלע ארט מעדיציניש הילף. קאבינעט פאר פיזיקאלישער טעראפיע און רענטגען.
אלע ארט אימפונגען (געגען דיפטעריט און אנדערע).

ד״ר ראבינאוויטש-נינזבורג
אינערליכע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 3–4.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.
צוריקגעקעהרט

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8 ביז 1 בייטאג

Dr. med.
P. Brau[...]
צוריקגעקעהרט
[...]צ. פאר טריפער, סיפילים און [...] קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
[...]ענעלניאנא 4, טעל. 100-57
[...] פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
[...] ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
[...] אומבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
J. Nade[...]
[...]ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
[...]דזשעיא 4, טעל. 228-92.
[...] פון 10–12 און פון 5–7 אוו.
[...] לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med. Niewiażs[...]
[...]ליסט פאר טריפער, סיפילים און [...] קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
[...]דזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
[...] פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
[...] און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
[...]על ווארטע - זאל פאר פרויען

Dr. med.
M. TAUBENHA[...]
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
[...]אקושעריע און פרויען קראנקהייטען [...] געגען שוואנגערשאפט
[...]רזשער 11. טעלעפאן 246-09
[...] פון 8–9 פריה און פון 4–8 אוו

DR.
S. Kanto[...]
[...]צ. פאר הויט און וועגערישע [...]קראנקהייטען (מענער-שוואכע)
[...] **פיעטריקאווער 90**
טעל. 129-45
[...] פון 8—2 נאכם. און פון 6—9 אוו.

DR. MED.
G. GERSZTAJ[...]
[...]ליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 17[...]
[...] פון 11–2 און פון 5–8.30 אוו

Dr. med.
M. GLAZE[...]
ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-[...]
[...] פון 12—2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
[...] און חגאות פון 10—12 בייטאג.

[...]עטשניצע
[...] וועגערישע-קראנקע [...]מענער - שוואכע און הויט-קראנקהייטען
[...]ן דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
[...] פון 9 פריה ביז 9 אווענט.
[...] און קינדער נעמט אן א פרויען-[...] פון 11-1 און פון 5-7 אווענט.
א בעראטונג 3 זל.

וויכטיג פאר ברוך-קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס). פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפים און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערלעטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע קארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפים ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי-שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע העגד און פיס
ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

רעוואלאציאנס = פערקויף פון
רעשטלעך
און אויסראנזשירטע סחורות • צו די בילדיגסטע פרייזן

J. LIPKIND Nowomiejska 19 Telefon 223-41
אובזער לאגער איז שטענ־ דיג רייך פערזעהן מיט די מאדערנסטע שטא[ף]

טראדיציאנעלער קיערמאש פון „ו.י.ז.א.”
„מיט אעראפלאן קיין פאלעסטינ[א]” אונטער דער לאזונג
מארגען שבת דעם 28-טן נאוועמבער פייערליכע ערע פנונג 9 אווענד, אום שיינעם דעקארירטן לאקאל אויף פיעטריקאווער
אין קאנצערט-טייל: רעציטאציעס, געזאנג און מוזיק, אטראקציעס, טענץ, ברידוש, פאנטאזיע לאטעריע, ארקעסטער. פערקויף פון ...
און פון זונטאג ביזן 2-טן דעצעמבער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אוונט. אונגעהויערליכע געלעגענהייט פון ביליגע פער-יום-טוב ...

מיר עמפפעהלען דאמען, הערן און קינדער־ שיך
באטעז און קאלאשעז פון „RYGAWAR” זאמי פון
אין א גרויסער אויסוואהל פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.
מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דעם רייכען לאגער פון
ספארט-שיך
I. Windman i Syn, ŁÓDŹ, Piotrkowska 35, tel. 112-23.

קלאבגלאבא-טעאטער
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
דער בייעסטער טריומף פון Jadwiga Smosarska
„JADZIA”
אין די איבריגע ראלען: —
[ALE]KSANDER ŻABCZYNSKI
[M]IECZ. CZWIKLINSKA
[M]IAŁ ZNICZ i St. SIELANSKI
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54

CORSO
היינט און פאלגענדע טעג! / די גרעסטע סענסאציע פון דער וועלט! / פילם — א פענאמען! / פילם — א ...
דער הערשער פון קאליפארני[ע]
אין דער הויפטראלע: דער גענילער LOUIS TRENKER
אנהויב 4 נאכמ. פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס 50 ...
אויף די איבריגע סעאנסען: 54 גר., 85 גר. און 1,09 זל.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס
עס איז נויטיג א קוואליפיצירטע מאשין-שטיקערין. אפערטען אין אדמינ. פון „נ.פאלקסבלאט” אונטער „Express”.

ראקאלען
אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פריי־ לינס אין א בעזונדער צימערל, אינפאר־ מאציעס זאקאנטנא 35 וו. 13

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס, פילסודסקיעגא 25, וו. 24.

1 אדער 2 יונגעלייט קענען בא־ קומען לאזשי אין א בעזונדער פראנטא־ צימער פארטער ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע קען אויך זיין מיט בעקעסטי־ גונג 11 ליסטאפאדא 76 וו. 3.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונ־ גערמאן אדער צוויי יונגעלייט זייער ביליג. פעטריקאווער 163 וו. 23

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר א יונגערמאן צו ערפאהרען 6-טען שער־ פען 14 וו. 32.

א וואוינ מעבלירט צימער מיט עלעקטרישע בעלייכטונג פאר 1 אדער 2 יונגעלייט אדער פריילינס. (1-טער שטאק) ביליג פון דעם 1 דעצעמבער צו פער־ מיטען, 11 Listopada 42 m. 8a.

איך זוך א סובלאקאטאר אוועקצו־ געבען א דריט צימער פארטער 11 ליס־ טאפאדא 24 וו. 5.

א שעהן גרויס זוניג פראנט-צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאסענד צו אלעם צו פערמיטען פאר אנ'אנשטענדי־ גען סובלאקאטאר ביי בארענשטיין צמענ־ טארנא 3 וו. 12.

א צימער אפצוגעבען פאר א סוב־ לאקאטאר אדער פאר 2 יונגעלייט. צו ערפאהרען נאד-לודקא 12, ביי לעווי.

עס איז אוועקצוגעבען א רוגאווע געוועלב רוג שרודמיעסקא און זאכאד־ ניא צו ערקונדיגען זיך ביי ש. פאלק אל. 1 מאי 21.

א 2-פענסטערדיג צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג מיט אלע בעקוועמ־ ליכקייטען איבערצוגעבען. צו ערפאהרען ציגעלניאנא 21, לינקס, 1-טער איינגאנג, 2. שטאק, וו. 17.

צו פערדינגען א לאקאל פון א זייף פאבריק ווי אויך צו עפעס אנדערש צו ערפאהרען אלטשטאדט 4 אין דער זייף פאבריק.

א צימער צו פערדינגען מיט א עקסטרא איינגאנג, פירמאנאוויטשא 4. צו ערפאהרען ביים דאזארצע.

א רעמאנטירט געוועלב מיט א שטוב נעאיינגעט אויף גאלאנטעריע, אייזען, פארבען און לעדער, צו פערמיטען. צו ערפאהרען לימאנאווסקיעגא 14, ביים וועכטער.

Sklep do oddania w centrum miasta z urządzeniem lub bez na dogodnych warunkach oferty sub. „Sklep„.

ס'ווערט געזוכט א שטוב מיט א קיך אין דער געגענד בזשעזשינער אדער קאשטשעלנא. צווישען צו געבען פאר־ זשעטשנא 8 (יודישע גאס) ביים היטעל־ מאכער מעפען.

1 אדער 2 יונגעלייט קענען בא־ קומען א צימער צו שלאפען ביי אנ'אנ־ שטענדיג פארפאלק, צו ערפאהרען פיעט־ ריקאווער 17 3-טער הויף וו. 94.

א שעהן צימער צו פערמיטען מיט א בעזונדערן איינגאנג, ביי אנ'אנשטענדי־ גער פאמיליע. צו ערפאהרען 11 ליס־ טאפאדא 24 וו. 11.

צוויי יונגעלייט אדער פריילינס קענען בעקומען א בעקוועהם ארט צו שלאפען אין א בעזונדער צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פילסודסקיעגא 56 פראנט 1 שטאק וו. 5.

160 זל. א קווארטאל — 2 צימער און קיך, זוניג, פריש רעמאנטירט, איז אבצוגעבען. צו ערפאהרען P. O. W. 7 (סקווערנאווא), ביים ווירט.

צו פערמיטען! א צימער פראנט ערשטער שטאק מיט צוויי פענסטער בזשעזשינער 11 וו. 5.

אנ'עלטערע פרוי וויל ארייננעה־ מען אלס סובלאקאטאר א פרוי אדער א מעדעל ס'קען אויך זיין צו ארבייטען, אבער זי מוז זיין רעליגיעז. ערפאהרען ביי שיידוואסער פאמארסקא 11.

צו פערדינגען א שטוב מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר 2 יונגעלייט צו שלאפען. אויך א שפול מאשין 12 ווינדען צו פערקויפען נאוואמיעסקי 26 וו. 37.

פערשידענעס
כ'נעם אן אויף לוין צו ארבייטען אויף ראשעל גארדינען ביז 4 מעטער איין ברייט, פיעטריקאווער 21, וו. 33.

א לערערין, גוטע פעדאגאגין ער־ טיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו מעסיגע פרייזען. לאסמאן, בזשעזשינער 15.

א שלאפצימער, א קרעדענס, א רונ־ דער טיש מיט שטיהל צו פערקויפען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 123, וו. 11.

דער זייגערמאכער פון פאלודניאווא 15, פראנט-געוועלב, וואוינט יעצט אויפ'ן הויף און נעמט אן אלע ארט זייגער־ רעפעראציעס.

א שדכן, וועלכער פערקעהרט אין בעסערע הייזער, קען אפגעבען זיין אדרעס אין אדמיניסטר. אונטער „שדכן”.

Potrzebna sprzedawczyni branży firankowej. Dowiedzieć się w niedzielę od 3-ej do 5-ej Zawadzka 49, m. 6.

צו די פענסיאנאט-אינהאבער! א קיך-מייסטער זוכט א פאסטען אויפ'ן ווינ־ טער-סעזאן אויף ארויסצופאהרען אין א קיר-געגענד מיט דער קענטניש צו באקען צוקער-געבעקס. אפערטען אונטער „Miejscowość Kuracyjna”

Do sprzedania tanio żórawie ładne i suche: Wiadomość Napiórkowskiego 61, Sibiński.

א קאוויארניע
איינגעריכט אין א בעלעבטער געגעגד איבערצוגעבען. נעהערעס: זאכאדניא 15 וואוינונג 3.

איך זוך צו ערטיילען בעסערע לעקציעס אויף אלע יודישע למודים ווי: תנ"ך, גמרא, פ"ת, ספרי חקירה, ספרי חסדות, דקדוק, יודישע היסטאריע אין טיפע רעליגיעזן זינען א. א. וו. אהן אונטערשיעד אין דער עלטער און קענט־ ניס פונ'ם תלמוד, אפערטען אין אדמ אונטער פ. ד. ג.

אנ'אינטעליגענטער און פעהיגער יונגערמאן גוט בעקאנט אין דער גאלאנ־ טעריע און קאלאניאל-בראנזשע זוכט א פאסטען אלס עקספעדיענט געגען א מיני־ מאלער בעלוינונג, ערקונדיגען זיך ביי לעווקאוויטש פילסודסקיעגא 55 וו. 33

ס'ווערט געזוכט א שדכן וואס פער־ קעהרט ביי בעסערע פאמיליעס, געגויערס צו ערפאהרען קילינסקיעגא 125, וו. 24.

עס איז פערלוירען געווארען א פראטעסט 100 זל. אויסשטעלער קאהן לאדז אויף די אדרע שמערעל מאנדעל, אפצוגעבען געגען בעלוינונג ווארשאוו־ סקא, פולנאצנא 8.

Swieczki iskrowe (zimny ogień) I gatunek. Przedstawiciel Lenga, Legjonów 17, tel. 144-13.

ווירטשאפט פאר אלע[ן]
גרינדליכע און פראקטיש[ע] ...
פון בוכהאלטעריע, האנדעלס-קארעספ[אנדענץ] ...
אריטמעטיק אויך מאשין-שרייבען, ...
צוגענגליכע. איינשרייבונגען א...
שריפטען-ביורא פולנאצנא 9.

[K]UPCY — PRZEMYSŁOWCY! [Przed nie]admiernemi podatkami broni [pra]widłowa księgowość. Zapro[wadzę i] prowadzę księgi handlowe. — [...]SMAN, tel. 238-91.

אין פערלויף פון 3 מאנא[טען] ... איך די העברעאישע שפראך אין ... און אין שריפט מיט אלע כללים ... אויך מפטיר מיט א דרשה ... מצוה. פרייז צוגענגליך. מיין ... גדאנסקא 24, לעהרער א. איטק...

פאר 8 זל. א חודש לער[נט] ... אויס גרינדליך בוכהאלטעריע, ... גראפיע, האנדעלס-קארעספאנדענ[ץ] ... שרייבען מיט דער קאנסטרוקציע ... איין אויך בילאנסען און פיהר[ען] ... ביכער צו ביליגע פרייזען קיל... 50, קווער-אפיצינע 1-טער שטא[ק]

[JUBIL]ER M. Kornblum, Piłsudskiego [tel.] 255-76 (dawn. Południowa 8) [wykonuje] roboty artystyczne p/g naj[nowszych] wzorów zagranicznych. Ceny [niskie].

אכטונג! די בעסטע און ... השפטסטע מיטאגען צו ... פרייזען קען מען בעקומען ... וויאוסטען היגיענישען רעסט... הערמאן לעווינסקי, פילסודסק[יעגא] ... טעל. 169-94, פראנט, 2. שטא[ק]

שרייבען שעהן און ... לערנט אויס דער בעוואוסטער ... ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. ... אויסגעלערנט שרייבען א גוטע[ן] ... בריף אין 15 לעקציעס אפילו ... קאן גארנישט שרייבען. די עלט[ערע] ... נישט קיין ראלע. די פרייזען ... אלעע 1-טער מאי 4, ביי ליפ...

אנאנסען - פרייז:
פאר'ן טעקסט — 18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 24 גר.
נאכ'ן טעקסט — 12 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 18 גר.
פאר א מילימעטער-שורה אין דער זייט 10 שפאלטען.

אין טעקסט — 40 ר. פרייטאג און ערב יו"ט — 60 גר. פאר א מילימעטער-שורה. אין דער זייט 4 שפאלטען. נעקראלאגען: 20 גראשען א מילימעטער שורה (אין דער זייט 10 שפאלטען). קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־ טער 1 זל., יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גראשען. אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים.
אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 7 זלאטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאלאר א חודש.

מעהלערען וועלכע ווערען נישט פריגציפיעל ... האלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום ... קען די אנאנס ווערן צוריקצוצאהלען פאר ... פאר'ן אינהאלט און טערמין פון די אנאנסען ... פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די ... ציע איז אפען ביטאג און ביינאכט אהן ...

[Wydawca:] wydawnictwo „Najer Folksblat”, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat”. Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman